مېن قریبمن می؟!

بشقه انسانلر قطـاری مـېن هـم توغیلیـب، وایـه‌گـه یېتـدیم. یاشلیک و ییگیتلیک نینگ چوچـوک و قوونـاق دورلرینـی سـوریب، هنوز یخشی اۋزیمگه کېلمسدن قریلیک چاووشی اېشیکنی قاقدی و شو بیلن بیرگه آپاق قارلر هم استه‌–سېکین باشیمگه یاغه باشله‌دی!

بیروقت قره‌سم، قار بوتـون تـاملر، درختلـر شـاخی و تـاغلرنی قاپلب آلگندیک، مېنینگ باشیمنی هم انچه قاپلب آلگن!

هه عزیزلر، مېن اېسه کـۉنگلیم، ذهنـیم و وضـعیتیمگه کـۉره همان یاش بۉلیب، اونچه‌لیـک کېسـکین اۋزگـریش سېزمسـم هـم؛ بیراق اویدن ایشخانه‌گچه؛ کۉچه و محلـه‌میـزدن شـهر و بازارگچـه اوچره‌شگن آدملرنینگ مناسبتلری و فکرلری مېنگه نسبتاً نېگـه دیـر اۋزگریب، ایلگریلردن اۋزگچه بۉلیب قالدی!

ایلگریلر، آدملر بیلن قرشی کېلیب اوچرەشگنیمده، اولر جدا قووناق، اېرکین و خوش چقچقلیک بیلن کۉریشیب، حال و احوال سۉرەشیب، حتی یېلکەمگه قاقیب یا بدنیمنی تورتیب سۉزلسەلر–ده، اېندی بۉلسه آدملر باسیقلیک، آغیرلیک و حرمت بیلن باش اېگیب، رسمیلرچه احوال سۉرەب، مېن سۉزلمەگونیمچه، اولر سۉزلمەی آغزیمگه تیکیلیب توررديلر! جایلرده اېسه آقسقال دېب، بیرینچیدن مېنی آلغه باشلرديلر! هه، یورەکده یاش و کۉنگلیم ایستەمسه هم، آدملر مېن بېچارەنی قریلر قطاریگه زۉرغه کیریتیب، شو یاشگه ماس مناسبتلر حرکتلرنی مېن بیلن باشلەدیلر!

بو ایشلر مېن اوچون قنچەلر ینگی و یاقیملی بۉلسه هم، بیراق نېگه دیر، گاهیده ییگیتلرنی مېندن اۉزلرینی آلیب قاچگندېک سېزردیم. شونده، نظریمده یورەگیمنی بیر نوع غشلیک و توشکونلیک استه–سېکین غیجیملەیاتگندېک تویولردی.

ساچیم آقریب، قریلر قطاریگه قۉشیلگنیم باعث تاپیلگن قیینچیلیکلر و ماجرالر جوده کۉپ و خیلمه–خیل. اولرنینگ هر بیری اۉزی علیحده بیر داستان! بو یېرده، مېن فقط اوییمده‌گی یوز بېرگن کۉپلب عجایب ماجرالردن بیر نېچه سینی حکایه قیلیب بېرەمن.

باشیم استه–سېکین آقەریب کېلەیاتگنینی طبیعی حال دېب اۉیلب، بېملال و تشویشسیز کۉنیکیب کېلەیاتگن بیر پیتیمده، عادی بیر حادثه بو حالت بیر آدم اوچون قنچەلر دهشتلی اېکنینی پیقب قالدیم:

بیر جمعه کونی توشده، اۉغلیم بیر نېچه همکارلرینی مهمان قیلگن اېدی. شونده عیالیمگه قرەب:

– آنه‌سی، مېن هم مهمانلر بیلن بیرگه توشلیک قیله‌من، دېدیم.

شونده، کوتیلمه‌گن عجایب جوابنی عیالیمدن اېشیتدیم:

– آته‌سی، بو نیمه دېگنیز؟ اېندی ساچلریزگه آق توشیب، قریدینگیز. یاشلرنی اۉز حاللریگه قۉیسنگیز بۉلمه‌یدی می؟

– خاتین، بو قنداق گپ؟ حالی مېنی یوز گلیمدن اۉن گلیم هم آچیلمه‌ی، قریب قالدیم می؟

– سیز آتدن توشیب، اېگردن توشگنیز یۉق، شیکیللی. سیز بیلن یاشلرنینگ اره‌لرینگیزده بیر عالم فرق بار. باریب اولرنی قید قیلیب نیمه قیله‌سیز!

خاتینیم نینگ بو سۉزلری نیمه مقصدده ایتیلگن بۉلسه هم، باشیمگه خودی بیر بالقه بیلن قتیق ضربه اورگندېک بۉلدی. ایچیمگه توتب، جیم بۉلیب، کۉنیکیشدن اۉزگه علاجیم قالمه‌دی!

کونلر اۉتیب، عیالیم مینی دوگانه‌لری نینگ بیریگه «آته‌سی» اۉرنیگه «چالیم» دېب سۉزله‌یاتگنینی هم اېشیتیب قالدیم! فقط جیمگینه ایچیمگه توتب کېتدیم!

بیر کونی ایاغیم بیر کېسککه تېگیب، مودره‌ب کېتدیم. عیالیم بیلن قیزیم یوگوریب کېلیب، قۉلتیغیمدن کۉتردیلر. شونده عیالیم دېدی:

– قریلیک یمان–ده. کیشیدن مدار کېتیب، سلگه ییقیلیب، بیرار یېری سینیب یا چیقیشی هم ممکن، احتیاط قیلسنگیز–چی!

نه چاره، «باشگه توشگننی، کۉز تارتر» دېگنلریدېک، بونـدەی اچیق سۉزلرنی او–بودن جیم توریب اېشیتیشدن اۉزگه علاجیم یـۉق اېدی!

بیر کېچه عایله اعضاسی جمـع‌الجمـع بۉلیـب اۉلتیرگنیمیـزده، مېن تلویزیونده قیسی دیر، سیاسی صـحبتنی اېشـیتماقچی بۉلـدیم. عیالیم، قیز–اۉغیللریم سریال کۉرماقچی اېـدیلر. کتـه اۉغلـیم اېسـه فلان فوتبال مسابقه سینینگ فاینلینی کۉره‌من، دېـب ایـاق تیـره‌ب تورگن اېدی!

شونده بیرآز جر و بحثدن سۉنگ، اولرنی ملامت قیلیب دېدیم:

سیزلر ییگیرمه بیرینچی عصر آدملری بۉلیب، نېگـه سیاسـی و اجتماعی موضوعلرگه علاقه توتمه‌ی، بو بېمعنـی سـریاللرنی کـۉره-سیزلر؟

بو سۉزیم خودی اری (زنبور) اویه‌سینی قۉزغه‌گندېک بۉلـدی. اویده‌گیلرنینگ برچه‌سی بیر جبهه‌ده توریب، مېنگه قرشی چیقدیلر!

شو بحثلر جریانیده، عیالیم حل اېتووچی سۉزنی ایتدی:

– چـال جـان، اېنـدی سـیز قریـب، یاشـلر یـاقتیره‌دیگـن کۉرستوولرنی یاقتیرمـه‌یـدیگن بۉلیـب قالیبسـیز. اۉزینگیزگـه بیـرار علیحده تلویزیون آلسنگیز یخشی بۉله‌دی!

هه دۉستلر، اېرته‌سیدن باشلب، مېنگه علیحده بیر میـده اتاقـده میده بیر تلویزیون قۉییب، بشقه‌لردن اجره‌تدیلر. بو هم یېتمه‌گندېک، سریال بهانه‌سیده اولر حتی مېنینـگ دسـترخوانیمنی هـم اۉزلریـدن اجره‌تیب، علیحده طعام بېره‌باشله‌دیلر!

بیر آقشام اینیم داکتر سېزگیر مهمان ایدی. دسترخوانده تورلی یېمکلر مؤل–سؤل ایدی. شونده مېن هم بشقه‌لر قطاری اول تــاووق نینگ بیر ایاغی، کېین اېسه بیر دانه کؤفته آلیب یېدیم. شونده مېنی کوزه‌تیب تورگن داکترنینگ اؤزی ایکینچی تاووق ایاغینی آله‌یاتیب:

– اکه، اېندی یاشیز کېتیب، ســاچیز آقــه‌ریــب، قریــب قالــدیز. اؤزیزدی احتیاط قیلیب، معده‌ییزگه زؤر کېلتیرمسنگیز یخشــی بؤلــه‌دی، دېدی!

کته اؤغلیم درحال: تؤغری ایته‌سیز! دېب ابه سیننگ ســؤزینی تصدیقله‌دی!

شونده خاتینیم هم: اکه‌نگیز آلدلریگه کېلگن نرسه‌نــی یېیــدیلر، دېب اولرنینگ صفیگه قؤشیلدی!

مېن اېسه، یخشی دېدیم و ایچیمده: بو عجــب، داکتــر مېنــدن کؤپی بیلن آلگنده اوچ یاش کیچیکراق بؤلیب، یاش بؤلسه یو، مــېن فقط ساچیمگه آق توشگنلیگی اوچون قریب قالگن اېکــن مــن–ده؟! دېب قؤیدیم، کوییب.

اېنگ قیزیغی و یمانینی اېشیتینگ:

مېن یاشلیگیمدن یــاقتیرگن تــورلی قؤشــیق و اشــوله‌لرنــی اؤز آلدیمگه خیرگاهی (زمزمه) قیلیب اؤرگنگــنمن. بــونی قــره‌نــگ کــه، قریلر گروهیگه کیریتیلگنیمدن سؤنگ، بیر کونی حویلی نینــگ بیــر چېکه سیده توریب، قیسی دیر اؤزبېــک کلاســیک اشــوله‌نــی تیلــیم نینگ تگیده سېکین زمزمه قیلیب تورگنیمــده، میــده قیــزیم کؤریــب قالدی. او اېسه حیرت بیلن تېلموریب، مېنگه هېچ نیمه دېمه‌ی آنــه-سی تمانگه یوگوریب باریب:

– آنه–آنه، آته‌م اۉز باشلریگه گپیریب یاتیبدیلر، دېدی!!

آنه‌سی اېسه:

– میلی قیزیم قۉیه بېر. آدم قریسه میه‌ســی چلغیــب، تــوزوک ایشله‌مه‌یدی، اۉز باشیگه تېنتیره‌ب سنه‌ی بېره‌دی!!

– اونده آته‌م‌نی بیرار اعصاب داکتریگه آلیب باره‌یلیک!

– تۉغری ایته‌سن، قیزیم...!

آنه–قیز آره‌لریده‌گی اوشبو دهشتلی سۉزلرنی اېشیتیب، بوتــون بدنیمنی لرزه و قۉرقوو توتدی و باشیمدن بیر ســطل موزدېــک ســوو قوییلگندېک بۉلدی!

هه عزیــز اۉقــووچیلر، انــه شــونده‌ی قیلیقلــر و اۉتکیــر ســۉزلر هرکونی عصبلریمنی اېگاولب (ســوهانلب) تــورردی. مــېن، قریلیــک گردابیدن اۉزیمنی چیقارماقچی بۉلسم هم، بیراق بشقه‌لرنینگ فکری و حرکتلرینی اۉزیمگه نسبتاً اۉزگرتیرالمه‌ی توریبمن!

تېنگری عاقبتنی بخیر قیلسین–ده!!

کابل–ثور ۱۳۸۷

دسترخوان حرمتی اوچون!

برچه میز کۉپلب تۉی و خیراتلرده اشتراک ائتیب یا که اۉزیمیز هم تۉی و خیراتلرنی اۉتکزگن میز. بو مراسملرده کۉپ پوللر صرفلنیب، یوزلب آدم خبر قیلینه دی و اولرگه تورلی- تومن ییمک و ایچمکلر دسترخوانگه تارتیله دی.

اولوسیمیزنینگ بو مراسملریده کۉپلب یخشی عادتلر و اودوملر قطاری، ایریم ناقوله ی و یره‌مس عادتلر هم بۉلیشی طبیعی دیر. بونداق ناقوله ی و یره مس عادتلردن مئنیمچه ائنگ یمانی، یازیلگن دسترخوان اوستیگه خذمتچیلرنینگ ایاق باسیب یوریب، نان و آش تئرماق لری دیر.

ائندی قره نگ که، کونلر و حتی هفته لر یوویلمه گن کیر و افلاس ایاقلری بیلن رزق و رۉزیمیز قۉییله دیگن دسترخوان اوستیگه ایاق قۉییب، نان تئره دیگن خذمتچی نینگ بو جیرکنج

ایشی نی آدملر پرواسیزلرچه عادی گینه کوزه تیب اۋلتیره دیلر. حتی کۋریب توریب، کیر ایاق ایزلری اوستیگه قۋییلگن نان و بشقه نرسه لرنی آلیب، بېملال نوش جان قیله دیلر!

مېن کۋپ مراسملرده، بو یمـان عـادتنی اچینیـب کـوزه تیـب، تېریلگن طعامنی هم جیرکنیب یېماققه مجبـور بـۋلگنمن. شـوباعث، تۋی و خیراتلرده گی بو عـادتنی قنـداق قیلیـب یۋقـاتیش یـۋللرینی اۋیلب یورردیم.

کونلر اۋتیب، نهایت میه م ده بو جیرکنج عادتگه قرشی سـاده بیر تدبیر تاپیلدی. بو فکر شوندن عبارت اېدی که، اگر خذمتچی لـر دسترخوان اوستیگه ایاق قۋیمسلریدن آلـدین بیرگینـه ینگـی جـراب کییب، کېین دسترخوان اوستیگه یوریب خـذمت قیلسـه لـر یخشـی بۋلردی. بو نرسه اۋزیمگه انچه معقول کۋرینـدی. اونـی اۋتکزیلـه-دیگن تۋیلر و مراسملریمیزده عملـی قیلـیش گـه عـزمیم نـی جـزم قیلدیم!

کۋپ اۋتمه ی قریننداشلریمیزدن بیری مېنی اۋغلی نینگ تۋیی گه خبر قیلدی. مېن اېسه، ایلگریدن بیرته ینگی جراب ساتیب آلیب، تۋیگه باردیم. دسترخوان یازیلیب، آش تارتیش بیز اۋلتیـرگن اۋیگـه یېتدی. معمولگه کۋره دسترخواننی چققـان بیـر خـذمتچی یـازدی و اېندی اوستیگه ایاق قۋییب نرسه لرنـی تېرمـاقچی بۋلگنیـده، مـېن اونی قاشیم گه چقیردیم و جراب نی چۋنتگیمدن چیقره یاتیب، بشقه لرگه هم اېشیتتیریب:

– اوکـه، بـو دسـترخوان رزق و رۋزیمیزنیکـی. اونـی حرمـت قیلیب، پاکیزه اسره شیمیز کېره ک. اوستیگه ایاق باسـیب یوریمـاق

گناه و وبال بۆله دی. منه بو جراب نی کیینگ، کېین اوستیگه بېملال یوره بېرینگ، دېدیم!

شونده او و بشقه لر، مثلی کۆرینمه گن عجایب بیر ایشنی کۆریب، حیران قالدیلر. بیراق کۆپ اۆتمه ی کۆپلر، اینیقسه چاللر و کېکسه لر مقتاولی سۆزلر و برکه الله لرنی مېنگه نثار قیلیب، خذمتچی نی جراب کییماققه اونده دیلر!

شونداق قیلیب، خذمتچی پاکیزه جراب بیلن دسترخوان اوستیگه یوریب، یېمکلرنی تېردی و بیز مهمانلر بۆلسه، اۆشه کونی جیرکنمسدن، بېملال غذالرنی یېدیک!

بشقه بیرکونی قیسی دیر خیرات گه خبر بۆلیب باردیم. او یېرده هم خودی شو تدبیرنی، کۆزلری حیرتدن تۆرتته بۆلیب قالگن آدملرنینگ کۆز اۆنگیده عملی قیلدیم.

مېنینگ بو ینگی فعالیتیم جریانیده عجایب قیزیق نرسه لر هم یوز بېرردی. جمله دن بیر کونی چۆنتگیمده گی جرابنی خذمت قیلماقچی بۆلگن کیشی گه کییدیردیم. شونده تشقریدن بیر کیشی کېلیب، مېنگه قره ته یوکسک سېس بیلن:

– های استاذ، قنی منه او اویده خذمت قیله دیگن کیشی گه هم بیرته جرابیزدن بېرینگ! دېدی.

مېنده فقط بیرته جراب بار اېدی، خلاص. شو باعث اونگه:

– اوکه، مېنده فقط بیرته جراب بار اېدی، منه اونی هم بو خذمتچی گه بېردیم. بشقه یۆق ! دېدیم.

– اې استاذ، ایشنی پخته قیلیب، بیر- نېچی ته جراب کېلتیرسنگیز بۆلمس میدی، دېب کېتدی!

چیندن هم بیرته جراب بیلن بو جیرکنج عادتنی آلدینی آلماق قیین ایدی. چونکه مراسم لرده بیر- نیچه خذمتچی قتنشردی. شو باعث، مین مقصدیم گه ایریشماق اوچون بیر- نیچی ته جراب آلیب یورماغیم کیره ک ایدی!

بونی قره نگ که، جراب آلیش طمع سیده مراسملرده خذمتچیلر سانی هم کۉپه ییب قالدی و اولر مینگه مراجعت قیلیب، البته که بیر ینگی جرابگه ایگه بۉلردیلر! قیزیغی شو ایدی که، گاهیده حتی میندن جراب اوندیرگن، بیراق خذمتچی بۉلمه گن چالاک کیشیلر هم یۉق ایمسدی!

باریب-باریب بو مسأله ده مین برچه نینگ آلدیده "انگشت نما" بۉلیب قالدیم. ایندی مین بارگن برچه تۉی و مراسملرده تۉی باشیلر، خذمتچیلرنی دسترخوان یازیشدن آلدین مینینگ قاشیمگه یبباریب، جراب کییدیرردیلر!

نه چاره، آغزیمنی کویدیرسه هم اۉزیم پیشیرگن آشنی ییماغیم کیره ک ایدی! بو جیرکنج عادتنی یۉقاتیش گه عزمیم جزم و هرقنداق نرسه گه تاغدیک استوار تورماغیم ضرور ایدی. آدملر هم بو ایش فقط مینینگ قنداق دیر بورچیم یا که عهده م دن پوره دیب بیلیب، اۉزلری بو ایشگه قۉشیلمسدیلر. شونینگ اوچون، هر تۉی و مراسم گه خبر قیلینگنیم ده، البته که اۉزیم بیلن بیر- نیچی ته جراب آلیب باریشگه مجبور ایدیم!

بونی قره نگ که شو مسأله بۉییچه، ایندی حتی مینی تانیمه گن و تنی رابطه سی بۉلمه گن کیشیلر هم "اۉشه جراب کییدیره دیگن استاذنی هم ایتینگلر!" دیب مینی مراسملریگه چارلردیلر!!

کۉپلب مراسملرگه کیریب بارگنیمده، آدملر مېنی بیر–بیرلریگه کۉرستیب، اۉز ارا شیبیرلشیب، اله نیمه لر مېن حقیمده دېر اېدیلر! کۉچه–کۉیده اېسه باله لر بیر–بیریگه مېنی جراب کییدیره دیگن استاذ کېلاتیبدی، دېب کۉرستردیلر!

هرحالده، آدملرنینگ بونداق کولگیلی و گاهیده اچینرلی قیلیق لریگه قره مه ی، مېن بو کوره‌ش نی یوتیشگه امیدیم نی اوزگنیم چه یۉق. مراسملرده خذمتچیلرگه ینگی جراب کییدیره یاتیب، آدملرنی شو یره مس عادتنی ترک اېتیشگه اونده یمن. اینیقسه یقین دۉستلر و قرینداشلریم استه–سېکین مېن بیلن همنوا بۉلماقده لر. اولرنینگ مراسم خرج لری لیستلریده بېملال نېچه درجن ینگی جراب هم کیریتیب قۉیه من!

بیر کون کېلیب قره بسیز که، برچه وطنداشلریمیز بو کوره شده مېنگه قۉشیلیب، نهایت بو جیرکنج عادتنی ترک اېتگنلریگه برچه میز گواه بۉلیب میز. اونده گچه، بونده گی خرجلر قنچه لر چۉنتگیم گه زۉر کېلتیرسه یا که کیمسه لردن تورلی اجا–بېجا سۉزلر اۉقی آتیلسه هم، پروا قیلمسدن امید و ایشانچیم نی قۉلدن بېرمه یمن!!

کابل– سنبله ۱۳۸۷

سپتمبر– ۲۰۰۸

فرمایش!

اۉزبېک خبرنگاری: خوب برادر محترم، سیز پروگـرام اۉزبېکـی تلویزیون ...دی تماشا قیله سیزمی؟

اۉزبېک دکانداری:

– بلی، هرروز زیاد تماشا قیله من.

– خو اونداق بۉسه، بیزلردی پروگرام لری بیز باره سیگه نیمـه گپیریب بېراله سیز؟

– همه سی خوب، لېکن اۉزبېکی خواندن لری خیلی کم!

– خو، خواننده لردی قیسی سیدن خوشیز کېله‌دی؟

– «نغمه» و «هماهنگ» دن کۉپ خوشیم کېله‌دی!!

– اونداق بۉسه، بیرار خواندن دی فرمایش بېرینـگ، اۉزیـزدی طرفیزدن برنامه بیزگه نشر قیله‌یلیک!

– کۉپ یخشی، مېنگه بیر خواندن فیلم هندی نی قۉیسـه‌یـز زیاد خوش بۉله‌من و مزه قیلیب اېشیته من. خصوصاً که قیزچه‌م گه هم هندی خواندنلر کۉپ هم یاقه‌دی!!

– سیزدن رحمت!!

– جۉر بۉلینگ، برادر!

وضعیت گه قره‌ب کیینینگ!

کونلرنینگ بیریده دۉستلریمدن بیری، مېنی اۉز تۉیی گه دعوت قیلگن ایدی. مېن ایسه شهر نینگ بیرو باری همده سرویس لرنینگ معطل لیگینی نظرده توتیب، ایکی ساعت آلدین تیارگرلیک کۉره باشله‌دیم. سقال- مقالیمنی قیریب آلیب، کییاولر کییه‌دیگان یقه‌سی چیرایلی تیکیلگن آپّاق کییمیم نی کییب، اویدن چیقدیم و ایستگاه گه باریب، سرویس‌نی کوتیب توردیم. طالعیمدن چمه‌سی ۲۰ دقیقه‌دن سۉنگ سرویس کېلیب قالدی. کوتیب تورگن بیر نېچه کیشیلر بیلن یوگوریب سرویس که چیقدیم. بۉش اۉرین یۉق و یۉلکده هم یۉلاوچیلر زیچ تورگن ایدیلر. بیزلر هم باریب اوشبو زیچلیککه قۉشیلدیک.

اېندی‌گینه اوشله‌گیچ (دستگیره)دن اوشلب، اۉزیمنی اۉنگلب آلیب مونداق قره‌سم، آرقه- آلدیمده کییم لری گریس و یاغگه

بولنگن ایکی کیشی مستری شاگردلری اۉزلرینی مېنگه سورتیب توریبدیلر! آدملر زیچلیگی باعث، کییمیم نی قره بۉلیشدن اسره‌ش اوچون قیلگن برچه اورینیش لریم بېهوده ایدی. آپّاق کییم‌لریم سرویس نینگ بیر نېچه جمپ و بِریک آلگنیده افلاس بۉلیب قالدی. مستری شاگردلرگه اعتراض قیلگنیم ده، اولر:

– عمکی، نیمه گه تاکسی گه کېتمه دینگیز دېب، جواب قَیترديلر!

قره‌سم، اولر بیلن اَیتیشوو فایده‌سیز. شونینگ اوچون، کییم لریمنی اویگه باریب المه‌شیش مقصدیده کېله‌سی ایستگاه‌ده سوریلیب، سورتیلیب زۉرغه توشدیم. عصبانیت بیلن تیلیم تگیده نېچه سۉکینج اۉشه آداب‌سیز ییگیت‌لرگه نثار قیلیب تورگنیمده، بیر کمپیر افسوس بیلن بیرگه:

– باله جان، سرویس‌لرنینگ وضعیتی‌نی بیله توریب، نیمه اوچون آپّاق کییم بیلن شهرگه چیقیب‌سیز؟ مېندن نصیحت، بوندن بویان سرویس لرده یورماقچی بۉلسنگیز، هوش قیلینگ آقچیل کییم کییمنگ، بلکه حتماً قره‌متول کییم کییب چیقینگ دېب، اَیتدی! کمپیرنینگ سۉزی تۉغری ایدی. او ینه اېزمه‌لیک قیلماقچی بۉلگنده، مېن تېزده، ساغ بۉلینگ آنه‌جان دېب، اوی تمان پیاده یۉل آلدیم. آرقه‌مدن اېسه کمپیرنینگ: توبه قیلدیم، بو زمان نینگ یاشلری ایکّی آغیز سۉز اېشیتگی لری یۉق، دېگن گپی نی هم اېشیتیب قالدیم!

اویگه یېتگنیم بیلن، اویده‌گی لرنینگ حیرت بیلن بېرگن سۉراقلری و عیالیم نینگ: «اِی وای، آپّاق کییم نی قه‌یېرده مونداق

قره- قوره قیلیب کېلدینگیز؟» دېگن سۉزلریگه قره‌مه‌ی، تېزده کییم‌لریمنی یېچیب، حالیگی کمپیرنینگ نصیحتی‌گه کۉره قپ- قره ینگی دریشیم نی کییب، ینه ایستگاه گه باریب توردیم.

سرویس کېلیشی بیلن، یوگوریب چیقدیم و ینه آدملر آره سیده تۉختب قالدیم. مقصدگه یېتگونچه قنچه آدملر توشیب، قنچه‌لری چیقدیلر. مېن ابسه سرویس‌ده یۉل بۉیی اۉزیمنی اۉزگه لردن انچه احتیاط قیلیب، بیر عذاب بیلن هوتل گه یقین ایستگاه‌ده توشدیم. قره‌سم، پاچه یو پاییم توپراق و لای و لوش بیلن بولنگن و کۉریم سیز حالتگه توشگن! بو قنده‌ی بۉلیبدی دېب، حیران بۉلیب قالدیم. لېکن نه چاره، تېزده اۉزیمنی قۉلگه آلیب، لای‌لرنی سییریش و پاکلش‌گه باشله‌دیم. شو اثناده، کېکسه راق، خوش بیچیم، چیرایلی کیینگن بیر کیشی مېنگه یقین کېلیب، دېدی:

- اوکه، کرتی‌نگیز هم لای می، توپراق می، نیمه‌لر بیلن افلاس بۉلیبدی! او، سۉزیگه دوام بېریب دېدی: بو اورینیش‌لرینگیز فایده‌سیز. یخشی سی اویگه باریب اولرنی المشتیرینگ! لېکن حیران من، سیزگه بو بیروبار سرویس‌لرده قره‌متول و اۉزیگه هرقنداق داغنی آله‌دیگان دریشی نی کیینگ دېب، کیم اَیتدی؟! شونداق پیتلرده داغنی بیلدیرمه‌یدیگان اله- چوپار یا گُلِ‌سنگ کییم کییسنگیز یخشی بۉلر ابدی دېب، قۉشیمچه قیلدی، او!

او تۉغری ایتردی. در واقع، قره‌سم قپ- قره دریشیم لای و لوش بیلن ساندن چیققن ابکن. بو وضعیت بیلن تۉیگه باریب بۉلمس ابدی. شو باعث، درّاو اویگه قَیتدیم. خاتینیم نینگ: «بوگون سیزنی نیمه بلا بۉلدی، میده باله بۉلدینگیز می، بو نیمه حال؟!»

دېگن اعتراض و غور- غورلریگه قولاق سالمه‌ی، تېزده يېچیندیم و بو گل اېسکی‌راق بۉلسه هم کول‌رنگ دریشیم نی کییب، شاشیلیب اویدن چیقدیم.

بو گل سرویس دن چوچیب، قیمت بۉلسه هم بیر تاکسی آلیب هوتل تامان کېتدیم. هوتل یقینیده باریب توشدیم و قه‌یریلیب تاکسی نینگ پولینی بېرماقچی بۉلگنیم‌ده، جر اِېتیب کورتیم نینگ چاکی قۉلتیغی گه چه ییرتیلیب کېتدی!

هه دۉستلر، مېن حتی داغنی بیلدیرمه‌یدیگان کییم کییب، تاکسی ده یورگن بۉلسم هم، ینه کوتیلمه‌گن حادثه‌گه اوچره‌ب، ناقوله‌ی وضعیت‌گه دوچ کېلدیم. بو گل کرتیم تاکسی نینگ اېشیگی گه اِیلینیب، ییرتیلگن اېدی! خیریت که او ییرده تیکووچیلیک دوکانی بار اېکن. درّاو او یېرگه باریب، کرتیم نی تیکتیردیم و کېین اېسه هوتلگه کیریب باردیم!

کابل- قوس ۱۳۸۴ش.

ینگلیش....!

اویده اۋلتیرگنیمده کـیم دیـر اېشـیک نـی تقیلّتـدی. تشـقری چیقیب قره‌سم، اېشیک آلدیده دۋستلریمدن بیری تـورگن اېکــن. او، تېزده حال- احوال سۋره‌شیب، اېل بېکناملی دۋستیمیزنی اۋلگنی و جنازه سی اېسه ساعت ایکی لرده اۋقیلیشینی ایتدی.

اېل بېک مېنینگ یقین دۋسـتلریمدن بۋلیـب، شـعر و ادبیـات نینگ استعدادلی مشتاقی همده اوشبو گلزارده گېزیب، چیرایلی شعرلر و او- بو نرسه لر یازیب یورگن کیشی اېدی.

خبر کېلتیرگن دۋستیم نینگ اَیتیشیچه، اېل بېـک مزارشـریف یۋلیده معرفت گه قرشی یاووز و قـره کـوچلر آرقـه‌لـی اۋلـدیریلگن اېکن.

عصب لریمگه بو اینچلی و قیغولی حادثه نینگ آغیـر و یامـان تأثیریگه قره‌مه‌ی دۋستیم بیلن بیرگه تېزده جنازه اۋقیله‌دیگن مسجد

تامان جۉنه‌دیک. بیز ایندی مسجد ایشیگی‌گه یقین ییتگنیمیزده، آدملر جنازه نی تۉپ بۉلیب مسجددن آلیب چیقیب، اونی تیار تورگن مۉترلردن بیریگه قۉیدیلر.

مین ایسه هیجان تأثیری آستیده بی‌اختیار، اۉته چققانلیک بیلن تورگن مۉترلر تمان یوگوروب، بشقه لر بیلن بیرگه مۉترلردن بیریگه چیقیب آلدیم. کۉپ اۉتمه‌ی، مۉترلر بیرین-کیتین قطار بۉلیب، جنازه آرقه‌سیدن یۉلگه توشدی.

مۉترده برچه‌لر جیم اۉلتیرگن و فقط مۉترنینگ سیسی بوتون فضا جیملیگی نی بوزیب توررردی.

مۉترلر باره- باره شهردن چیقیب، یۉلگه دوام ایتدی. قریب یریم ساعت لردن سۉنگ شهردن تشقری بیر گۉرستان گه ییتیب باردیک و برچه‌لر مۉتردن توشدیک.

گۉرستانده بیر عده‌لر قبرکنلر بیلن تدفین ایشلری بیلن مشغول بۉلیب، مسجد امامی هم قرآن مجید تلاوتی گه باشله‌دی. بشقه‌لر ایسه تۉپ بۉلیب، قبرگه اوزاق- یقین اۉلتیردیلر.

تدفین ایشلری توگب، مسجد امامی هم تلاوت نی توگتدی و بیر نیچه آغیز صحبت قیلیب، معمول سۉزلرینی ایتیب دعا قیلدی. شونده مین ایسه توستدن اۉرنیمدن توریب، بی‌اختیار صحبت گه باشلَگنیم نی اۉزیم هم بیلمه‌ی قالدیم!

- «عزیز و حرمتلی برادرلر،

- همه میز بوگون بیر عزیز دۉستیمیزدن اجره‌لیب، آغیر قیغو و غمگه چۉمگنمیز. بو قرانغو گۉرده یاتگن کیشی ولایتیمیزنینگ ایلغار، فدایی و تحصیل کۉرگن ضیالی‌سی ایدی!»

شونده نېگه دیر اَیریم اشتراکچیلرنینگ چهره سـیگه حیـرت و تعجب حالتی پیدا بۉلیب، کـۉزلری کتـه آچیلیـب مېنینـگ آغزیمگـه تیکیلیب قالدیلر!

مېن اېسـه اۉشـه ایلگـری حالـت و هیجـان تـأثیری آسـتیده سۉزلریمگه دوام اېتدیم:

«بـو دۉسـتیمیز بـار کـوچی و اسـتعدادینی اۉز اېلـی نینـگ تینچلیگی، اولکه ترقی سی، اینیقسه آنه تیل و ادبیاتیمیز یوکسلیشـی اوچـون صـرفلەدی. خصوصـاً اونینـگ وطـن حقیـدەگـی چیرایلـی شعرلرینی اۉقیگنده، کیشی لرنینگ وطن سېورلیک حس- تویغـولری البته که جنبش و طغیانگه کېلەدی!»

بـو گـل آدملـر آرەسـیده حیـرت و تعجبـدن تۉلـه نگـاهلردن تشقری، قنداق دیر شیبر-شـیبر و غـودیر-غـودیردن تۉلـه ارەلـش- قورەلش تاووشلر هم اېشیتیلدی!

مېن بۉلسم بو حالتنی، سـۉزلریم اولرگـه یـاققنلیگـی و تـأثیر قیلگنلیگی نتیجەسی دېب اۉیلب، اۉته ممنونیت بیلن دېدیم:

«افسوسلر بۉلسین کـه شـونداق عالیجنـاب انسـان، چوچـوک سۉزلی شاعر و یوز گلیدن بیر گلی حالی آچیلمەگـن اۉتکیـر قلملـی، یاش یازووچیمیز یاووزلیک و جهالت قربانی بۉلیب، بیلیم گه قرشـی قره کوچلر تمانیدن وحشیلرچه اۉلدیریلدی .....»

جمعیت ایچیگه خودی اۉت توشگندېک، تېبرەنیشلر و غـدور- بودور سېسلر کوچەیدی!!

شـو چاغـده مېنینـگ یانیمـدەگـی اۉلتیرگنلـردن بیـر کیشـی اۉرنیدن یریم توریب، قولاغیمگه شیبیرلب:

– کېچ بۇلدی، آدملر نینگ کۇپ معطل قیلمه‌ی سـۉزینگیزنی توگتسنگیز یخشی بۇلردی، دېدی!

– شونده بیردنیگه سۉز رشته‌سـی قۉلیمـدن و هیجـان حـالتی اېسه باشیمدن اوچیب کېتیب، سـۉزیمنی نیمـه بـیلن تـوگتگنیم نـی اۉزیم هم بیلالمه‌ی قالیب، اۉرنیمگه اۉلتیردیم!

آدملردن بیر کیشی مسجد امامی گه:

– آخوند دعا قیلینگ، کېته‌یلیک دېدی.

– آخوند هم قـۉل کۉتریـب اۉلگـن نینـگ جـایی نـی جنـت ایستب، اوزاق– یقیندن کېلگن برچه اشتراکچیلرنینگ عمرینـی اوزاق و کسب– کارلریگه برکات تیلب، آمین یارب العالمین! دېدی.

شو بیلن برچه آدملر اۉرینلریدن توریب، مۉترلر تمان جۉنه‌دیلـر و حالیگی سۉزیمنی اوزیب توگتگن کیشـی مـېن بـیلن یېلکـه مـه– یېلکه یۉلگه توشیب، مۉترلر تمان باره یاتیب، مېنگه دېدی:

– معلم صاحب، جدا چیرایلی و هیجانلی سۉزلر اېکن سیز!

– لطف اېته سیز، خجالت بېرمنگ!

– لېکن، مېنیمچه سیز بو یېرده ینگلیشگن گه اۉخشه‌یسیز!

– قنداق؟!

– چونکه بو کۉمیلگن آدم بیرینچیـدن یـاش اېمسـدی، بلکـه عمرینی یېب، (۸۰) یاشدن آشگن قری چال اېدی!

– یۉغ اي!

– ایشانینگ، کېین بو آدم اصلا ایش جریانیده اۉلدیریلمه‌گـن، بلکه ایکی ییلدن بیری فلج بۉلیب، تۉشکده یاتیـب، اۉز اجلـی بـیلن اوییده اۉلگن اېدی!

– عجب!... نخات که!!

– اوندن تشقری، بو آدم شاعرلیک اویاققه تورسین، اصلا سوادسیز عادی بیر کیشی ایدی!!

مېن ایسه بو سؤزلرنی اېشیته یاتیب، حیرتدن آغزیم آچیلیب قالیب، خجالتدن سېکین– سېکین تېرگه باتیب کېته بېردیم....

بونی قره‌نگ که شوگون آلدین مه– کېین ایکی جنازه مسجدگه کېلتیریلیب، اول شو کؤمیلگن آدم نینگ جنازه نمازی اؤقیلیب، کېین حالیگی مېنینگ شاعر دؤستیم نینگ جنازه‌سی اؤقیلر ایکن!

مېن ایسه بو نرسه‌دن خبرسیز، بیرینچی جنازه نی دؤستیم نینگ جنازه‌سی دېب اؤیلب، کیشیلردن سؤره‌مه‌ی– نېتمه‌ی آدملر بیلن بیرگه مؤترگه چیقیب، گؤرستانگه کېلیبمن و اؤته هیجان و احساسات بیلن یوقاریده‌گی سؤزلرنی ایتیب من!!

نه چاره، تېنگری ایکله سینی هم کېچیریب، جنت نصیب ایله‌گن بؤلسین، آمین!

کابل–۱۳۸۶

قنداق آدم اېدی؟

محله داشلریمیزدن بیری نینـگ کـۉمیش مراسـمیده اشـتراک اېتیش اوچون برچه لر گۉرستانگه باردیک. کۉمیش مراسـمی همـده آخوند نینگ تلاوت، صحبت و دعائیـه سـی توگـب، همـه اۉرنیـدن توریب بیر نېچه آدیم قۉیگنلریده، آقسقاللردن بیری معمولگـه کـۉره برچه نی خطاب قیلیب سۉره دی:

– او برادرلر، شو آدم (اۉلگن کیشی) قنداق اېدی؟

رسمگه کۉره بو سۉراق آدملردن اوچ قتله سـۉره لـردی و اولـر اېسـه خـواهی-نخـواهی "کـۉپ یخشـی آدم اېـدی" دېـب جـواب بېریشلری کېره ک اېدی. چونکه اولوس نینگ عقیـده سـیگه کـۉره اولرنینگ ایجابی جوابلری، اۉلگن کیشی نینگ آمرزشی اوچون یاردم بېرردی!

اوچ قتله سۉره لگنده، برچه لر "رحمتلیک یخشـی آدم اېـدی!" دېب ایتدیلر؛ بیراق آدملر اره سیدن بیر کیشی توریب:

– او مسلمانلر، مېن یلغان ایتیب بۉینیم نی بو دنیـا و او دنیـاده باغله مه یمن. بو آدم بې نماز، قماربـاز اېـدی و گـاه-گاهیـده هـم چرس چکیب، کۉپ یلغان هم ایتردی، دېدی!!

یره‌شمه‌گن آتلر

کۉپ ییللر بورون مجله لردن بیریده بویوک تورک طنز نویسی «عزیز نسین» بیلن بۉلگن بیر مصاحبه نی اۉقیگن ایدیم. مصاحبه ده تانیقلی یازووچیدن قیزیق سۉراقلر بۉلیب، او هم عجایب قیزیقرلی جوابلر بیرگن ایدی.

ژورنالیست نینگ «عزیز نسین» گه بیرگن سۉراقلریدن بیر اونینگ تخلصی حقیده ایدی. او تانیقلی یازووچیدن شونده ی سۉره-گن ایدی:

– «نسین» معناسی «سین ایمس سن» دیر. ایتینگ– چی، سیز بونداق عجیب معنالی تخلصنی نیگه اۉزینگیزگه تنله‌گن سیز؟!

شونده «عزیز نسین» بو سۉراققه قوییده‌گی قیزیقرلی جوابنی بیرگن ایدی:

– بیزنینگ اولکه میزده هم خودی غـرب و بشـقه رواجلـنگن اولکه‌لر سینگری برچه آدملر اؤزیگه تخلـص و عـایلوی آت قـؤییش رسماً مود بؤلیب قالدی. اولوسـیمیز بشـقه‌لرگـه اېرگشـیش و تقلیـد قیلیشگه جوده چققان و اوستا؛ شو باعث، برچه میده–کته‌لر بو مودگه اېرگشیب قالدیلر.

ایلگرگی زمـانلرده اگـر فقـط شـاعرلر، یـازووچیلر و هنرمنـدلر اؤزلریگه تخلص قؤیسه‌لر، اېندی بؤلسه اؤقیگن–اؤقیمه‌گن؛ ایشـلی–ایشسیز؛ دکاندار– پایدو؛ عادی ایشچی و ارابـه‌چـی برچـه–برچـه‌لـر اؤزلریگه تخلص قؤیه باشله‌دیلر. حتی تارکؤچه میزده‌گی ۸۰ یاشـلی چال بقال هم عمری نینـگ سـؤنگیده اؤزیگـه بیـر تخلـص تـنلگن اېدی!

بو تخلص بازلیکده، اېنگ قیزیغی شو اېدی که خود اندازه‌سـی اندامیگه تؤغری بؤلمه‌گن کییم کیـیگن کیشـیگه اؤخشـب، کؤپلـب آدملرنینگ قؤیگن تخلصـی هـم اولرنینـگ شخصـیتی، کرکتـری و کؤرینشلریگه اصلا ماس اېمسـدی؛ مثـال اوچـون: اېنـگ خسـیس کیشـیلر اؤزلریگـه «**سـخی**»، «**کـریم**»؛ قؤرقـاق آدملـر اېسـه «**باتیر**»، «**قؤرقمس**»؛ اېنگ کلپنگ و گرنگ آدملر «**سېزگیر**»، «**هوشلی**» یا اؤته تنبل و بېکاره آدملر «**چققـان**»، «**ایشـچن**»، اؤزگـه‌لرگـه جاسوسـلیک قیلیـب یـورگنلر «**اولکـه‌سـېور**»، «**میهندؤست**» دېب تخلص قؤیگن اېدیلر! بولردن هم قیزیقراغی، آدملرنینگ پول و مالینی یېب یورگن حرامخؤر بیـر کیمسـه اؤزیگـه «**پاکنفس**» دېب، تخلص قؤیگنی برچـه نینـگ آغزینـی حیرتـدن آچتیریب قؤیگن اېدی!

بو حالنی کۉریب حیران قالدیم. اۉز–اۉزیمگه: سېن بـو خیـل آدملردن ایمس‌سن دېب، اۉزیمگه «**نسېن**» تخلصنی تنلەدیم!

هه، عزیز دۉستلر، مېن اۉشه پیتلر بـو نرسـەنـی اۉقیـب، هـم ایلجەییب، هم حیرتده قالگن ایدیم. بونی قـرەنـگ کـه، کیشـیلرگه حقیقتده کولگیلی کۉرینەدیگن «عزیز نسېن» ایتگن نرسەلر بیزنینگ اولکه میزده هـم؛ بیـراق باشـقچەراق یوسـونده تکرارلنگنیگـه نیمـه دېیسیز؟

هه، عزیزلر، اوروشلر توگب مجاهدلر، طـالبلر و وقتینچـەلیـک (موقت) حکومتلری بیرین–کېتین بو یورتده حکمرانلیک قیلـدیلر. بـو مدتده خودی عزیز نسېن ایتگن نرسەلر یوز بېرگنیگـه هـم اچینیـب، هم کولیب گواه بۉلدیک!

قنداق دېیسیز می؟

اونده ایشیتینگ:

اوروشلر جریانیده دایـم بـرق پایـەلرینـی قولـەتیـب، آدملرنـی قرانغولیککه دچار قیلیـب یـورگن کیشـی بـرق ادارەسـی مسـؤولی؛ کۉپلب کۉپریکلرنی قۉپاریب، بوزیب تشله‌گـن و قیـر یـۉللرنی مـاین بیلن بوزیب یورگن قوماندان فواید عامه باشلیغی؛ هم اوروش پیتلری و هم حاضرگی پیتده مخدره مادەلر قاچاقچیلری نینگ سردستەسـی بۉلیب یورگن کوچلی آدملردن بیری «مخدره مادەلرگه قرشی کوره-شیش ادارەسی» باشلیغی و یوزلرچه گناهسـیزلرگه اۉلـوم جزاسـینی بېریب اۉلدیریب، قنچه آدملرنینـگ مـال و ملکینـی زۉرغـه ایگللـب آلگن بیر مولوی قوماندان محکمه رییسی ایتیب تعیینلنگن ایدی!

بولردن هم اچینرلیسی شو ایدی که، کته بیر لیسه نینگ آتی «شهید ...» و ینه بیری ایسه «شهید ...» دیب قۉییلگن ایدی!!

بیرته–ایکته کیکسه کیشیلردن: بو آدملر چه کاره ایدیلر؟ دیب، سۉره‌لگنده، اولر شونداق جواب بیردیلر:

– بیرینچیسی منطقه میزه‌گی ... تنظیم نینگ کوچلی قوماندانلریدن بۉلیب، مکتب و معلم نینگ اینگ اشدی دشمنی ایدی. او، اوروشلر جریانیده مکتبلرنینگ ۱۵ دن آرتیق اۉقیتووچیسی نی اۉلدیریب، بیر نیچه مکتبنی هم بیرقنچه اۉقیتووچیسی بیلن قۉشیب، کویدیرگن ایدی؛ شوباعث، «**معلم‌کُش**» گه آت قازانگن قوماندانلردن ایدی!

ایکینچیسی ایسه «**مکتب سۉز**» آتیگه دانگ تره‌تگن ایدی. قیسی قوماندان دیب سۉره‌لگنده، «**مکتب سۉز**» دیب تانیتتیریلردی! بو آدم، منطقه نینگ ۲۵ دن آرتیق مکتب تعمیرلرینی کویدیریب، کولینی کۉککه ساوورگن ایکن!

بونی قره‌نگ که، حکمرانلیگی زمانیده معارف ایشیگینی یاپیب، «**مکتبنی نیمه کیره‌گی بار، بارینگ برچه‌نگ کوچیک، خۉراز و کیلیک اوروشتیریب یورینگلر!**» دیگن کیشی نینگ آتیگه هم بیر کته مکتب اتلگنی هرقنداق ساووق قان آدم نینگ عصبلرینی تره‌نگ قیله‌دی!

مکتبلردن بیری نینگ آتی اولکه میزنینگ بویوک بیر عالمی آتیگه اتلگن ایدی. بونی قره‌نگ که یره‌مس اشدی قوماندانلردن بیری دنیاگه مشهور مذکور عالم نینگ آتینی اۉشه مکتبدن آلیب تشلب، اۉزی نینگ آتینی قۉیدیرگن!

ایٖنگ قیزیغی شو که، قیز مکتبلردن بیری هم انه شونداق بیر آدملردن بیری نینگ آتیگه اتلگن ایٖمیش. بو آدم شونچه‌لیک شداد و رحمسیز و اینیقسه قیزلرنینگ تعلیم آلیشیگه قرشی ایٖکن که، حتی اۏقیتووچیلیک قیلیب یورگن اۏز سینگلیسی گه هم رحم قیلمه‌ی، اونی باش کیٖسگن ایٖکن!!

بونی قره‌نگ که بولر هم ییٖتمه‌گنده‌ی، بوگون هم انه شونده‌ی یاووز آدملرنینگ بیرقنچه لری پارلمان همده دولت یوقاری اداره-لریگه یۉل تاپیب، ایزیلگن بیٖچاره خلق نینگ جانی و تقدیریگه حاکم بۉلیب یورگنلر و بو اچینرلی و کولگیلی آقیم حالی هم دوام ایٖتیب کیٖلماقده...!

کابل- کۉکلم ۱۳۸۷

ینگی‌سینی قنداق تؤیغزه‌یلیک؟!

ولایتلردن بیری نینگ والی سینی ایش مدتی توگه‌گنلیگی سببلی بشقه یېرگه تبدیل قیلماقچی بؤلگنلر. بو خبرنی اولوس اېشیتگچ، درحال بیر قنچه یاش اولوغ و آقسقاللر والی حضوریگه باریب، ینه بیر مدت شو ولایتده ایشلب توریشینی التماس قیلیبدیلر. شونده والی:

– بیز حکومت آدملریمیز. حکومت نیمه ایکه بویورسه، اؤشه‌نی قیلیشگه مجبورمیز، البته! دېبدی.

آقسقاللر اېسه، یلینیب–یالواریب دېبدیلر:

– جناب والی صاحب، قنداق بؤلسه هم شو یېرده قالینگ. بیز سیز بیلن، سیز بیز بیلن اؤرگنیب قالگنمیز، اخیر!

– اې ساده مردم، بوتون ولایتیم دوریده سیزلرگه بیران کؤزگه کؤرینرلی ایش قیلالمه‌گن بؤلسم، اېندی سیزلر نیمه سببدن بو یېرده قالیشیم نی یلینیب، التماس قیله‌سیزلر؟

شونده، تورموش نینگ ایسیق–ساووغینی کؤرگن تجربه‌لی آقسقاللردن بیری شونداق جواب بېریبدی:

– اې والی صاحب، شونچه مدت سیز بو ولایتده توریب، یخشی تؤیدینگیز. اېندی مبادا سیزنینگ اؤرنینگیزگه بشقه بیر والی کېلسه، بیز بېچاره اولوس تغین اونی هم تؤیغزیشگه مجبور بؤله‌میز–ده!!

قۉرقینچلی سفر

شرایط و تقـدیر تقاضاسـی بـیلن وطنـدن پاکسـتانگه مهـاجر بۉلیش ضرورتی توغیلدی. بو ضرورت دولت و مخالفلر اۉرته سـیده-گی قره‌مه-قرشیلیک اوروشلرنینگ اېنگ اوجیگه چیققن پیتی اېدی. ایکله تمان بیر-بیری او یاققه تورسین، حتی بیزگه اۉخشش هېچ بیر تمانگه دخلی و علاقه‌سی بۉلمه‌گـن عـادی کیشـیلرنی هـم آزگینـه شبهه توغیلگنده یۉق قیلیب یبباریشلری هېچ گپ اېمس اېدی. نې-نې گناه‌سیز انسانلر بونداق یاوزلیکلر قربانی بۉلمه‌دی دېیسیز!

قیسقه‌سی، بو یۉلده باریب-کېلیب یورگن تانیش-بیلیشلرنینگ مصلحتلریگه کۉره بیرینچیدن سقال-بروتیمنی یېترلیچه اۉستیریشیم کېره‌ک اېکن. بونی قره‌نگ که تېنگری مېن بنده سینی بیرآز کۉسه

قیلیب یره‌تگنی اوچون سقال مسأله‌سی ۳-۴ هفته چۉزیلدی. اوشنده هم سقالیم توتمگه تۉغری کېلمس ایدی!

نه چاره، سفر سرشته‌سینی کۉریب، یوز یوره‌کنی بیر یوره‌ک قیلیب سفرگه چاغلندیم. بیز کابلدن جلال آباد و او یېردن قاچاق طرزده، سۉقماق یۉللر آرقه‌لی چېگره‌دن اۉتیشیمیز کېره‌ک ایدی. باریب-کېلیب یورگنلرنینگ ایتیشلریچه، کابلدن چیقیب خودی جلال آباد و چېگره‌گچه، هم دولت و هم مجاهدلرنینگ پسته لری مسافرلرنی تورلی تېکشیرو و تېرگاولردن اۉتکزر ایمیشلر.

بونداق سفر البته قلتیس و خوفلی ایدی. بیراق نه چاره، کېتیشیم کېره‌ک ایدی. شونینگ اوچون، جاننی جبارگه بېریب،بشقه بیر نېچه سفرداشلر بیلن بیرته مۉترگه اۉلتیردیک. مۉتر ایسه تېزده تۉلدی و حرکت قیلمسدن آلدین کلینر هزل‌آمیز لحنده:

- او برادرلر، یۉلگه هېچ اعتبار یۉق. برچه‌نگ آلدیندن کلمه-لرینگیزنی اۉقیب قۉیسنگیز یخشی بۉله‌دی، دېدی کولیم سیره‌ب!

شونده، کیم دیر مېنگه اۉخشب جانیگه لرزه توشیب قۉرقیب قالدی؛ کیم دیر کلینرنینگ سۉزینی پرواسیز ایشیتدی؛ بیرته-ایکیته-لر ایسه، یا تېنگریم بیزلرنی اۉزینگ اسره! دېب خداگه سیغیندیلر.

بو حالتدن هنوز چیقمه‌ی توریب، هیداوچی کېلیب دېدی:

- کیم نینگ یانیده پول-مول، طلا-میلاسی بۉلسه مېنگه تاپشیرسین. چونکه یۉلگه بیرار وسل بۉلمسین تغین، دېدی!

بیز قۉرققنلرنینگ تشویش-اضطرابیمیز ینه-ده آرتدی! بیراق، هردایم قتنب یورگنلر درّاو پول و نرسه لرینی چیقاریب، هیداوچیگه بېره باشلب، اولردن بیری ایسه بیزگه هم ایما قیلیب:

– نیمه جیم اؤلتیریب‌سیزلر؟ نرسه لرینگیزنی هیداوچیگه بېرینگلر. او، پسته‌لردن اېسان–امان اؤتکزیب، مقصدگه یېتگنیمیزده امانتلرینگیزنی قیته‌ریب بېره‌دی، دېدی!

شونده بیزلر یوره‌گیمیز بؤلر–بؤلمس، ایکیلنیب بار–یؤغیمیزنی بېرکیتیب قؤیگن یېریمیزدن چیقاریب، هیداوچیگه توتملب بېردیک. بلد سفرداشلریمیزنینگ ایتیشلریچه، هیداوچی یؤلاوچیلرنینگ پول و قیمت بها نرسه لرینی مؤترنینگ قه‌یېریده دیر بېرکیتیب قؤییب، یؤل تالانچیلریدن اسره‌ب قالر اېمیش!

یوقاریده‌گی گپلر طفیلی هنوز اضطراب و تشویشیمیز باسیلمسدن، هیداوچی ینه دېدی:

– او برادرلر، همه میز شکر مسلمان میز. یؤلده هوش قیلینگ بیرار پسته یا آدمگه دولتدن آت توتمنگیز. اگر بیرارته‌نگیزگه دولت کارمندی دېب گمان قیلسه بار می، اونده تېنگری نینگ اؤزی اولردن قوتقرسین!

هیداوچی نینگ بو سؤزینی اېشیتیب، کؤپلرنینگ اضطراب و خواطرلنگنی یوز–کؤز و قیمیرلشلریدن شونداققینه بیلیندی!

کؤپ اؤتمه‌ی، مؤتر یؤلگه توشدی و برچه یؤلاوچیلر یوکسک سېس بیلن قؤل کؤتریب، «دعای خیر» قیلدیلر. شهرنینگ سؤنگی دولت پسته‌سیده برچه یؤلاوچیلر و بکس، بؤغچه و خلته–پلته‌لرینی خودی بیر دقیق لابراتوارچیدېک بیرمه–بیر تیتکه‌لب کؤردیلر و نهایت بیزنی کېتیشگه رخصت بېردیلر.

بیرمدت یۉل یوریب، اوزاقدن آغزی–پوزی اۉره‌لگن قوراللی کیمسه‌لر کۉریندی. شونده بیز یۉلاوچیلرده اضطراب و قۉرقوو حالتی پیدا بۉلیب، بیر نېچه کیشی:

– خدا خیر قیلسین، به خیر اۉته‌یلیک–ده! دېدیلر.

کۉپ اۉتمه‌ی، مۉتریمیز اۉشه قوراللی کیمسه‌لر آلدیگه یېتیب باردی. اولرنینگ ایماسی بیلن هیداوچی مۉترنی تۉختتدی. شونده قوراللی‌لر مۉترگه یقینلشیب، اولردن بیری:

– قه‌یېردن کېلاتیب سیزلر؟ دېب سۉره‌دی غور سېس بیلن.

– کابلدن! دېدی هیداوچی.

– اره‌لرینگیزده دولتگه ایشلب یورگن یۉق می؟

بیرینچی بۉلیب، هیداوچی:

– یۉغ اپ، بولرنینگ برچه سی غریبکار، کِسپی بېچاره آدملر، دېدی!

کېین، ایکی کیشی‌سی مۉترنینگ ایکی تمانیدن ایچکریگه دقت بیلن قره‌دی و اولردن بیری یۉلاوچیلرگه:

– برچه‌نگ مۉتردن توشینگلر، دېدی.

یۉلاوچیلر خودی هېچ نیمه اېشیتمه‌گندېک، قیمیرلمه‌ی جیم اۉلتیردیلر.

شونده حالیگی آدم تهدیدآمیز آهنگده:

– هه، کرسیزلر می؟... سیزلرگه ایته‌من، برچه‌نگ مۉتردن توشینگلر!

هیداوچی، یقینیگه تورگن اولرنینگ بیریگه اله نیمه‌لر دېدی؛ بیراق او باشینی ایلغب کۉنمه‌دی. او همه‌میزنی مۉتردن توشیریب،

یۆلدن نریراققه، درخت نینگ سایەسیگه اۆلتیرگن بیر نېچه آدم تمانیگه آلیب باریب، اولردن اوزاقراقده یېرگه اۆلتیرغیزدی. بیز اېسه قۆرقیب–بوسیب کوتیب اۆلتیردیک.

شونده سفرداشلریمیزدن بیری بیزگه دېدی: هېچ بیرینگیز سۆزلەمەی جیم تورینگ. بولرنینگ تیلیگه مېن یخشی توشونەمن. قۆیینگ، بولر بیلن اۆزیم گپیرەمن، دېدی! کېین، او بیزلردن اجره-لیب، اۆلتیرگن کیمسەلرنینگ قاشیگه باردی. سفرداشیمیز اولر بیلن سۆزلشگه باشلەگن بۆلسه هم؛ بیراق بیز اوزاقدن توریب نیمه دېگنینی اېشیتمس اېدیک.

سفرداشیمیز اولر بیلن بیرآز سۆزلشیب، اۆنگ یان چۆنتگیدن بیر نېچه کاغذ و کارتنی چیقاریب، ارەسیدن بیرته کارتنی اجرەتدی و اۆلتیرگن آدملرنینگ بیریگه اوزەتدی. او آدم کارتنی دقت بیلن آرقه، آلدینی قرەب، اونی یانیدەگی کیشیگه بېردی.

بیز اېسه اۆته اضطراب و تشویش بیلن جریاننی کۆزەتیب تورگن اېدیک.

نهایت، او کیمسەلر اۆز ارا همده سفرداشیمیز بیلن بیرآز سۆزلشگندن سۆنگ، کارتنی اونگه قیتریب، کېتیشیمیزگه رخصت بېردیلر، شیکیللی!

سفرداشیمیز بیز تمان کولیم سیرەب کېلیب:

– یورینگلر برادرلر، دېب بیزنی مۆتر تمانیگه باشلەدی.

شونداق قیلیب، بیردنیگه همەمیزگه جان کیریب، چققان یوگوریب مۆترگه چیقیب آلدیک. کۆپ اۆتمەی، مۆتر حرکت قیلدی.

پسته‌دن بیرآز اوزاق بـۉلگچ، یـۉلاوچیلردن بیـری هیـداوچی یانیگـه اۉلتیرگن حالیگی بیزنی قوتقرگن سفرداشیمیزدن سۉره‌دی:

– او... اکه، سیز قنداق قیلیب بیزنی بو بلالردن قوتقردینگیز؟

– اې... برادر، هر نرسه نینگ اۉزیگه یره‌شه چلی بار. «**تـاغ قنچه بلند بۉلسـه هـم، اوسـتیگه چیقـیش یـۉلی بـار**» دېگنلریدېک، بو آدملردن قوتیلیشگه هم مخصوص یۉللر بار! دېـدی سفرداشیمیز.

– قنداق؟ دېب سۉره‌دیلر بیر–ایکی کیشی.

– گپ شو که بولر ... تنظیمی نینگ قوراللی آدملـری اېـدی. مېن اېسه شو تنظیم نینگ مخصـوص کـارتینی اولرگـه کۉرسـتیب، سیزلرنی قوتقردیم! دېدی او.

– سیز شو تنظیم نینگ اعضالریدن اېکن سیز–ده! دېـدی بیـر کیشی.

– یۉغ اې. بولرنینگ یوزی قوریسین... مېن هېچ بیری نینگ عضوی اېمس‌من. خدا بولرگه قۉشمه‌سین!

– اونده بولرنینگ کارتی سیزنینگ یانینگیزده نیمه قیله‌دی؟!

– هه...هه، پشاورنینگ کۉچه–کۉیلری تورلی تنظـیم لرنینـگ کارتلریدن تۉلیب–تاشـیب یاتیبـدی. نېچـه کلـدار بېرسـنگیز، آدملـر سیزگه ایسته‌گن تنظیم نینگ کارتینی دراو تیارلب بېره‌دیلر!

– عجب، یا توبه اې....!

– ایشانینگ، بو نرسه نینـگ اۉزی کتـه تجارتگـه ایلـنگن!... کېین او:

منه قره‌نگلر دیب، هر بیر چۉنتگیدن تنظیملرنینگ خیلمه-خیل کارتلرینی چیقاریب، بیزلرگه کۉرستدی و بولر، خدا خواهلسه بیزنی ایسان-امان مقصدگچه آلیب باره‌دی، دیب قۉشیمچه قیلدی!

شونده مینینگ شۉخلیگیم توتیب، سفرداشیمیزدن: بیر هزل قیلسم میلی می؟ دیب سۉره‌دیم.

- بیملال، دیدی او جدا یومشاققینه قیلیب.

- بلکه سیزده «افغانستان خلق دموکراتیک حزبی» نینگ هم کارت-مارتی باردیر؟ دیدیم.

- البته که بار. چونکه مین دولت قلمرویده هم اویاق-بویاققه یوریب، ایشلشیم کیره‌ک- کو! دیب جواب بیردی او هه-هه‌لب کولیب!! و رۉز مبادا اوچون، حتی دولت نینگ برچه ساخته حزبلری نینگ کارتلرینی هم آلگن‌من، دیب قۉشیمچه قیلدی!

چیندن هم، او یۉل بۉییده‌گی تورلی تنظیملرنینگ پستلریگه ییتگنیمیزده هربیر چۉنتگیدن اولرنینگ اۉز کارتینی کۉرستیب، بیزلرنی بیملال آلیب اۉتردی. . . .

قوتقروچی زیرک سفرداشیمیز بو هنریدن تشقری، جدا خوش چقچق، شۉخ و سیرگپ هم ایدی. او سفرلر و فعالیتلری آقیمیده یوز بیرگن تورلی قیزیقرلی یا اینچلی واقعه و ماجرالرنی آب و تابی بیلن حکایه قیلیب، یۉل بۉیی برچه میزنی مشغول قیلیب بارردی. جمله‌دن بیر قیزیق قصه سینی ایشیتینگ:

قیشلاقلردن بیریده بیر دسته جنگری کیمسه‌لر چقیریلمه‌گن مهماندیک کیلیب، اهالیدن بیرینی آش-ماش پیشیریشگه

بویوریبدیلر. میزبان ساده‌راق و سوادسیز آدم ایکن. آش تیار بۉلگندن سۉنگ، ساده میزبان چقیریلمه‌گن مهمانلری آلدیگه باریب:

- اشرار صاحبلر، نان تیار، مرحمت قیلینگلر! دیبدی.

قوراللی کیمسه‌لر، اینیقسه قوماندانلری قیشلاقلیک نینگ بو سۉزینی ایشیتگچ، بدنلریگه خودی تیبنه سنچیگندیک چۉچیب، غضبلری قینب کیتیبدی. اولر، خودی اۉق تیککن یۉلبرس دیک قیشلاقلیککه هجوم قیلیبدیلر. بیچاره نی اوروب-ینچیب، اۉلدیرماقچی بۉلیبدیلر....

شونده، آقسقاللردن بیری بو مدهش ماجراگه اره‌لشیب:

- قوماندان صاحب، خدانینگ یوزینی کۉرینگ، رحم قیلینگ! بو بیچاره ساده قیشلاقلیک آدم. رادیولردن کونده «اشرار» سۉزینی ایشیتیب، بیرار حرمتلی خطاب دیب اۉیلب، بیلمه‌ی بو یرده ایشلتیبدی. قیسی بیر یمان قصد و نیتی یۉق، دیب اولرگه یلینیب-یالواریب، اونی زۉرغه اۉلیمدن قوتقریب آلگن ایکن!!

چیندن هم **«صحبت یۉلنی قیسقرتیره‌دی»** دیگنلریدیک، انه شونداق قصه‌لرنی ایشیتیب، اوچ-تۉرت ساعتلر یۉل باسیب بارگنیمیزنی بیلمه‌ی قالیب‌بیز!

شو پیتده، هیداوچی:

- منه مجاهدلرنینگ جلال آباد شهری یقینیده‌گی اینگ سۉنگی پسته سیگه یقینلشدیک، دیدی.

شونده سفرداشیمیز بیزلرگه: سیزلر جیم تورینگلر، دیب ینه اۉقتیریب قۉیدی. کۉپ اۉتمه‌ی، مۉتریمیز پسته گه یقینلشیب، قره سله‌لی قوراللی کیمسه‌لرنینگ اشاره‌سی بیلن هیداوچی مۉترنی

تۆختتدی. بیر نېچه قوراللی کیشیلر میلتیقلرینـی بیـز تمـان نشـانگه آلیب توریب، ایکی کیشی هم بیز تمان کېلیب، دقت بیلن مۆترنینگ ایچیگه باقدیلر. اولر بیزگه مۆتردن توشینگلر دېب، بویروق بېردیلر.

سفرداشیمیز، توشـمەسـک بۆلمـەیـدی دېـب، اۆزی بیرینچـی بۆلیب توشدی. بشقه یۆلاوچیلر هـم اونگـه اېرگـەشـیب توشـدیک. بیراق هرحالده چققان و زیرک سفرداشـیمیز و یانیـدەگـی کـارتلری بیزگه «قـوت قلـب» اېـدی و ایلگرگیـدېک اضـطراب و قۆرقووگـه توشمەگن اېدیک!

قوراللی آدملر بیزنی یۆلدن اوزاقراقده جایلشگن بیر اوی نینـگ آلدیدەگی صفه تمانگه باشلب آلیب بـاردیلر و بیزنـی صـفەدن چمـه سـی ۵-۶ متـر بېریراقـده تۆختتـدیلر. شـونده حـالیگی اوده بـرار سفرداشیمیز قوراللی آدملر بیلن سۆزلشیب، بیرتـه سـی بـیلن بیرگـه صفه نینگ اوستیگه اۆلتیرگن پسته نینگ قوماندانی قاشیگه بـاردی. اولر اۆز ارا سۆزلشیب، سفرداشیمیز مېن شو حزب نینـگ اعضاسـی و مۆتردەگیلر هم برچه سی اۆزیمیزدن دېب ایتدی!

شونده، قوماندان: یخشـی قنـی بیـرار سـند-منـدینگیز بۆلسـه کۆرستینگ، دېب ایتدی.

سفرداشـیمیز اۆزینـی اصـلا بـای بېرمـەی، اویـاق-بویـاغینی اختریشگه باشلەدی. او هـر بیـر تنظـیم نینـگ کـارتینی قـەی بیـر چۆنتگی یا کیبمی نینگ قەی یېریگه قۆیگنینی اۆزی بیلردی؛ بیراق بو گل نېگه دیر بـو تنظـیم نینـگ کـارتیتی تاپالمـەی آواره بۆلیـب قالـدی. او برچـه چـۆنتکلرینی تیتکیلـب،کۆردی؛ بېـراق کېـرەکلـی کارتدن اصلا درک یۆق اېدی!

شونده پسته آدملری نینگ یوزلریگه بو آدمگه نسبتاً شک و شبهه تاپیله بېرگنینی بیز سېزدیک. بونی کۉریب بیزده هم استه-سېکین قۉرقوو و تشویش حالتی پیدا بۉله بېردی!

بیرآزدن سۉنگ سفرداشیمیز کرتی سی، کېین اېسه واسکتینی هم چیقریب، قۉلینی یقه سیدن یېلکه سیگه کیرگیزیب، او یېردن بیر یوپقه لته چیقاردی. افسوس که کېره‌کلی کارت اونده هم یۉق اېدی! بو جریانده، او کۉزی نینگ تگیدن بیزلرگه مأیوس قیا باقیب قۉیردی. بو قره‌شلر، کوتیب تورگن بیز سفرداشلری نینگ اضطراب و قۉرقووینی تاباره آرتتیرردی.

شو آنده، اونینگ قۉلیده‌گی کاغذی یېرگه توشدی. او بوکیلیب کاغذلرنی آله یاتگنده، توستدن چۉنتکلریدن بیر دسته کارتلر یېرگه توشیب، ترقلدی! شونده برچه‌میزنینگ یوره‌گی «جغ» اېتیب، تکه-پوکه گه توشدی و بیرار شوم واقعه بۉلمسین تغین، دېب قۉرقیب قالدیک! بیراق، زیرک سفرداشیمیز اېسه شاشه-پیشه همه سینی اۉته چقانلیک بیلن ییغیشتیریب، قیته چۉنتگیگه قۉیدی. او ینه اویاق-بویاغینی اختریشگه دوام اېتدی. نهایت، او نیفه سیگه اورونیب، او یېردن بیر لته گه اۉره‌لیب بېرکیتیلگن پرچه کاغذلرنی چیقردی. او، منه تاپدیم دېب، شاشیلیب اونی آچدی-ده و ایچیده‌گی بیرآز غیجیملنگن کارتنی آلیب، پسته نینگ قوماندانیگه ایکی قۉللب اوزه‌تدی. قوماندان اېسه کارتگه سیاز بیر نظر تشلب، کارتنی درحال تانیدی شیکیللی و یوزینی سفرداشیمیزگه اۉگیریب:

– برادر، نېگه اېرته‌راق (وقتراق) کارتنی کۉرستمه‌دینگیز؟ دېب سۉره‌دی.

چققان و زیرک سفرداشیمیز بؤش کېلمه ی:

- قوماندان صاحب، بو نابکار دولت آدملری و حریفلرینگیـزدن قؤرقیب، اونی یېتی توگیـب، گـؤردن-گؤرگـه بېرکیتیـب قؤیـه‌مـن، دېدی!!

شونده قوماندان نینگ چهره‌سی آچیلیـب کېتیـب، بـارینگلر... سفرلرینگیز به خیر بؤلسین، دېب کېتیشیمیزگه رخصت بېردی.

- برچه میز راحت نفس آلیب، تنیمیزگه قیته‌دن جان کیریـب، یوزیمیزگه قان یوگوردی. برچه میز چققـان مـؤتر تمانیگـه کېلیـب، اونگه مینیب آلدیک و مؤتر اېسه یؤلگه توشدی!

هـــه، دؤســـتلر، شـــونده‌ی قیلیـــب، بیـــز چققـــان و زیـــرک سفرداشیمیزنینگ تدبیری و تـورلی تنظیملرنینـگ کـارتلری طفیلـی کؤپ اضطراب و قؤرقوولر بیلن جلال آبادگه یېتیب باردیک.

اېندی مېن اېسه بو یېردن پشاورگچه باریشنی، حالیگی چققان و چالاک سفرداشیم نینگ بېرگن وعده‌ســی اساسـیده قؤرقـه-پسـه مولجلب توریبمن!

کابل-۱۳۸۷

بیر قتله هم آدم بۉلینگ - چی!

ییگیتلردن بیری عجایب استعداد و هنرگه ایگه ایدی. یعنی او تیل اۉرگنیش و تورلی حیوانلرنینگ تاووش و قیلیقلرینی تقلید قیلیشده جۉره‌سی کمدن-کم تاپیلردی. او، آنه تیلیدن اۉزگه بیش-آلتی ته تیلنی بیملال بلبلدیک سۉزله‌ی آلردی. شونینگدیک، هر بیر حیوان نینگ تاووشینی چیقر یا قیلیغینی قیل دیسنگیز، او درحال بجرردی!

بیرکونی قیسی دیر مجلسده، او کۉپلب آدملر حضوریده خۉراز، ایت و طۉطی کبی حیوانلرنینگ تاووشینی خودی اۉزلریدیک چیقاریب، برچه نی قایل قالدیردی. اینیقسه اونینگ میمون بۉلیب، میمونلرچه عجایب حرکت و قیلیقلر کۉرستگنی برچه‌نی کولگیدن ایچک اوزدی قیلدی.

شو جریانده، مجلسده‌گیلردن بیرکیشی ییگیتگه قره‌ته:

- آو... ییگیت، شونچه تورلی-تومن حیوان بۉلیب، کمینی قۉیمه‌دینگیز. قنی، ایندی بیر قتله هم آدم بۉلینگ-چی کۉره‌یلیک، دیدی!

شونده، ییگیت شونچه شطارت و قووناقلیکدن تۉخته‌لیب، اوستیدن بیر سطل موزدیک سوو قوییلگندیک بۉلیب قالدی. او حالیگی التماس قیلگن کیشی گه مأیوس آهنگده دیدی:

- برادر، اگر هرخیل یخشی-یمان حیوان دیسنگیز، قۉلیمدن کیله‌دی، بۉله‌من؛ بیراق فقط «آدم» بۉلیش قیین، بۉلالمه‌یمن....!!

شاشیلینچ مصاحبه!

خلق ارا رادیولردن بیری نینگ خبرنگاری کېچه یـو اېرتـه‌لـب اوییمگه و کونـدوزی اېســه ایشـخانه‌مگـه تیلفـون قیلیـب، قۉیرگـه قۉیمه‌ی ضرور بیر مصاحبه اوچون توش ساعت بیـر- بیریریملـرده اوچره‌شوونی بېلگیله‌دی.

بېلگیلنگن پیتده، خبرنگار شاشه-پیشه کېلیب، تینچ بیـر یېرگـه اۉلتیریب، بیر-ایکی آغیز سۉزلب بېرسنگیز، دېدی.

بونی قره‌نـگ کـه، اۉشـه کـونی اداره‌میـزده بـۉلیملر ینگیـدن بېلگیلنگن اتاقلریگه جایلشـماقده اېـدیلر. شـونینگ اوچـون، بوتـون تعمیر آدملرنینگ بقیر-چقیر، تقیر-توقور و کېلدی-کېتدیلریدن تۉلـه اېدی. بیـز اېســه اداره‌میزنینـگ کېنـگ اېکینزارلـری تمـان باریـب، یوریشقه پللری شاخی نینگ اوستیگه اخبار تۉشب اۉلتیردیک.

بونی قره‌نگ که، اۉز ایشیگه چققان خبرنگار فرصـتنی قۉلـدن بېرمه‌ی، درحال اسـبابلرینی تیارلـب، مـېن حـالی اۉزیمنـی اۉنگلـب آلمسدن، قره‌سم مکروفوننی مېنگه یقین توتیب:

- ینگی چیققن کتابینگیز حقیده سۉزلب بېرسنگیز، دېدی!

مېن بۉلسه:

- کتاب نینگ آتی «**ینگی رئیس هم کېلدی!**» و ۱۳ ته میده-کته طنز و لطیفه‌دن عبارت بۉلیب،....

شونده مېن قتیق بیر یۉتلیب، تماغیم یۉلینی صافلب، سۉزیمگه دوام اېتتیره‌من دېگونچه، چققان و زیرک خبرنگار اله قچان اسبابلرینی ییغیشتیریب، اۉرنیدن تورگن اېدی!!

- هه، نیمه بۉلدی، اسبابلرینگیز ایشلمه‌ی قالدی می؟ دېب سۉره‌دیم حیرت و شاشیلینچ ارەلش.

- یۉغ اې، نېگه اېندی... ایش بیتدی!

- قنداق؟!

- اۉز تیلینگیزدن شو ایکی آغیز سۉز کېره‌ک اېدی!

- وای! مېن تماغیمنی صافلب، اېندی اصل گپلرنی ایتیب بېرماقچی اېدیم-کو!

- بیز اوچون اصل گپ ایتیلیب بۉلدی!

- عجب، شونچه چققان و تېز- هه!!

- هه، شونی بیلینگ که عصریمیز تېزلیک و چققانلیک عصری دیر. شو باعث، بیزلرنینگ ایشیمیز هم اۉته شاشیلینچ و چققانلیک بیلن کېچه‌دی-ده!

- دېیلیک بو سۉزینگیز قبول، لېکن حیران من، بو ایکی آغیز سۉزدن قنداق قیلیب پروگرام توزه‌سیز؟!

- هېچ هم حیران بۉلمنگ. بیز او-بولرنینگ ایتگن سۉزلریدن یولیب آلینگن کېره‌کلی نرسه لرنی قوراق شکلیده اولب، یاپیشتیریب اۉز پروگرامیمیزنی توزه‌میز-ده!

- توبه، قیزیق ایکن-کو.....!!

- هه، عیناً شونداق، ایشانینگ!

قیزیغی شو بۉلدی که، شو چاغده خبرنگار بیلن قۉشیلیب کېلگن؛ بیراق تیلفونگه جواب بېریش اوچون اوندن اجره‌لگن کمینه نینگ بیر مخلصی شاشیلیب کېلیب:

- استاد صحبتینگیزنی ایشیتماق اوچون کېلگن ایدیم. قنی باشلنگلر-چی، دېدی!

شونده خبرنگار او کیشی گه:

- مصاحبه توگه‌دی، سیز بیرآز کېچ قالدینگیز، دېدی کولیم سیره‌ب!

بیراق، او کیشی اصلا ایشانمه‌ی، هزل قیلمنگلر، مصاحبه شونچه تېز توگه‌دی می؟! دېدی.

خبرنگار دۉستیم او کیشینی بیر عمللب توشونتیردی-ده، کېین مېنگه قره‌ب:

- خیر میلی، سیزگه رحمت، قلمیزگه یوتوقلر، ساغ بۉلینگ! ایندی مېن باریب، سیزنینگ صحبتینگیز اوچون حالیگچه معطل بۉلیب قالگن هفته‌لیک ادبی پروگرامیم نی تیارله‌ی دېدی یو، مېنی حیرت دېنگیزیگه چۉمدیریب، حالیگی مخلصنی هم بیرگه ایرگشتیریب، شاشه-پیشه ایشخانه‌سی تمان یوگوریب کېتدی!

هه، دۉستلر، چیندن هم بو عصر تېزکارلیک و چققانلیک زمانی ایکنلیگی‌گه ایندی ایشاندیم!!

کابل- حمل، ۱۳۸۷

مېن هېچ قچان سۉکمه‌یمن!

باشلیغ کېکسه مدیرگه:

– مدیرصاحب، بعضی همکارلر و مراجعین لرینگیزنینگ شکایت لریگه کۉره، سیز اولرنی قۉپال گپیریب، سۉکرمیش‌سیز، شو گپ راست می؟!

– کېکسه مدیر: مېن هېچ قچان کیشی نی سۉکمه‌یمن، سیزگه بو تهمت نی قیسی پدرلعنت و آنه... ایتدی!!

بیز اعلانلر تخته‌سی‌میز!

هر بیر توزوم (نظام) اؤزیگه خاص و مناسب قانون– قاعده لر، اصول و رسم و عادتلری بیلن کېله‌دی. انسانلر اېسه، ایسته سه لر– ایسته‌مسه لر اولردن پیرولیک قیلیب، اؤزلرینی ماسلشتیریش لری کېره ک بؤله دی.

جمله دن اېرکین بازار و تجارت نینگ هم اؤزیگه خاص قاعده، اصول و رسملری بار. اولردن اېنگ عجاییی «اعلان» یا «ریکلام» دور. بوگون «اعلان» پول یوریتیش، پول تاپیش، پول خرجلش کبی ایشلر قاله بېرسه، حاضرگی تورموشیمیزنینگ دېیرلی برچه ساحه‌لری نینگ کېره‌کلی و اجره‌لمس قسمیگه اَیله‌نیب قالگن.

خلص، تورموشیمیزنینگ بیران بیر فعالیت و حرکتلری «اعلان» یاردمی‌سیز اؤتمه‌ی‌دیگان بؤلیب قالدی دېسم، اصلا مبالغه بؤلمه‌ی دی.

بیر اۉیلب کۉرینگ- اَ، تلویزیون نی یاقه‌سیز، اعلان کۉره‌سیز؛ رادیونینگ مُوروَتی (پیچی) نی بوره‌ی‌سیز، اعلان اېشیته سیز؛ روزنامه یا مجله لرنی ورقله‌ی‌سیز، اعلان اۉقییسیز؛ کۉچه- کویلرگه چیقه سیز، یۉل بۉیی برق و تیلفون پایه‌لری، ایستگاهلر، بنالرنینگ دېوارلری، سرویس و مترو (بیر آستی ریل) لرگچه یوزلب اعلانلرگه کۉزینگیز توشه‌دی و هکذالر. گۉیا بیز مثالِ بیر یېنگیل خس‌دېک اعلانلرنینگ کوچلی تۉلقونلری قۉینیده، اختیارسیز ایستلگن تمان یا مقصد ساری آلیب باریله یاتگندېک میز!

کېلینگ بیرگینه تلویزیون نی آله‌یلیک. بشریت نینگ بو عجایب اختراع سینی یاقفنینگیزده، اۉزی نینگ بېلگی لنگن اعلانلر بۉلیملریدن تشقری، هر بیر پروگرام و کۉرسَتوولریده سیز تورلی یاقیملی یا یاقیمسیز اعلانلرنی کۉریش و اېشیتیش گه مجبورسیز. عامه‌باب، کۉنگیل‌آچر پروگراملردن باشلب، رسمی و جدی پروگراملر و حتی خبرلرگچه!

هه دۉستلر! بو اېرکین بازار و بو هم اونینگ اۉتکیر قورالی بۉلمیش «اعلان» دیر. بو یازونینگ عنوانی نی هم اۉقیب حیرتده قالیب، «بیز قنداق قیلیب اعلانلر تخته‌سی بۉله‌میز؟» دېب، اۉزینگیزگه سوال بېرگن دورسیز!

شاشیلمنگ، مېن حالی سیزگه بونی اثباتلب بېره من.

همه میز بازاردن سودا آلگنده اونی تورلی خلته‌لرده سالیب، قۉلیمیزگه کۉته‌ریب آلیب یوره‌میز. بو خلته‌لرده کۉرگنینگیزدېک تورلی شرکتلر، کمپانیلر و فابریکه لرنینگ آتلری، اېمیل، فاکس، تیلفون نمره لری و حتی که آدرس لری هم یازیلگن. بیز اېسه

اولرنی آدم لرگه کۉز– کۉز قیلیب (در واقع اعلان قیلیب) بازار، یۉل، مۉترلر، محله و اوییمیزگه چه آلیب کېله میز.

بیر کونی سرویس ده اۉلتیریب کېته یاتگنیمده، یانیمده گی کیشی قۉلیمده گی خلته نی کۉریب:

– وای عمکی، مېن منه شو شرکت نینگ تیلفون و آدرسی نی ایزلب یورگن اېدیم. منه شکر که خلته‌نگیزده یازیلگن اېکن دېب، بیر پرچه کاغذگه یازیب آلدی! شو زهاتی، آرقه‌دن هم بیر پرچه کاغذنی اوزه‌تیب، اۉشه تیلفون نمره سینی یازیب بېریشیم نی التماس قیلدی، غۉر سېسلی بیر کیمسه!

منه، فقط بیرته سودا خلته‌سی بیلن مېن بیر شرکتنی تېکین گه ایکی کیشی گه اعلان قیلیب بۉلدیم!!

بو واقعه هم مترو ده یوز بېردی: بیرکونی متروده کېته یاتگنیمده، چیرایلی کیینگن یاش بیر قیز یانیمده‌گی چوکیده اۉلتیرگن اېدی. قیزنینگ جمپریگه بیر نیمه‌لر چیزیلگن و یازیلگن اېدی. شونده عیاللردن بیری نینگ کۉزی اونینگ جمپریگه توشیب، بیرآز دقت بیلن قره ب، قیزدن:

– جمپرینگیزده، ساتیب آلگن مغازه‌نگیزنی تیلفون و آدرسی بار اېکن. اونی یازیب آلسم میلی می؟ دېب، اجازت سۉره‌دی.

قیز اېسه ایلجه ییب، ممنونیت بیلن:

– بېملال! دېدی، عیال تامان کۉکسی نی بورتتیریب، یقین راق توتیب!

شونده، او عیالگه اېرگَشیب، بشقه بیر نېچه قیز و عیال هم قیزنینگ کییمی گه تیکیلیب قره‌ب، اونی یاقتیردیلر شیکیللی، ساتیب آلینگن مغازه آدرسی نی قیزدن سۉره‌ب آلدیلر.

مترودن اۉتلب آدم چیقیب یۉلگه توشگنینی کۉره‌میز. کۉپلری نینگ قۉللریده بیر یا ایکی ته سودا خلته سی و خلته لر یوزیده اېسه تورلی اعلانلر یازیلگنی گه کۉزیمیز توشه‌دی. اینیقسه، حالیگی قیزگه اۉخشب کیینگن یاشلرنینگ کییم لری باشدن ایاق تورلی اعلانلردن تۉله لیگی نی اَیتمه‌ی سیزمی! بو آدملرنینگ همه سی خودّی «سیار اعلان تخته‌سی» بۉلیب، کیشی نینگ کۉز اۉنگیدن اۉته یاتگنده‌ک تویولمه یدیمی؟!

قیزیغی شو که شرکتلر، مغازه لر و کمپنی لر عاموی اخبار واسطه‌لری و یۉل بۉیی تخته‌لرده اۉرنه‌تیلگن اعلانلری اوچون کۉپ پول تولب، اعلان قیله‌دیلر، بیراق بیز اېسه هرکونی، کېتا-کېتگنیمیزچه تېکین گه اعلان قیلیب یوره میز!

بو نرسه مېنگه جدا هم الم قیلدی. اخیر نیمه اوچون بیز تېکین گه بشقه‌لرنینگ منفعتی اوچون اعلان قیلیشیمیز کېره‌ک اېکن؟ او هم بۉلسه، هرکونی و سیّار شکلیده؟!

یۉق، اېندی بونداق بۉلمه‌یدی، دېدیم اۉز- اۉزیمگه! آقشام اویگه باریب، کېچگی طعامدن کېین عایله اعضالریم بیلن چای ایچیب اۉلتیریب، اعلان حقیده سۉز آچدیم.

تونغیچ اۉغلیم دېدی:

- آته جان، حاضرگی زمانده بو نرسه عادی نرسه- کو! اېرکین بازار و اعلان بیر- بیریگه محکم باغلیق و اولرسیز حیاتنی قیزیغی

بۆلمه‌ی قالەدی. ایشانینگ، اولرسیز حتی تورموش آقیمی هم ایزیدن چیقیب قالیشی ممکن.

قیزیم: تۆغری- ده! شو اعلانلر طفیلی بیز منه شو حویلیمیزنی تاپیب، ساتیب آلدیک و منه بو اۆلتیرگن موبل لریمیزنینگ مغازه سینی هم تاپدیک! اوندن تشقری تورلی کنسرتلر و مود سالونلریدن هم خبردار بۆلیب توره‌میز دېب، اکه سینینگ سۆزیگه قۆشیلدی.

اولرنینگ سۆزلرینی آنه لری هم: هه، تۆپه- تۆغری، دېب تصدیق له دی!

مېن بۆلسم توتَب، مېز اوستیگه قۆییلگن سگرت کولدانیسی نی اولرگه کۆرستَیب، اونینگ یوزیده قنداق دیر ساعت کارخانه سینینگ آتی و چای ایچیب اۆلتیرگن گېلاسیم گه اېسه قیسی بیر سگرت نینگ آتی یازیلگنی نی کۆرستَیب، دېدیم:

- نخات که شو نرسه‌لریمیز اعلان‌سیز بۆلمسه؟ اخیر بولر بیزنینگ مالیمیز- کو!

شونده اۆغلیم: هر قه‌له‌ی اولر بیزنی شو نرسه‌لرنی ساتیب آلیشگه مجبورقیلمه‌گنلر- کو. بیز اېسه اۆزیمیز اولرنی یاقتیریب، ساتیب آلیشنی لازم کۆرگن میز- ده، دېدی!

- بیز بویوم ساتیب آله‌میز دېب، در واقع پول بېریب اولرنی حتی اوییمیزده هم ریکلام قیلر اېکن میز- ده!

- هه آته، تۆپه- تۆغری. بیز اۆزیمیز بیلیب- بیلمه‌ی، تېکین گه گینه اېمس، بلکه حتی پول بېریب اولرنینگ اعلان و ریکلام لرینی کۆز- کۆز قیله میز و ترقه ته میز!!

- یا توبه، اَی!!

اعلانلر حقیده اۉزیمیزدن بیر قیزیغی نی ایشیتینگ.

- قنی ایشیته‌یلیک- چی!

- او کونی اوکه‌م گه جمپر و پتلون ساتیب آلیش اوچون ایللیک مینگ صوم (قریب ۲۰۰۰ افغانی) پول بیرگن ایکن سیز. او ایسه اۉزیگه یاقفن و برچه یاشلر آره سیده مود بۉلیب قالگن نرسه نی اۉزیگه تنله‌گن. او کیلگنیده «اعلان» یا «ریکلام» نینگ نیمه لیگینی کۉره سیز، دیدی.

شو چاغده کیچیک اۉغلیم چیرایلی، رنگ مه- رنگ گللی کییمی‌نی کییگن حالده ایشیک آستانه‌سیده تاپیلدی.

کته اۉغلیم درّاو اوکه سینی مینگه کۉرستیب:

- آته، منه قره نگ، قنداق؟ یخشی می؟ دیب سۉره دی.

- کۉپ یخشی، یره شیبدی، چیرایلی گللی ایکن، دیدیم.

- منه سیز چیرایلی گل، دیب اۉیله گن (۲۰۰۰) افغانیگه ساتیب آلینگن کییم نینگ رنگلی بیزه‌ک لری حقیقتده تورلی کمپنی، شرکت و فابریکه لر ریکلام لری- کو!

- یاغ اِی، نخات که!!

- ایشانمه سنگیز منه یقیندن کۉرینگ!

اۉغلیم نی آلدیمگه چقیریب، کییمی نی یقیندن دقت بیلن کۉرسم، نی کۉز بیلن کۉره یین که کییم نینگ باشدن اباغی تورلی مارکلر، یازولر، تیلفون نمره لری و ... لردن زیچ تۉله ایکن!

شونده، کته اۉغلیم سینگلی سیگه ایما قیلیب: کیل اوکه‌نگ نینگ کییمی‌ده‌گی ریکلاملرنی بیر سَنب چیقه‌یلیک، دیب ایکله‌سی سنه‌ی باشله‌دیلر. کییم‌ده تویوتا، بنز، زیمنس، سونی، ادیداس، سام

سۋنگ، ال جی، نیک، پیپسی ... سینگری نرسه لردن همه سی بۋلیب ۱۸ ته کمپنی، شرکت و فابریکه لرنینگ آتلری و مارک لریدن لست توزیب، مېنگه اوزه‌تدی و کولیم‌سیره‌ب: «گینیس»[1] کتابیگه کیرسه بۋلر اېکن، دېدی!!

هه، کېنجه اۋغلیمیز (۲۰۰۰) افغانی بېریب، ۱۸ ته کمپنی، شرکت و فابریکه لر آتلری و مارک لرینی کۋچه مه- کۋچه همه گه کۋرستیب، ریکلام قیلیب یورگن اېکن! حال بو که یۋل بۋیی ده‌گی اۋشه کۋچمس اېنگ کته اعلان تخته‌لریده هم بیر یا ایکی‌ته‌دن آرتیق نرسه ریکلام قیلینمه گن! شونده مېنینگ اچیغیم کېلیب:

بو قنداق کۋرگیلیک- آخر! نیمه اوچون بونگه یۋل قۋیدینگیز؟ دېب اویده گی لرگه بقیردیم.

شونده، باله لرنینگ آنه‌سی، محکمه ده قنداق دیر بیر آغیر گناه قیلگن متهم گه قره‌ته گپیره‌دیگان حارنوال سینگری اۋرنیدن توریب، اېگنیم ده‌گی بولوزنی کۋرسَتیب، یوکسک (بلند) سېس بیلن دېدی:

– آته سی، بو نیمه دېگنینگیز!؟ «**اول اۋزینگگه باق، کېین نغاره قاق**» دېگنلر دانا خلقیمیز! منه، یاقتیریب دایم اویده کییب اۋلتیره‌دیگان بولوزینگیزگه بیر قره‌نگ- چی! کۋکسیده دېو می، پېو می، نیمه بلا یازیلگن!

شونده، قیزیمیز آنه سینینگ سۋزینی شرتّه بۋلیب: آنه جان، دېو اېمس، «دایوو! دایوو!» دېدی!

---

۱ «گینس» کتابی شو نامده‌گی بیر شخص تمانیدن تأسیس اېتیلیب، اونده دنیاده‌گی تورلی ساحه لرگه تېگیشلی برچه «ریکارد» لر قید اېتیله‌دی.

– گؤرگه! مېن نیمه بیلەی، خوب «دایوو» بؤله قالسین، دېب سؤزیگه دوام اېتدی: اؤنگ و سؤل یېلکه لرینگیزده بیلمەسم نیمه لر یازیلگنی شونداق‌قینه کؤرینیب توریبدی. اېندی، آلدینگیزده شونچه نرسه لر بؤلسه، خدا بیلسین آرقه نگیزده نیمه بد و بلالر بار دیر!؟

اؤغیللر بو سؤزنی اېشیتگچ، پرخ اېتیب کولدیلر و قیزیمیز اېسه اویالیب یوزیگه قان یوگوریب، باشینی اېگگنیچه اوتاقدن چیقیب کېتدی!

مېنینگ غضبیم قوزغب، اچیق بیلن:

– مېن بشقه سینی بیلمەی‌من. شو لحظه‌دن‌آق، برچه کییم لریمنی کؤریب چیقینگلر، بیران ته سیده اعلان یا که ریکلام گه تېگیشلی بیران نرسه بؤلسه، تشقریگه چیقه‌ریب تشلنگلر! یا که گدای– مَدایلرگه بېرینگلر! مېن اېندی بوندن بویان فقط اعلان‌سیز کیینه من و اعلان‌سیز یوره من. تمام، والسلام! دېدیم.

اېرته‌سی کون ایشگه تیارگرلیک کؤره‌یاتیب، برچه کییم‌لر و حتی

بکسیم‌نی هم دقت بیلن تېکشیریب، بوتونله ی اعلان سیز اېکن لیکلریگه ایشانچ حاصل قیلیب، باشیمنی بلند کؤترگنیم چه مغرور یؤلگه توشدیم.

مترو یقینیده «متقاطع سؤزلر جدولی» نی نشر قیله‌دیگان جریده‌لردن بیرینی ساتیب آلدیم. آخر «جدولی معما» مېنینگ جان و دلیم و کؤپ هم یاقتیره من، ده!

مترو اېشیگی گه یېتگنیمده بیر کیشی بیر پرچه کاغذنی قؤلیمگه استه قیسیب قؤیدی. مېن اېسه شاشیلیب تورگنیم اوچون

مشتم دەگی کاغذگە پروا قیلمەی، ایچکریگە کیریب، تېزدە واگون لردن بیریگە کیریب اۋلتیردیم. اۋزیمنی تۆغریلب اۋلتیرگنیمدن سۆنگ، مشتیم‌دەگی حالیگی کاغذنی آچیب مونداق تیکیلیب قرەسم، قنداق دیر شرکت نینگ اعلانی ایکن! اچیق بیلن کاغذنی غیجیم لماقچی بۆلگنیمدە، یانیمدەگی کمپیر التماس قیلیب، مېندن اونی آلدی و اۋزیگە کېرە لیگینی اَیتیب، تشکر قیلدی!

کېین، مېن ایسە سېکین جریدە نی آچیب، قلم بیلن متقاطع سۆزلر جدولی نی ذوق بیلن تۆلدیریش گە باشلەدیم. بیر یېردە الکترونیک اسبابلر ایشلب چیقەروچی بیر کمپنی‌نینگ آتی کېلگن ایکن. باشیم گرَنگ بۆلیب، تاپالمەی تورگنیمدە یانیمدەگی حالیگی کمپیر، ایلگریگی یاردمیم نی قیترماقچی بۆلدی شیکیللی:

– بو «ایوا» دېدی و جودە زۆر کمپنی دېب، قۆشیمچە قیلدی!

بیزنی کوزە تیب تورگنلرنینگ قولاغیگە کمپنی نینگ آتی چلینیب، کۆزلری جرقلب کېتدی! کمپیر ایسە کمپنی محصولاتی نینگ صفتی حقیدە هم بیر نېچە آغیز مقتاو سۆز اَیتدی.

حالی بو همەسی ایمس ایدی. چونکە متقاطع جدولدە ینە بیر نېچە قتلە تورلی کمپنی، شرکت، هوتل و فابریکە لرنینگ آتلری کېلتیریلگن ایدی. اولرنی اۆزیم و یان– اطرافیم دەگیلر یاردمی بیلن تاپیب، یازدیم و هر بیری حقیدە تاپگن کیشی نینگ مقتاو سۆزلرینی هم ایشیتیش گە مجبور بۆلدیم! اوندن تشقری، جدول نینگ تۆرت بورچکیدە ایکّی تە مشهور هوتل، بیرتە مۆتر کمپنی سی و بیرتە هم عیاللر کییم– کېچک مغازە سینینگ تصویری هم ریکلام قیلیب، چاپ ایتیلگن ایدی!

بیر وقت قره‌سم، اوییمدن اعلان‌سیز خاطرجمع چیقدیم دېگن، مېن بندهٔ بېچاره، اۉزیم بیلمسدن ینه اعلانلر گردابیگه توشیب، الّه قنداقمپنی، فابریکه و هوتللرنی یان- اطرافیم ده‌گیلر بیلن بیرگه «ریکلام» قیلیب اۉلتیریب میز!

اِی توبه، دېدیم! اعلانلردن قوتیلیش نینگ هېچ هم علاجی یۉق اېکن- ده! بو قنداق بۉلدی؟ دېب، اۉزیم- اۉزیم‌گه سوال بېردیم.

عزیز اۉقووچیلر! منه کۉردینگیز می؟ مېن حتی محکم قصد قیلیب، اویدن اعلان‌سیز چیقسم هم، ینه اعلانلر گردابیدن قوتیلالمه‌ی، بو آقیم نینگ کوچلی تۉلقین لری قۉینیگه توشیب کېتگنیم نی اۉزیم هم سېزمه‌ی قالیب من!

هه، درواقع هم انه شونداق. بیز ایسته ی میز می یا یۉق می، ایشانه میز می یا ایشانمه‌ی میز می، «بیز اعلانلر تخته سی میز!» خلاص!!

تاشکېنت- ۱۳۸۴/۲۰۰۵ش.

... ابِل آغزینی یاپیب بۉلمس!

حکایت قیلیشلریچه، افندی بیر کونی اۉسمیر اۉغلی بیلن بیرگه ابِشککه مینیب، کۉچه گه کېته‌یاتگن ابِکن. شونده بیرته–ایکیته‌لر اونی کۉریب، ملامت قیلیب:

– ملا اکه، بو بېچاره حیوانگه جبر قیلیب، نېگه ایککله‌نگیز اونگه مینیب آلیب‌سیزلر؟ خدانینگ یوزینی کۉریب، بیرته‌نگیز مینسنگیز بۉلمس‌میدی؟ دېبدیلر.

شونده افندی اۉزیگه کېلیب، حقیقتده هم بېچاره جانورگه ظلم اۉتکزگنینی پیقبدی. او، اۉغلینی ابِشکدن توشیریب، یکه اۉزی مینیبدی و اۉغلی ابِسه آرقه‌سیدن پیاده کېته بېریبدی!

اولر بیرآز یۉل یورگچ، بیر کیشی اولرگه دوچ کېلیب، افندی گه ناراض آهنگده:

– ملا افندی، کته–مته آدم بۉلیب، اۉزینگیز سواره یو بو بېچاره باله‌نی پیاده اېرگشتیریب آلیب باریشگه قنداق یـوره‌گینگیـز بۉلـدی؟ باله گه بیرآز رحمینگیز کېلسه یخشی بۉلر اېدی– دېبدی!

افندی بیرآز اۉیلنیب، حقیقتـده هـم نـاتۉغری ایـش قیلگنینـی پیقبدی–ده، باله‌گه نسبتاً مهری قوزغلیب، دراو اېشکدن توشیب اونی میندیریبدی و اۉزی اېسه آرقه‌سیدن پیاده کېته‌بېریبدی.

آته–باله بیرآز یۉل باسیب بارگچ، قرشیلریدن کېکسـه آقسـقال بیر کیشی اوچـره‌شـیب قالیبـدی. رسـمگه کـۉره اولـر سلاملشـیب اۉتماقچی بۉلگنده، حالیگی چال افندی نینگ اۉغلیگه قره‌ته ملامـت آمیز آهنگده دېبدی:

– آهای باله! بو قنـداق آدابسـیزلیک؟ قـری آتـه‌نگنـی پیـاده اېرگشـتیریب، اۉزینـگ اویالمــه‌ی–سـویالمه‌ی، اېشــککه مینیــب کېتیشینگ نیمه قیلگنینگ؟ توبه، زمانه آخر بۉلیبدی دېگنلری چـین اېکن–ده، دېب غضبدن تۉله نگاهلرینی باله‌گه و ملامت آمیـز قـره-شلرینی اېسه افندی‌گه ساچیب، اۉتیب کېتیبدی!

شونده، افندی چال نینگ سۉزلرینی تۉغری اېکنینی تن آلیـب، اۉغلینی اېشکدن توشیریب، بو گـل ایکلـه‌سـی اېشـکنی مینمسـدن، اونی یېتکلب کېته‌بېریبدیلر!

کۉپ اۉتمه‌ی، بیـر نېچـه ییگیتلـر اولرگـه دوچ کېلیـب اۉتـه-یاتگنلریده، افندی بیلن اۉغلیگه قـره‌ب همـه‌لـری هیریللـب کولیـب یبباریبـدیلر. اولـردن بیـری اېسـه، افنـدی و اۉغلینـی اۉرتاغلریگـه کۉرسته‌یاتیب:

- اۋرتـاقلر، قدیمـدن «**عقـل بۋلمســه، جـان عذابــده**» دېگنلری چین اېکن. منه قره‌نگلر، بو ایکله‌سینینگ اېشـکلری بۋلـه توریب، اونــی مینمســدن جــانلرینی عذابگــه قۋییــب، یېتکلــب آلیــب کېتاتیبدیلر، دېب ینه برچه‌سی کولیشیب کېتیبدیلر!

افندی آدملرنینگ خیلمــه-خیــل ســۋزلرینی اېشــیتیب گرنــگ بۋلیب، نیمه قیلیشینی بیلمه‌ی قالیبدی. نهایت، او اۋزیگه کېلیــب اۑ توبه، بو زمانه‌ده نیمه ایکه قیلسنگ، آدملر گپیرر اېکن-ده. قدیمـدن «**شهر دروازه‌سینی یاپیــب بــۋلر، اېـل آغزینــی یاپیــب بۋلمس!**» دېگنلری چین اېکن، دېبدی کویینیب.

هه عزیز اۋقووچیلر، بو دنیا انه شـونده‌ی. سـیز افنـدی نینـگ باشیدن اۋتگن واقعه گه بیلمه‌دیم ایشاندینگیز می یۋق مــی. بیــراق مېن بو نرسه‌گــه یوزگــه-یــوز ایشــاندیم؛ چونکــه شــونده‌ی واقعــه دۋستلریمدن بیری نینگ باشیدن اۋتگنیگه اۋزیم گــواه بــۋلگن مــن. واقعه‌نی آقیزمه‌ی-تامیزمه‌ی سۋزلب بېره‌من.

اۋرتاغیم بیلن عیالی ادبیــات، شــعر و تیــل ســاحه‌لریــده کــۋپ ییللردن بېری ایشلب، او-بو نرسه‌لرنی یازیب یورگنلر. اولر اۋز ایــری علمی ساحه‌لریدن تشـقری، بیــر نېچــه مشــترک اثرلــر هــم تــألیف اېتگنلر. اولرنینگ بیرینچی مشترک اثرلری باسیلیب چیققنده، کتــاب مقواسیگه، تیپه‌ده اۋرتاغیم و قوییده اېسه عیالی نینگ آتــی یــازیلگن اېدی.

بونی قره‌نگ که، آدملرنی کتاب متنیدن کــۋره، مقواســیده‌گــی پست و بلند یازیلگن اېر-خــاتین نینــگ آتلــری قیزیقتیریــب، تــورلی تبصره‌لر و فکرلرنی بیلدیره‌باشله‌دیلر:

بیر عده‌لر، اؤرتاغیمنی تبریکلب یوقاریگه اونینگ آتی یازیلگنی اوچون برک‌الله و آلقیشلر نثار قیلدیلر.

بشقه بیر عده‌لر، اینیقسه عیاللر ایسه اؤرتاغیم نینگ عیالی بیلن اوچره‌شگنلریده: بو قنداق ایش؟ سیز آت-آوازه‌لی شاعر و تحقیقاتچی بؤله توریب، کتابده نیگه ایرینگیزنینگ آتی یوقاریده و سیزنیکی ایسه قوییده یازیلیبدی؟ بو ایرککلر حالی هم بیز عیاللرنی پس اوریب، «مردسالارلیک»دن واز کیچالمه‌ی یاتیبدیلر، چاغی؟! دیب اونی چلغیتیبدیلر.

خلص اولر، اوشبو کتابلری بیلن آغیزدن-آغیزگه گپ-سؤز بؤلیب، کتاب چاپ ایتیشدن خرسند بؤلیش اؤرنیگه بیزار بؤلیبدیلر!

اولر کؤپ مدتلرگچه اؤز ایشلری بیلن بند ایدیلر. انچه ایشلب، میه قاتیریب ایکینچی مشترک کتابلری چاپگه تیار بؤلگن ایدی. اولر بیرینچی کتابلری حقیده‌گی گپ-سؤزلردن عبرت آلگن حالده بو گل تیپه‌گه عیال نینگ و تگیگه ایسه اؤرتاغیم نینگ آتینی یازیشگه قرار قیلیبدیلر!

بونی قره‌نگ که کتاب چیقیب، آدملرنینگ قؤلیگه ییتگنی بیلن ایلگریدن هم کؤره کؤپراق شاو-شوو و الەمته‌سار کؤتریلدی! بو گل اؤتکیر تنقیدی و کنایی سؤزلر کؤپراق اؤرتاغیمگه قره‌ته ایتیلردی.

بیر عده‌لر اؤرتاغیم نی کؤریب دیبدیلر: بوقنده‌ی قیلمیش دیر. اخیر عیالینگیز اوستینگیزگه شونچه‌لر زؤر می؟

بشقه بیراولر ایسه: بیز ایرککلرنینگ بورنیمیزنی کیسدینگیز-کو! اوچره‌شگن عیاللر بیزگه طعنه قیلیب «آخر سیز ایرککلردن اؤتدیک!» دییه، تینچ قؤیمه‌یدیلر-کو! دیبدیلر.

ایـنگ یمـانی شـو ایـدی کـه، بیرکـونی قیسـی دیـر خیراتـده اؤرتاغیم کؤپچیلیـک بـیلن اؤلتیرگنیـده، بیـر کیکسـه چـال بوتـون مجـلس اهلیگه دیبدی:

– ای برادرلر، حقیقتده هـم زمـان توبـدن اؤزگریـب کیتـدی. ایندی ایلگرگی آدملر قالمه‌دی. ایرککلر خاتین، خاتینلر ایسه ایرکک بؤلدی. یوریش–توریشـلری، کیـیم–کیچکلـری، قیلیـق–حرکتلـری نینگ برچه‌سی تیسکری بؤلیب قالدی. منه قره‌نگلر، بو حرمتلی عالم استادیمیزنی دیب، کؤرستکیچ برماغینی اؤرتاغیمگه قره‌تیب.

بو کیشی ایرکک آتینـی ییرگـه اوریـب، کتابلریگـه تیپـه گـه محترمه عیالّلری و تگیگه ایسه اؤزلری نینگ آتلرینـی یازیـب چـاپ قیلیبدیلر. اخیر، بوتون اؤتگن زمانلرده هیچ بیـر ایرکـک قیلمـه‌گـن ایش!... توبه قیلدیم!

بوتون مجلسده‌گیلر بو بدعتکار آدم کیم ایکن دیب، همه لـری ایگیلیب بؤیین چؤزیب، استادگه قره‌ب باش ایلغب، اؤز ارا پیچیرده‌ب اله نیمه‌لر دیر ایکنلر!

او تمانده اؤرتاغیم نینگ عیالی هـم تیـنچ ایمسـدی. ایرککلـر اونی کؤرگنلریده، غضب بیلن قرر ایدیلر. کؤپلب عیالّلر ایسه رشکدن می یا عنعنه پرسـتلیک و یـا هـم سوادسـیزلیکدن مـی، او کیشـینی کؤرگن زهاتی لبلرینی بوریب، یوزلرینی اؤگیرردیلر!

بو مسأله‌ده طرفدار و اینیقسه ضـیالی عیـاللر، اؤرتـاغیم نینـگ عیالینی کؤرگن زهاتی قیو–چوو قیلیب، او بـیلن قوچاقلشـیب، اؤپـا–اؤپ قیلیشیب تبریکلر ایدیلر!

اېنگ قیزیق واقعه بیر ادبی ییغینده یوز بېردی. بیر عیال ملت وکیلی سؤزگه چیقیب، اؤرتاغیم نینگ عیالینی واقعاً قهرمانلرچه ایش قیلدی دېب، اؤته هیجانلیب دېدی:

بیز عیاللر خداگه مینگ قتله شکر قیلسک ارزیدی. بو عالم و شاعر سینگلیمیز قرنلر بؤییچه حاکم بؤلیب کېلگن طلسم نی سیندیردی....

شونده بیردنیگه ییغینده‌گی برچه اېرکک–عیاللرنینگ ایچیگه خودی اؤت توشگندېک، تېبره‌نیشگه توشیب، سیندیریلگن طلسمنی بیلماقچی بؤلدیلر!

ملت نماینده‌سی ایلگرگی هیجان بیلن دېدی:

– قره‌نگلر بو عجایب اؤزگریشنی!

برچه‌لر باشدن–اباق کؤز و قولاق بؤلیب، چتمه قاش وکیل نینگ لبلری قیپ–قیزیل بؤیلگن غنچه‌دېک آغزیگه تیکیلدیلر:

– حاضرگچه برچه بېچاره عیاللر اؤز تخلصلرینی اېرککلر، اینیقسه اېرلریدن آلیب کېلگنلر؛ بیراق بو یېرده تېسکری بؤلیب، تاریخده بیرینچی بار عیال نینگ تخلصینی اېری آلگن!!

شونده برچه حاضر عیاللر هیجانلنیب، بیردنیگه گولدوراس قرسکلر قیلیب، قیو–چوو کؤتردیلر. لېکن او تمانده اېسه، اېرککلر آره‌سیده قنداق دیر توشکونلیک و جیم–جیرتلیک تاپیلیب، باشلر اېسه یېرگه قره‌ته اېگیلگن اېدی!

هه دؤستلر، کؤپ وقتلرگچه بو موضوع مجلسلرنینگ نقلی بؤلیب قالدی. اېرککلر اېسه اؤرتاغیم بیلن بو حقده هزل قیلیب، تېگیشر و عیالیگه اېسه آلقیشلر نثار قیلردیلر! بو نرسه حتی کؤپلب

ایر–خـاتینلر آره‌سـیده تـورلی جنجـاللر و کېلیشـماوچیلیکلرگه سـبب بؤلدی!

بونی قره‌نگ که، بو تینیب–تینچیمس تحقیقاتچی ایر–خاتینگه شونچه گپ–سؤزلر و کـؤرگیلیکلر عبـرت بؤلمـه‌گنـدیک، اوچینچـی مشترک کتابلرینی هم باسمه‌خانـه گـه ییبارمـاقچی بؤلـدیلر. بیـراق کتاب مقواسیگه آتلرنینـگ قنـده‌ی یازیلیشـی کتـه معمـا و تؤسـیق بؤلیب تورگن ایدی! اؤرتاغیم بیرینچیدن مېن و بیرته–ایکیته یقینراق دؤستلری بیلن کېنگاشیب، بو گل آتلرنی اوستمه–اوست ایمس، بلکه یانمه–یان یازیشگه کېلیشدیلر و شونده‌ی هم بؤلدی!

افسوس که «**خمیردن قیل اختریب یـورگن**» سـینچکاو آدملرنی بو نرسه هم قانیقتیرمه‌ی، تورلی ایـراد و اؤتکیـر سـؤزلرینی حواله قیله باشله‌دیلر! ایکله‌سنینگ آتی بیر سـطرده یـازیلگن بؤلسـه هم، بیراق ایرادچیلـر شـوملیک قیلیـب، عیـال نینـگ آتـی ایرکـک نیکیدن کېین یازیلگن دېب، گپ–سؤز قیلدیلر!...

قیزیغی شو بؤلدی که، بو ایر–خاتین خودی آدملـر بـیلن ضـد قیلگندیک، اؤزلـری نینـگ تـؤرتینچی مشـترک کتـابلرینی نشـرگه تیارله‌دیلر! بیراق، کتاب باسمه خانـه گـه ییباریلگنـدن آلـدین اؤز ارا همده بیر نېچه دؤستلری بیلن مصلحتلشیب، مقـوا یوزیگـه آتلرینـی یازمه‌ی، بلکه فقط مشترک تخلصلرینی (مؤلفلر: ... لر) دېب یازیـب قؤیدیلر!

اؤزلریچه، بو ایشلری حتی اینگ اینجیق ایرادچیلر و گپ–سـؤز قیلیب یورگنلرنینگ هم آغزینی بېرکیتیب قؤیه‌دی، دېـب اؤیلـه‌گـن

ایدیلر. بیراق یۉق، مسأله اولر اۉیله‌گنچه آسان کېچمه‌دی. ایرادچیلر جیم اۉلتیرمه‌ی:

– بو نیمه دېگنی؟ توپه–توزوک آته–آنه‌لری قۉیگن و برچه ایل او بیلن تانیش بۉلگن آتنی قۉییب، یکه تخلصنی، او هم کۉپه-یتیریلگن شکلینی یازگنلری نیمه دېگنی؟!

بشقه‌لری ایسه: بولر، آتلرینی آچیقچه سیگه یازیشدن قۉرقیبدیلر، دېبدیلر!

بیراق بو گپلرگه قره‌مه‌ی، ایرککلر ایسه بو یېرده بیرینچی ایرکک نینگ، کېین عیالی نینگ نامی دیر دېب، قۉیردیلر! عیاللر ایسه، گپ کېلگنده بونینگ عکسینچه سیگه فکر بیلدیرر ایدیلر!

کۉپ مدت اۉتیب، سوولر تېگیرماندن توشگندېک بۉلیب قالگنده, ایر–خاتینلر بېشینچی مشترک کتابلرینی نشرگه تیارله‌دیلر. بوگل اولر مقوا یوزیگه مؤلفلر نامینی یازیشدن واز کېچدیلر. فقط تقریظچی اثر حقیده اۉز فکرینی بیلدیریب، اولردن هم ایسلشینی یېترلی دېب؛ قرار قیلدیلر!

هه دۉستلر، کتاب باسمه خانه‌دن چیقیب، آدملرنینگ قۉلیگه یېتیب باردی. بیراق، مسأله ایر–خاتین نینگ اۉیله‌گنلریچه بۉلمه‌دی. آدملر ینه گپ–سۉزلر و ایرادلرنی اولرگه حواله قیله بېردیلر.

ایریملر: بو ایر–خاتین اۉزلرینی نیمه دېب اۉیلبدیلر؟ مشهور «حدودالعالم» کتابی نینگ مؤلفی اۉز آتینی یازمه‌گن دېب ایشیتگن ایدیک. ایندی بولر هم اۉزلرینی اوشنداق اۉیلب، کتابلریگه آتلرینی یازمه‌ی، آدملرنی سرسان قیلماقچی بۉلگنلر!

بشقه بیر عده‌لر ایسه، بلکیم کتابلریگه کۉنگیللری تۉق ایمس دیر و شو باعث، آتلرینی یازیشدن چۉچیب، یازمه‌گن دورلر!

ینه بیرلری: هیچ گپ ایمس، بولر فقط اۉزلرینی توزه‌تگنلر، خلاص! دیبدیلر....

خلص ایر-خاتین انه شونداق اۉتکیر و اچیق بۉلمه‌غور سۉزلردن قیینه‌لیب یورردیلر. اولر فقط اۉشه ملا افندی ایتگن «**شهر دروازه‌سینی یاپیب بۉلر، ایل آغزینی یاپیب بۉلمس**» دیگن مقالنی ایسلب، اۉزلرینی یوپتردیلر.

البته بو اۉرینده بعضیلر بشقه‌لردیک اۉیلمسدیلر. اولر بو موضوعلرگه اونچه‌لیک اعتبار بیرمه‌ی، اولرنی «**زوج مزدوج**»، «**زوج دانشمند**» و «**زوج فرهنگی**» سینگری سۉزلر بیلن خطاب قیلردیلر!

هه عزیز اۉقووچیلر، بیزنینگ دنیامیز انه شونداق عجایب و آدملری هم عجایب!!

کابل-حمل ۱۳۸۷

ینه اوروشیب قالمه‌یلیک!!

اېر و خاتین اویگه کیره یاتیب، دهلیزده ایاغلری بیـر- بیریگـه استه تېگیب قالدی. شونده خاتین شاشیلیب اېری گه "تېـز قـۋلیزدی بېرینگ!" دېدی.

اېر خاتینیگه قۋلینی اوزه‌ته‌یاتیب، تعجب بیلن سۋره‌دی:

- نیمه اوچون؟ نیمه بۋلدی؟!

- ینه اوروشیب قالمه‌یلیک، دېیمن-ده!

اېری ایلجه ییب، دېدی:

- نېگه اېندی؟!

- ایاغیمیز بیر- بیریگه تېگدی- ده!

- تېگسه تېگیبدی، نیمه بۋله‌دی؟!

- اونداق دېمنگ. قدیمدن آته- بابالریمیزدن قالگن نرسه شـو که، اگر ایکی آدم نینگ ایاغ لری بیر- بیریگه تېگسه، اولر اوروشیب

قالیشلری ممکن اېکن! شونینگ اوچون، اوروشیب قالمەیلیک تغـین، دېب قۉلیزدی اوشلەدیم!

– نېگه اېندی اوروشرکن میز؟!

– سل نرسه گه اوروشه بېرەسیز– ده!

– مېن می؟

– بۉلمسم، کیم!

– مېن اوروشقاق من می؟!

– البته که شونداق!

– اورگیلدیم سیزدن، اوروش باشلەیدیگن همیشه سیز– کو!

– بېکارلرنی ایتیب سیز، اوروشقاق و جنگره اوزیزسیز!

– سیز اوروشقاق!

– اوروشقاق هم سیز، سۉکه دیگن هم سیزسیز–کو!

– عصبیم گه تېگاتیب سیز!

– هی– هی، سیزگه عصب دېگن نرسه نی اۉزی بار می؟

– نیمه دېدینگ؟ ینه بیر قیتر؟

– سېن سېن لەمنگ! بۉلمسه ...

– بۉلمسه نیمه قیله سن؟ آدم اېمس سن دېب، سېن ایتدینگ. ینه نیمه دېماقچی سن!

– قچان سۉکدیم؟ همیشـه سـیز مېنـی هـم، بالـەلرنـی هـم غیجیب، سۉکیب تورەسیز– کو!

– نادان!

– کیشی نادان بۉلمسه، بشقه بیراونی نادان دېمەیدی!

– جنی، میه سیز!

- تېنتک، تېلبه!

- طایفه نگیز تېنتک، تېلبه!

- اوه- هو، زوریاتینگیز همه سی دېوانه- کو!

- اې ....!!!

- وای ...!!!

اېر و خاتین نینگ بیر- بیریگه قره ته ایتیشوولری لحظه مـه- لحظـه کۉپـهییـب، سېسـلری اېسـه درجـه مـه- درجـه کۉتریلیـب، قۉشنیلری هم اېشیتردیلر. ماجرا کېسکینلشیب، گپ بقیـر- چقیـر و بیر- بیرلرینی سۉکیش لرگه هم یېتیب باردی!

بیلمه دیک، جنجال قنداق اۉتکیر سۉکینچ لر بـیلن توگـهدی. بیراق، خیریت که اولر بیر- بیرلری نینگ قۉللرینی اوشله گن اېکنلر. عکس حالده گپ اورا- اور و نازک جایلرگه هم بلکه یېتیب بارردی!!

کابل- قیش-۱۳۸۶

خوش شانس ییگیت

عبیدجان ریاستیمیزنینگ یاش کمپیوترچیلریدن دیر و دیپارتمنتلردن بیریده ایشله‌یدی. او آدابلی، باسیق و خوش معامله ییگیت دیر. او حالیگچه اویلنمه‌گن؛ شوباعث، رۉزغارنینگ آغیر یوکی و باله–چقه‌لیک دغدغه‌لری بۉینیگه توشمه‌گن.

«انترنت کلپ» لرگه باریب «چت اۉیـنش» و «گیم اورماق» اونینگ کونده‌لیک یگانه مشغولاتی دیر. شو اۉیینلر جریانیده بیرکونی خلق ارا لاتری اعلانی بیلن دوچ کېلیب قالدی. او، دراو لاتری نینگ مخصوص فورمه‌سینی تۉلدیریب، مؤسسه نینگ ایمیل آدرسیگه جۉنتدی. برچه کېلگوسی ماجرالر انه شوندن باشلنیب کېتدی.

لاتری فورمه‌سینی ییبارگندن سۉنگ، عبیدجان نینگ «انترنت کلپ»ده‌گی کونده‌لیک باریشی دایمی بۉلیب قالدی. چونکه او

هرکونی انترنت آرقه‌لی لاتری مسأله‌سی جریانیدن خبر آلیب توریشی کېره‌ک ایدی!

بیر نېچه آی اۋتیب، تقدیر اۋز ایشینی قیلدی و «شانس» عبیدجان نینگ ایشیگینی تقلتدی. گپ شو که، سایتده اونی بیر میلیون دالر جایزه‌نی یوتگن، دېب خبر بېریلگن ایدی!

باشیده او، بیر کیشی قنداق قیلیب بیر کېچه‌ده شونچه کته پولگه ایگه بۋلیشی ممکن؟ دېب هېچ ایشانگیسی کېلمه‌دی. بیراق یۋق، او سایتده‌گی انگلیسچه‌ده یازیلگن خبرنامه متنینی بیر نېچه قتله چله انگلیسچه‌سی بیلن اۋقیدی و موضوعنی چین ایکنینی بیلدی. شونده، بوتون وجودینی هیجان و خوشلیک قمره‌ب آلدی.

او، اویگه کېلدی، بیراق بو واقعه‌نی عایله اعضاسیگه ایتیشگه باتینالمه‌دی. تون برچه هیجان و اضطرابلری بیلن تانگ آتدی. اېرته‌لب او، لاتری نینگ ینگی خیالّری بیلن ایشخانه‌گه کېتدی. او، خبرنامه‌نینگ انگلیسچه متنینی انیق ترجمه قیلیش اوچون انگلیسچه‌نی یخشی بیله‌دیگن اۋرتاغی نجیب جان نینگ قاشیگه کېلدی.

ایکله ییگیت خبرنامه‌نی دقت بیلن نېچه قتله اۋقیب چیقدیلر. گپ خودی اۋزی چله انگلیسچه‌سی بیلن توشونیب آلگنیدېک ایدی. شونده ایکله ییگیت هیجان و خرسندلیک دېنگیزیگه چۋمدیلر. عبیدجان ابسه لاتری پولیدن کته شیرینی اۋرتاغیگه وعده بېردی!

بونداق خبرنی سقلب توریش، هرقنده‌ی آدم نینگ تیلیده خودی بیر پرچه چۋغنی سقلش کبی، جدا قیین ایدی. ییگیتلر هم اۋزلرینی توتالمه‌ی، بو خوشخبرنی اتاقده‌گی همکارلریگه ایتدیلر.

برچه همکارلر بو عجایب واقعه‌دن هیجانلنیب، عبیدجاننی تبریکلب، اونی ییل نینگ «خوش شانس ییگیتی» دېب اته‌دیلر و هرکیم اؤزیچه، بو حقده بیر نیمه‌لر دېدی:

بیری ایتدی: اېندی عبیدجان بو یېرده نخات ایشلسه، او کته تاجر بؤله‌دی!

ینه بیری، او اېندی اؤز تیریکلیگینی اؤیلب، مناسب بیر قیز بیلن اویلنیب، دنیانینگ لذتینی تاتسین! دېدی.

نجیب جان دېدی: اېندی عبیدجان بیرته لوکس مؤتر آله‌دی و خدا خواهلسه ایکله‌میز او بیلن باریب-کېله‌میز!

شؤخ طبع همکارلردن بیری دېدی: بو ییگیتنی حاضر یخشی تؤییب کؤره‌یلیک. اېندی بو میلیونر ییگیت خدا بیله‌دی دوبی می یا لندن یا که امریکادن باش چیقره‌دی!!

عبیدجان بو یاقیملی سؤزلرنینگ برچه‌سینی بوتون وجودی بیلن سیپقاریب، جوده لذتلی خوشلیک وجودیگه یوگوریب، میده-کته تامیرلریگچه سینگیب کېتدی. او بیر لحظه‌ده اؤزینی میلیونر سېزیب، اؤشه پولنی هم نقد چؤنتگیده، دېب اؤیله‌دی!

عبیدجان انه شونده‌ی هیجان و خرسندلیککه یوغریلگن خیاللر قوینیده قنده‌ی قیلیب اوییگه یېتیب کېلگنینی بیلمه‌ی قالدی. او بو خوشخبرنی برچه عایله اعضاسیگه یېتکزدی. بو خبر بمب کبی پارتلب کېتدی. بوتون عایله‌نی هیجان و شادلیک قمره‌ب آلدی.

عایله نینگ میده-کته و اېرکک-عیاللری نینگ تیلفونلری ایشگه توشدی. اولر برچه ایچکی و تشقی، اوزاق-یقین قوم و قرینداشلرگه قونغیراق قیلیب، بو خوشخبرنی یېتکزدیلر!

تون بۉیی عایلـه‌ده‌گـی برچـه تیلفـونلر جیرینگلـب تـوردی و ایچکی و تشقی قرینداشلر اوشبو مناسبت بـیلن بـو بختلـی عایلـه و خوش شانس فرزندینی قوتله‌دیلر. اینیقسه خارجده‌گی هر بیـر قـوم، عبیدجان شونچه پـول بـیلن اولرنینـگ آلدیگـه کېلیـب یششـی‌نـی ایستردیلر!

اېرته تانگ عایلـه اعضاسـینی تیلفـونلر قـۉنغیراغی اویغاتـدی. اولرنینـگ هـر بیـری تۉشـکدن تشـنابگچه، حویلیـدن دسـترخوان اوستیگچه اۉنلب تیلفونگه جواب بېردیلـر. شـوکون هېچکـیم نینـگ مکتب، اداره و کونده‌لیک ایشیگه کېتگیسی یۉق اېدی. اخیر، بو بیـر میلیون دالر آغیزگه آسان اېدی! اگر تۉغری ایشله‌تیلیب، احتیاط بیلن صرفلنسه، یېتی پشتلریگه یېتیب، آشردی!

عبیدجان ایشخانه کېتماقچی بۉلیب جۉنه‌دی. آنه‌سی تشـویش بیلن دېدی:

– باله‌م، اېندی سېن ایلگرگی عبید اېمس سن. خداگـه شـکر، بیـر میلیونرسـن. اۉزینگنـی احتیـاط قیـل. خـدا قیلمـه‌سـین بیـرار خداناترس اختطاف–مختطاف قیلمه‌سین، تغین!

بو سۉزلر عبیدجان نینـگ کۉنگلیـده قنـده‌ی دیـر قـۉرقینچ و اضطراب توغدیریب، قلبینی لـرزه‌گـه سـالدی. هرحالـده، عبیـدجان بوگون چیرایلیراق کیینیب چیقدی. او مامورین مۉتریگه اېمس، بلکه تاکسیده ایشخانه‌سیگه کېتدی. اخیر او میلیونر اېدی–ده!

همکارلرنینگ کۉپلری موضوعدن اله قچان خبر بۉلیـب، اونـی کۉرگن زهاتی قوتله‌دیلر. او ایشخانه‌سیگه کیریشی بیلن، دیپارتمنـت آمری باشچیلیگیده همکارلرنینگ پېشوازی بیلن قرشی آلیندی. اولـر

بـیلن کۉروشـیب، هنـوز چوکیـده اۉزینـی اۉنگلـب آلمـه‌ی توریـب، آمرنینگ اۉزی اونگه بیر پیاله چای بیلن بیر دانه چاکلیـت اوزه‌تـدی! حال آنکه بشقه کونلر، معمولاً آمرنینگ:

- عبیـدجان، بیـر پیالـه چـای مېنگـه بېـر! دېگـن سېسـینی اېشیتردی!

ایشخانه‌ده صحبتلر اساساً بیر میلیون دالـر حقیـده اېـدی. شـو چاغده مستخدم کېلیب، سوپورگی و ایدیش-تبـاغ یـوویش سـویوق صابونی توگه‌گنینی خبر بېردی. شونده آمر اۉزیگه خاص زیرکلیک و رندلیک بیلن دېدی:

- برادر، اېندی خوش شانس میلیونر همکاریمیز بۉلگنـده، بیـز نیمه‌دن قیغوره‌میز!...

زیرک و چالاک آمرنینگ آتگن اۉقـی انیـق مولجلگـه باریـب تېگدی و خوش شانس ییگیت گپگه یېتدی. اونینـگ قـۉللری بـې-اختیـار چونتگیگـه بـاردی و سـوپورگی بـیلن صـابون اوچـون پـول چیقاریب بېردی!

آمرنینگ زیرکلیک و رندلیک تشـبثی طفیلـی شـونده‌ی ایـش بشقه کونلرده هـم تکرارلنـدی. خـوش شـانس ییگیـت دیپارتمنـت اوچون بیر پاکت چاکلیت، ایکی قطی چای و ایکی قطی بیسـکویت ساتیب آلدی. حتی همکارلرگه هۉتلدن بیر ایکی قتله کباب تیلتدی!

خـوش شـانس ییگیـت نینـگ خرجلـری فقـط دیپارتمنتـده چېکلنیب قالمه‌دی، بلکـه او، همکـارلر و دۉسـتلری بـیلن تاکسـیگه یورگنده، کرایه‌نی بېریش چاغیده کیشی اۉزینی تیرنمسدی. چونکـه یانلریده میلیونر ییگیت تورگنده، اولرگه صبر اېدی!

اویده وضعیت بوندن هم قیزیق ایدی. عبیدجان کته جایزه نی یوتگن خبر ترقلگن کوندن آق، عایله نینگ کۉپلب خرچلری اوشبو میلیونر فرزندی بۉینیگه توشگن ایدی. مکتب و فاکولته اۉقووچی اوکه-سینگیللری نینگ جیب خرچ، کتابچه، قلملریدن آلیب، مۉتر کرایه و آیسکریم یلش پولیگچه او بېرردی!

تبریکلش مقصدیده قوم-قرینداشلرنینگ کېلیم-کېتیمی وضعیتنی جوده آغیرلشتیردی. مهماندارچیلیکده گۉشت، مېوه، ایچیملیک و کۉکتلر کبی سودالرنینگ پولی اوچون عایله باشلیغی قاشیگه بارگنلریده، او ایتردی:

- بشقه بونداق نرسه‌لرنی مېنگه ایتیب کۉرمنگلر. بو مهمانلر عبیدجاننی دېب کېلگنلر. بارینگ اونگه ایتینگ، سودالرنی اۉزی کېلتیرسین!

شونداق قیلیب، مهماندارچیلیکلرنینگ برچه خرچلری بېچاره خوش شانس ییگیت بۉینیگه توشدی!

خرچلر شو بیلن چېکلنمه‌دی. او، لاتتری مسأله‌سینی بیلماق اوچون کونده انترنت سایتینی کۉریب، بېریلگن بویروقلرنی بجریشی کېره‌ک ایدی. او شو جریانده ۲۰دن آرتیق تورلی فورمه‌نی تۉلدیریب جۉنتدی. شونینگدېک، ۱۰۰دن آرتیق تورلی سۉراقلرگه اۉزی، عایله‌سی، شهری و اولکه‌سی حقیده جواب بېردی. قاله‌بېرسه، شو سانده اۉزی، عایله‌سی، شهری، رسم و رواجلری کبی نرسه‌لرگه تېگیشلی تورلی عکسلرنی هم بېریلگن آدرسگه جۉنتدی. بولرنینگ برچه‌سی انترنت آرقه‌لی پول بیلن بۉلردی!

بو ایشلرنینگ برچـه‌سـی، عبیـدجان نینـگ ایشـانچینی پـول یوتوغی تاباره یقینلشگنی‌گه محکمراق قیلردی!

کونلرنینگ بیریده عبیدجان نینگ ایمیل آدرسیگه بیر خبرنامـه و فورمه کېلدی. خبرنامه‌ده، یقینلرده پول بېریلیشی ایتیلب، بېـریلگن بانک حسابیگه ۲۰ دالر تاپشیریلیشی ایستلگن اېدی! خـوش شـانس ییگیت اۋته خوشلیک بیلن پولنی دراو تاپشیردی!

کۋپ اۋتمه‌ی ینه بیر فورمـه و ۵۰ دالـر ییبـاریلیش بـویروغی کېلدی. عبیدجان اېسه تېزده بو بویروغنی هم بجردی!

شونداق قیلیب، خـوش شـانس ییگیـت ایزمـه–ایـز فورمـه‌لـر تۋلدیریب، پـول تاپشـیرردی. او، چوچـوک رویـالر آتینـی قمچیلـب، تېزلیـــک بـــیلن ییریـــک پـــول یوتوغیگـــه یقینلشـــوو مـــدتینی یاووقلشتیرماقچی اېدی!

برچه عایله اعضالری، قوم–قرینداشلر و دۋستلری اونگه نسـبتاً حقیقی میلیونر کبی معامله قیلردیلر. بو ایشلر اونینگ روحیاتیگـه اۋز تأثیرینی اۋتکزردی و او هم اۋزینی خـودی فیلملـرده‌گـی میلیـونرلر سینگری توتردی!

قیزیغی شو اېدی که، عبیدجان اۋز توشلری و خیاللریده قنچه-لر گۋزه‌ل قیزلرنی اۋیلب، چوچـوک خیـاللر قوینیـده تـونلرنی تانـگ آتتیرسه–ده، قوم–قریندashلرنینگ بۋیی یېتگن قیزلری هم کېچه یـو کوندوز شو خوش شانس ییگیـت بـیلن تورمـوش قـوریش خیالیـده اېدیلر. حتی کۋپلب عایله‌لر بو بختلی عایله بیلن قوده–انـده بـۋلیش مقصدیده ضیافتلر بېرردیلر!

باریـب-باریـب اوی، دیپارتمنـت، انترنـت و لاتـری مؤسسـه-سینینگ خرچی آشیب-تاشیب کېتـدی. اونینـگ آلـه‌دیگـن آیلیگـی بونچه خیلمه-خیل خرچلرگه یېتمس اېـدی. بـو گـل مؤسسـه بیـر فورمه ییباریب، ۱۲۰ دالر پول جۉنه‌تیشنی ایسـته‌گـن اېـدی! بیـراق اونینگ پولی یۉق اېدی و بو عجایب شانسدن هم واز کېچالمسدی!

شونده، عبیدجان دۉستلری نینـگ بیریـدن قـرض ایسـته‌دی. دۉستی اېسه اونینگ کته یوتوغیدن خبردار اېدی. شـونینگ اوچـون، دراو کېره‌کلی پولنی بېردی و او هم درحال اونـی لاتـری حسـابیگه تاپشیردی!

هه عزیز اۉقووچیلر، عبیدجان تینیمسیز انترنـت کلپگـه قتنـب، ایزچیل لاتری سایتیگه کیریب، جایزه موضوعینی کۉریب باره‌دی. او گاه-گاهیده لاتری مؤسسه سی تمانیدن ییباریلگن تورلی فورمه‌لرنی اۉته ذوق و خوشلیک بیلن تۉلدیریب، ایستلگن پولنی جۉنه‌یب توره-دی!

عبیدجان جداً بیر میلیون دالرگه کۉز تیکیـب، اۉتـه بېقرارلیـک بیلن پول اونگه تاپشیریلگنینی کوتیب تورگن. او بـو جـایزه طفیلـی، عاموی اخبار واسطه‌لری آرقه‌لـی بوتـون جهانگـه دانـگ تـره‌تیـب، مشهور بۉلیب کېتیشگه امیدی کته!!

کابل- حمل ۱۳۸۷

قندی بیگ!

مدیر توردی بیگ گوده‌سی کیلیشگن، تن–جانی ساغلام آدم ایدی. یاشی ایلیکدن آشگن بؤلسه هم، انچه تیتیک و اؤکتم ایدی. یاش همکارلری یا که باله‌لری توماو–موماو یا که جان آغریققه چلینیب قالگنلریده، او درحال:

– ای ایسیز یاشلر، سویکلرینگیز اؤسیملیک (نباتی) یاغ و پودری سوتلر بیلن قاتگن–ده، خودی ماشیندن چیققن جؤجه‌لرگه اؤخشب، سل–پل نرسه‌گه کسل بؤله‌سیزلر، دیب گاه هزل و گاهیده هم طعنه قیلردی.

چیندن هم او اونچه–مونچه کسللیک یا آغریقنی اؤزیگه آلمه-ی، داکترگه بارمس و اولرنینگ دوالرینی اصلا آلیب ییمس ایدی!

هرحالده، انسان ذاتی ایسیق جان-ده، نیمه بۉلدی یو مدیر توردی بېگ بیر اېرته اویقودن اویغانگنیده عادتگه تېسکری آغزی اچیق و قوروق اېدی. او، بیرینچیدن موضوع نی خاتینی گه ایتدی. او بۉلسه:

- بلکه معده‌نگیز توزوک ایشلمه‌ی یا که قارنینگیز دمله‌گنیدن بۉلسه کېره‌ک، دېدی یو مېن هم گاهیده شونده‌ی بۉله‌من، دېب قۉشیمچه قیلدی.

هېچقچان وسواس گه توشمه‌گن توردی بېگ بو گل نېگه دیر کۉنگلی بیردن تینچینی یۉقاتیب، اله قنداق وسواس یوره‌گینی غیجیملب قۉیدی.

دسترخوان اوستیگه عایله اعضاسی بیلن اېرته‌لبکی چای-ناننی یېب اۉلتیرگنیده، موضوعنی کېکسه آنه‌سیگه هم اېسله‌دی. آنه‌سی اېسه:

- بالم، دېره‌زه‌لر بېرک، اویده هم برقی بخاریلر قۉییلسه، کیشی نینگ آغیز- بورنی توگول، بوتون وجودی چنّب کېته‌دی! منه، شو اېرته آغزیم زهر چینه‌گندېک اچیق، تیلیم هم خودی بیر پرچه تراشه‌دېک قاتگن اېدی! دېدی.

توردی بېک خاتینی و آنه‌سینینگ سۉزلرینی اېشیتیب، بیرآز خاطری تینچیدی و ایشخانه‌سیگه جۉنب کېتدی.

او دفتریگه باریب، ایشگه باشله‌دی. توشلیکنی قیلیب، نمازینی اۉقیب بۉلگندن سۉنگ، همکارلری بیلن صحبت قوریب، چایلشیب اۉلتیرگنیده، توستدن یانیده‌گی اۉلتیرگن همکارلریدن بیری میرزا یۉلداش گه یوزلنیب:

– میرزاصاحب، ابرته‌لب اویغانگنیمده آغزیم ققشه‌گن ابدی. سیزنینگچه بونینگ دلیلی نیمه بۆلسه کېره‌ک؟ دېب سۆره‌گنی نی اۆزی هم بیلمه‌ی قالدی.

– بونده‌ی آغیز قوریشلرنینگ تورلی سببلری بۆلیشی ممکن. بیراق قند کسللیگی نینگ احتمالی کۆپراق دېدی، او مخصوص آهنگ بیلن!

– نخات که؟!

– مدیرصاحب، سیزگه ایتسم بو مزاق گپ ابمس. داکترلرنینگ ایتیشلریچه، قند کسللیگی نینگ مهم بېلگیلریدن بیری آغیز قوریشی ابمیش!

– خوب بشقه–چی؟

– شاشمنگ، سیز تېز–تېز سووسب، چنقب قاله‌سیز می؟

– البته، گاهیده! شو ابرته حتی بیر گېلاس تۆله سوو ایچدیم!

– سییدیگینگیزگه چیبین یا بینگکلر قۆنه‌دی می؟

– قره‌مب من!

– اونده بیر ایش قیلینگ، خدا قیلسین. سیز، تقاضا کېلگن پیتده تشنابگه بارمه‌ی، آچیق میدانلیککه باریب، سییدیکنی کۆرینگ–چی، اونگه چیبین یا بینگک اۆلتیره‌دی می، یا یۆق می؟!

– اوندن کېین نیمه قیله‌ی؟

– اۆشنده کۆرینگ، اگر اونگه چیبین و بینگک کۆپ قۆنسه، دېمک سیزگه قند بار! چونکه قندگه چلینگنلرنینگ سییدیگی شیرین بۆلرمیش!!

– قیزیق، ... کۆره‌میز، نیمه بۆلر ابکن!

– مدیرصاحب، بو ساغلیق مسأله‌سی، بو بیلن هزل قیلیب بۉلمه‌یدی. یخشی سی شو که بیرار متخصص داکترگه باریب، اوزینگیزنی کۉرستینگ!

مدیر توردی بیک کیچه سی یخشی اوخلالمه ی، تون بۉیی تولغه نیب چیقدی. ایرته تانگ حالی قویاش یاروغلیگی یخشی ترقلمسدن، تقاضا گه کۉره آچیق میدانلیککه باریب، رفع حاجت قیلدی و همکاری نینگ هدایتی گه عمل قیلیب، بیر متر اوزاقلیکدن کۉزینی سییدیگی گه تیکیب اۉلتیردی! بیراق انچه قره ب زیریکدی؛ چونکه او پیت چیبینلر و بینگکلر حالی ناز اویقوده بۉلیب، کونده لیک فعالیتلرینی باشلگن لریچه یۉق ایدی! او، کوزه توویدن نتیجه آلمسدن، ایشخانه سیگه جۉنب کیتدی....

مدیر توردی بیگ ایشدن سۉنگ، بیر داکترگه باریب، اۉزینی کۉرستدی. داکتر ایسه خوش چقچق کیشی ایدی، اونی کۉریب هزل آمیز آهنگده: "آتدیک تیتیک‌سیز، اونچه‌لیک تشویشلی نرسه ایمس" دیگنی، توردی بیگ نی تاباره ایکی لنتیریب قۉیدی. او داکتر یازیب بیرگن نسخه‌نینگ دوالرینی آلیب، بیر–ایکی کون ییدی.

ایرته‌لب اونینگ آغزی اولگیدیک ققشب قوریمسه هم؛ بیراق ایرته‌لب جوده هم سوو ایچکیسی کیلردی. عیناً شو نرسه یوره‌گیده‌گی قند کسللیگی دغدغه‌سینی ینه–ده قوزغب قۉیدی. همکاری میرزا یۉلداش نینگ تشویقاتی طفیلی او ینه بیر داکترگه باریب، اونینگ: قندینگیز اونچه لیک کۉپ ایمس ایکن، تشویش قیلمسنگیز

هم بۆلـه دی! دېگنــی گـه قــره مـه ی، اونگـه یلینیـب قـانی نــی تېکشیرماق اوچون لابراتوارگه بیر قاغاز آلدی.

مدیر توردی بېگ قاغازنی آلیـب اوزاق کېتمـه ی، داکترنینـگ معاینه خانه سی یانگینه سیده گی لابراتوارگه باریب قان تاپشیردی. او بیر ساعتلر بازارلرده سنقیب یوریب، نهایت لابراتوار نتیجـه سـینی آلدی. تېکشیروو هېچ قنده ی قند بېلگی سینی کۆرستمه گن اېدی!

او بونگه ایشانمه ی، بشقه لابراتوارگه باریـب، قیتـه دن قـان تاپشیریب، لابراتوارچی گه زارلنیب:

- برادر، یخشیلب تېکشـیرینگ. قنـداق بۆلسـه هـم قانیمـدن آزگینه قند تاپینگ، دېب تأکیدله دی!

لابراتوارچی، تـوردی بېـگ نینـگ تشویشـی و یلینیشـی نـی کۆریب:

- خوب بۆله دی، مېن قند تاپیشگه کۆششـیم نـی قیلـه مـن، سیز اېرته گه کېلینگ، دېدی!

توردی بېگ اویی گه قیتدی. برچه وقتینی فقط قنـد عالمیگـه سیر قیلدی. اشتهاسی بوزیلیب، باشی گنگیب، نه تلویزیـون کۆرمـاق و نه عایله اعضاسی بیلن ایکی آغیز سۆزلماققه حوصله سی بۆلـدی. او یاتاغیگه باریب، تون بۆیی تینچی بوزیلیب، اوخلالمه ی چیقدی.

ایشخانه ده میرزا یۆلداش و باشـقه همکـارلری نینـگ حـال-احوال سـۆره شـلری و غمخوارلرچـه ایتـیلگن سـۆزلری اونـی قنـد کسللیگی گردابی تمان سوریب آلیب بارردی!

رسمیات توگه گنـده، او لابراتـوار تمانگـه یوگوریـب کېتـدی. لابراتوارچی نینگ دقت و سعی-حرکتی بیلن تېکشیروو آزگینـه قنـد

بارلیگینی کۉرستگن ایدی! بو نرسه توردی بیگ نینگ وسواسی نـی آرتتیـردی. او داکترگـه شاشـیلیب باریـب، لابراتـوار نتیجـه سـینی کۉرستدی. داکتر نتیجه نی کۉریب، تشویش گه اۉرین یۉق، فقط بیر آز پرهیز و احتیاط قیلسنگیز بۉلدی، دیب ایتدی.

توردی بیگ نه داکتر و نه لابراتوارگه ایشـاندی. او بیـر نیچـه قتله بشقه داکترلر و لابراتوارلر و کلینیک لرگـه هـم بـاردی. بیـراق سۉزلر، کۉرستگیچلر و توصیه لر بیر خیـل ایمسـدی. بونینـگ اۉزی توردی بیگ نینگ تشویش و اضطرابلرینی آرتتیرردی.

خلص، اونینگ قند ایزلب بارمه گن داکتری و کلینیکـی قالمـه دی و حتی بیر قتله پاکستانگه هم باریب کیلدی. لیکن بولرگه قـره مه ی، او قند کسللیگی وسواسی و دغدغه سیدن نه یلغـوز قوتیلمـه دی، بلکـه تابـاره وسـواس باتقاغیگـه چۉکـه بیـردی! او هرکـونی ایرینمسدن آچیق میدانگه باریب، اوزاق مـدت سـییدیگی نـی کـوزه تیب، قـۉنگن-اوچگـن چیبنلـر و بینگـک لرنـی کـوزه تیـب، سـنب اۉلتیرردی! بو نرسه نی بشقه عایله اعضاسیگه هم توصیه قیلردی!

او داکترلر و غمخوار همکـاری میـرزا یۉلـداش نینـگ توصـیه لریگه کۉره قتیق پرهیزنی باشله دی. برچه شیرینلیکلر، نشایسته لی ییمکلر، اینیقسه نان، بـرنج و کچـالو کبـی نرسـه لرنـی جـدا کمـه یتیردی. او حتی برچـه عایلـه اعضاسـینی هـم قنـد کسـللیگی گـه یۉلیقمسلیک لری اوچون پرهیزگه قۉشردی.

باره-باره پرهیزلردن بوتون عایله بیزیب، اونگه قرشی اعتراضلر باشـلندی. هـرکیم کـۉنگلی ایسـته‌گـن تـورلی ییمکلرنـی یشـیرین

یېردیلر. کؤپینچه توردی بېگ نینـگ غیابیـده یشـیرین قزانلـر هـم قیلردیلر!

وضعیت او پیت کېسکین لشدی کـه داکترلـردن بیـری، بـدن نینگ قند اندازه سی آشگنی گه اعصاب بوزیلیشی هـم تـأثیری بـار دېگن گپنی ایتدی. مدیر توردی بېگ خودی "کرگه اېشیتتیر، کؤرگه توتتیر" دېگنلریدېک، اؤشه کوندن باشلب آق عیالی، آنه سی و بوتون عایله اعضاسینی اونینگ اعصابی نی تینچ ووقتی نی خوش اسره ش گه تأکیدله دی!

بونی قره نگ که، اویده بیرار اعصاب بوزر جنجال باشـلنگنده، توردی بېگ بشقه گپ-سؤز بیلن اېمس؛ بلکه دراو:

- آهای باله لر، قندیم نینـگ انـدازه سـینی اؤز حالیگـه قؤیـه سیزلر می، یؤق می؟ دېب اولرنی تینچیتیش گه اینتیلردی!

اویـده قچـان کـه بیرارتـه اینجیقلیـک قیلیـب، بقیـر-چقیـر قیلماقچی بؤلسه، توردی بېگ نینگ عیالی دراو:

- جیم بؤل، ینه آتنگ یا بشقه لرنینـگ قنـدینی آشـیرماقچی سن می؟ دېب اونی تینچیتردی!

توردی بېـگ قنـد کسـللیگی گـه قرشـی کـوره ش ده فقـط پرهیزگه کؤنیکمه ی، چېت اېللرده یشب یورگن اوکه سیدن التماس قیلیب، بدن نینگ قند اندازه سینی کؤرسـته دیگـن مخصـوص بیـر اوسکونه (آله) هم تیله تیب آلدی.

قند کؤرستگیچ آله سی عایله گه کېلیشـی بـیلن کتـه حرکـت باشلندی. چونکه بیرینچیدن توردی بېگ نینگ اؤزی کونیگه ایکـی قتله (اېرته و آقشام) آله نی قؤلی یا ایاغیگه اؤرنه تیـب، قنـد انـدازه

سینی کؤرردی. باشیده بشقه عایله اعضاسی هم اؤته ذوق بیلن قندلرینی تېکشیرردیلر. بیراق، باره-باره بو نرسه هم برچه گه عادی بؤلیب، همه بېزیب قالدی. اېندی قچان که توردی بېگ قند کؤرستگیچ آله سینی چیقاریب، قندنی تېکشیرماقچی بؤلسه، بشقه لر اؤزلرینی اوندن پنه لرگه آلیب قاچیب، بیرار یوموش بیلن مشغول قیلیب توررديلر.

بیراق توردی بېگ بونگه قره‌مه‌ی، کؤزی توشگن کیشی نی یانیگه چارلب، زؤردن بؤلسه هم آله نی قؤلی یا ایاغیگه باغلب، قندینی تېکشیرردی! اینیقسه دایم بیر یېرده اؤلتیرگن قری آنه سی بو ایشده بیرینچی و دایمی اؤلجه سی اېدی! مداری کېتگن قری آنه سی هر گل زارلنیب:

- اې توردی جان بو نیمه بلا بؤلدی. ایلگریلر قند-مند دېگن نرسه یؤق اېدی-کو. یېگنیمیز قند و نباتلر و قؤیلرنینگ قویروق یاغلری و مزه لی جزلر اېدی، دېب زؤرغه قؤلی یا اياغی نی اونینگ اختیاریگه قؤیردی!

توردی بېگ اویی نینگ فضاسی، اؤزی و عایله اعضالری نینگ خیاللری، حتی محله و ایشخانه سی، قیقه سی او بارگن هر بیر یېرده، قندکسللیگی دغدغه سی خودی اشباح لر کبی هردایم جولانده اېدی!

او، قند کؤرستگیچ آله نی دایم اؤزی بیلن بیرگه آلیب یورردی. نمازگه بارگنیده مسجدده گیلرنی؛ ایشخانه ده اېسه همکارلری؛ اویده بؤلسه قؤنی-قؤشنی لری نینگ قند اندازه سینی کؤریب توررردی و بو نرسه نینگ مهم لیگی نی اولرگه تأکیدلردی! شو بیلن او، "قند

کسللیگی" گـه قرشـی نـه یلغـوز اۉز سـاغلیغی، بلکـه برچـه عایلـه اعضاسی، محله داشلری و همکارلری اوچـون هـم کـوره شـردی و اۉزی نینگ توصیه لری و اینیقسه قند کۉرستگیچ آله سـی بـیلن بـو مدهش کسللیککه قرشی قلقان بۉلیب یورگن ایدی!!

توردی بیگ نینگ قند کسللیگی دغدغه و آوازه سی و اینیقسه قند کۉرستگیچ عجایب آله سی بوتون قوم-قرینداشلری، محله داشلر و همکارلریگه داستان بۉلدی. چونکه او هرقنده ی صحبتلرده، البتـه که قند کسللیگیدن سۉز آچیب، اونینگ خصوصیت لری، پرهیزلـری، بیلگی لری و اینیقسه کۉرسـتگیچ آلـه سـیدن گپیـرردی. شـونینگ اوچون، کۉپلر اۉز ارا صحبتلرده اونی توردی بیگ یا که مدیرصـاحب ایمس، بلکه "**قندی بیگ**" دیگن ینگی لقب بیلن خطـاب قیلردیلـر! قیزیغی شو که، باریب-باریب اۉزی هم بو لقبگـه کۉنیکیـب قـالگن ایدی!

کابل- میزان ۱۳۸۷

فاتحه

اېندی سفردن قَیتیب، عایله اعضالریم بیلن حال- احوال سۉره‌شیب، چای ایچیب اۉلتیرگنیمده، آنه‌م مېنگه قره‌ب:

- خدا رحمت قیلسین، تاغه‌نگ نینگ بېچاره خاتینی هم عالمدن اۉتدی. اۉتگن کونی اوچ کونینی اۉتکزیب کېلدیک. سېن هم تېزراق چایینگ نی ایچیب، باریب بیر فاتحه بېریب کېلسنگ یخشی بۉلر اېدی، دېدیلر.

تاغه‌م بیزگه اۉخشب شهرده اېمس، بلکه شهرگه یقینراق کیچکینه بیر قیشلاقده یشر اېدی. مېن اېسه تېزده چای- پای نی ایچیب، جۉنه‌دیم. بیر یریم- ایکی ساعتدن سۉنگ تاغه‌م نیکیگه یېتیب باریب، او بیلن مهمانخانه سیده روپه- رو اۉلتیردیم. قیسقه‌چه حال و احوال سۉره‌شیب، «اعوذ بالله» و «بسم‌الله» دن سۉنگ اوچ

قتله «قل هوالله احد» مبارک سوره سینی چیرایلی قیلیب اۉقیب، مرحومه نینگ روحیگه بغیشله‌دیم.

تاغه‌م گه تسلیت بیلدیریب، اېندی بیر نېچه آغیز سۉز اویاقدن–بویاقدن سۉزلب اۉلتیرگن اېدیک که تاغه‌م نینگ قیشلاقداشلریدن ایکی کیشی دهقان کیریب کېلدیلر. اولر قیشلاقدن اوزاق دله ده بۉلیب، جنازه و فاتحه مراسملریده اشتراک اېته‌آلمه-گنلیکلری اوچون تاغه‌مدن عذر سۉره‌دیلر. شونده تاغه‌م مېنگه قره‌ب باش ایلغب:

– قنی، جیَن بیر آیت اۉقینگ! دېدی.

مېن بۉلسم درّاو ینه اوچ قتله «قل هوالله احد» نی اۉقیب، اۉلگن نینگ روحیگه بغیشله‌دیم!

بیز مهمانخانه‌ده‌گیلر اېندی نیمه‌نی دیر باره‌سیده صحبت باشلب اۉلتیرگنیمیزده، بیر چال کیشی عصاسینی تۉقیلله‌تیب مهمانخانه نینگ اېشیگی آلدیده کۉریندی. تاغه‌م درّاو اۉرنیدن توریب، کېلینگ– کېلینگ بای‌بوبه دېب، چالنی قۉلتیغیدن توتیب مهمانخانه نینگ تۉریگه اۉتکزیب، اۉلتیرغیزدی. چال بیرآز نفسینی راستلب، اۉرنیده اۉزینی اۉنگلب آلگچ، تاغه‌م مېن تامان باقیب: قنی بیر آیت اۉقینگ! دېدی.

مېن اېسه «اعوذ بالله»، «بسم الله» دن سۉنگ، ینه اوچ قتله «قل هوالله احد» نی اۉقیب، دعا قیلدیم!

تاغه‌م کولیم‌سیره‌ب، حیرت بیلن مېنگه قره‌ب قۉیدی. اۉیلشیمچه، او مېنینگ شو «قل هوالله احد» سوره‌سیدن اۉزگه نرسه نی بیلمه‌گنیم نی پیقه‌گن اېدی، شیکیللی!

حالیگی کېلگن آدملر جۉنه‌ماقچی بۉلیب، اۉرینلریدن توردیلر. تاغه‌م اولرنی کوزه‌تیب، قیتیب کېلدی. مېن اېسه بیرار ایشنی بهانه قیلیب تېزده خیرلشیب، فاتحه جنجالیدن قوتیلماقچی اېدیم. بیراق، شو زهاتی ینه اوچ کیشی کیریب کېلدیلر! قره‌نگ که اولر هم عادی و سوادسیز قیشلاق دهقانلری بۉلیب، اره‌لریده بیرارته ملا یا آیت اۉقییدیگان آدم یۉق اېکن. شونده تاغه‌م ینه مېنگه قره‌ب:

– جییَن، قنی اۉقینگ اۉشه «قل هوالله احد» ینگیزنی دېب، زۉرغه کولگی سینی توتیب توردی!!

مزارشریف– جدی ۱۳۸۴

غریبچیلیک رهنماسی

اؤتتیز ییللیک اوروشلردن سؤنگ اولکه میزگه کېلتیریلگن اېرکین بازار اقتصادی توزوم، اؤزیگه خاص بیرقنچه نرسه لرنی بیرگه آلیب کېلدی. بو اؤزیگه خاص نرسه لر، بیز ایسته سک-ایسته مسک تورلی یؤللر آرقه لی تورموشیمیز ساحه لریگه کیریب، جایلشیب آلماقده. بیز نه یلغوز اولردن قاچالمه یمیز، بلکه بیلیب-بیلمس اولرنینگ توزاغیگه ایلینه میز و گاهیده حتی که اؤز اختیاریمیز بیلن اؤزیمیزنی اونگه ایلینتیره میز!

تورلی عجایب اعلانلر، رهنمالر، انجولر، یوزی یلتیراق،ایچی قلتیراق و آتلری جاذبه لی بیرلشمه لر، اویوشمه لر و بنیادلر، ینگی چیققن تورلی خوشلیک یا غم مراسملری، خیلمه-خیل عاموی اخبارات واسطه لری و ... شولر جمله سیدن دیر.

مېن بو یېرده اېرکین بازار اقتصادی همده اوروش نینگ مهم پدیده لریدن بیری بؤلگن "تیلمچیلیک" (گدایلیک) حقیده قیزیقرلی نرسه لرنی حکایت قیلیب بېرماقچیمن. بونی ایسته سنگیز قبول قیلینگ، ایسته مسنگیز قبول قیلمنگ.

میرزا آچیل نی قریب ۲۰-۲۵ ییلدن کېین کؤردیم. بو اوچره شو بوتونله ی کوتیلمه گن تصادف اېدی.

مېن ایکی آیدن بېری کرایه آلیش اوچون اوی قیدیریب، رهنمالرگه آواره بۇلیب یورگن اېدیم. اولرنینگ لوکس راغیدن بیریگه بارگنیمده، میز ارقه سیده اۇلتیرگن کیشی نظریمگه تانیش کۇریندی. بیرآز دقتدن سۇنگ، او ایلگری دفتریمیزده وارده و صادره کاتبی بۇلیب ایشلب یورگن اۇشه میرزا آچیل اېکنینی اېسله دیم.

روزگارنی قره نگ که بیر کمبغل و چله سواد کاتب، بوگون بیر لوکس دفترنینگ اېگه سی بۇلیب، ایلنه چوکیده اۇزینی اویاق-بویاققه ایلنتیریب اۇلتیرگن!

ایکله میز بیر-بیریمیزنی کۇریشدن قووانیب کېتدیک. او زمانلرده بېچاره میرزا آچیل آزگینه آیلیک و کۇپ باله لری بیلن روزگار غیلدیره گی نی زۇرغه اَیلنتیرردی. اېندی بۇلسه خدا بېریب، تورموشی یخشی بۇلیب، روزگار چرخی نی بېملال ایلنتیریب یورگن اېدی!

میرزا آچیل دراو آدمی گه بویوریب، بیر پیاله چای و چاکلیت تیلتدی. او رهنمالرگه خاص زیرکلیک بیلن کۇنگلیمده نیمه لر کېچه یاتگنینی یوزیمدن دراو پیقه دی. او، مېنی تعجب حالتیدن چیقرماق اوچون دېدی:

- مدیرصاحب، آغزیدن نانی توشیب یورگن بو اۇلیم سلات قشاق میرزا آچیل، بوگون قنداق قیلیب بونداق آرگاه و بارگاه گه اېگه بۇلگن، دېگن اۇنلب سۇراق میه نگیزده ایلنیب تورگنینی شونداقینه بیلیب توریبمن!

- هه میرزا، حقیقتده هم شونداق!

– یخشی، اونداق بۆلسه آلدیندن ترک سرینگیزنی آچیب قۆیه ی که، بو رهنما اوی، اپارتمان و یېر–مېر معامله لری اوچون ایمس!

– قنداق، مگر بوندن اۆزگچه مـی؟ دېـدیم، شاشـیلیب تعجـب بیلن.

– هه شاشمنگ، قصه م اوزون!

– یخشی، قولاغیم سیزگه!

میرزا آچیل بیر یۆته لیب تماغینی صافله دی– ده، قرشی سیده گی پیاله دن بیر قولتوم چای ایچیب، دېدی:

– دفترنینـگ لوحـه سـیگه یازیلگنیـدېک، بـو "غریبچیلیـک رهنماسی" دیر. بونده بیز قۆلیدن هېچ قنـداق ایـش–کـوش کېلمـه یدیگن؛ یعنی بېکاره آدملرگه ایش تاپه میز!

– قنداق، سیز ایش و اجتمـاعی امـوری وزیرلیگـی چوکاتیـده ایش آلیب باره سیز می؟

– یۆغ ای، وزیرلیک نیمه و ایشی نیمه! بیز اېـرکین میـز و اۆز ایشیمیزنی قیله میز!

– سیز بیرآز آچیقراق سۆزلنگ!

– کۆپ یخشی. مجاهدلرنینگ کېلیشی و اوروشـلر باشلنیشـی بیلن، کابل و کابللیک لرنینگ تورموشی کـۆپراق بوزیلـدی. نهایـت ینگی خۆجه یینلر طالبلرنی اوریـب، انتقـالی حکـومتنی کېلتیردیلـر و کېین هم منه بو حکومت کېلدی.

مېن بېچاره، غریب، پولسیز و اویسیز بیر آدم ایدیم. هـر ایـش قیلدیم، بیر نیمه بۆلمه دی و بېش–آلتی باله گه نـان تاپالمـه دیـم. برچه نینگ حالی شونداق ایدی، اینیقسه مېنگـه اۆخشـش آیلیککـه

یشه یدیگنلرنینگ حالی یمان بؤلدی. او برادر، یشـیریب نیمـه قیلـه ی، ایشیم تیلمچیلیککه یېتیب باردی.

مدیرصاحب، "آسمان بلند، یېر قتیق!" ایېدی. باشیده اؤزگه لرگه قؤل اوزه تیب، بیر نرسه تیله ماق قیامت ایېدی، قیامـت! لـېکن نـه چاره، "باشگه توشسه، کؤز تارتر" دېگنلریدېک، بشـقه علاجـیم یـؤق ایېدی. تیلمچیلیککه استه-سېکین عادت قیلـه بېـردیم. چینـدن هـم باشیده بو ایش نینگ حتی یؤل-یؤریغینی هم بیلمس ایېدیم. بیـراق، زمان اؤتیب ایش نینگ چل-ملی، اینیقسـه آدملرنینـگ رحمـی نـی کېلتیـره دیگـن سـؤزلرنی بشـقه گـدایلردن اؤرگنـدیم. "احتیـاج، ایجادنینگ آنه سی دیر" دېگنلریدېک، حتی اؤزیـم هـم تیلمچیلیـک نینگ تورلی ینگی چللر و سؤزلرینی اختراع قیلدیم!

شونداق قیلیب، باره-بـاره درآمـدیم آشـدی؛ بیـراق قـره سـم درآمـدیم حـالی هـم رؤزگـار خرچلریگـه یېتمـه یـدی. شـونینگ اوچون،اؤن بېش یاشلی کته اؤغلیم نی هم غریبچیلیککه تشله دیـم! باشیده نېچه کون اونی اؤزیم بیلن بیرگه آلیـب، تیلمچیلیـک نینـگ یؤریق لرینی اؤرگتدیم. کېین اونـی چارراهـه لـردن بیریـده موظـف قیلدیم!

شو بیلن درآمدیمیز ینـه-ده آشـدی. انسـان ذاتـی هرقلـه ی حریص-ده. مېن هم شـو حـس گـه کـؤره بشـقه ایکـی اؤغیـل و کیچیکراق بیر قیزیمنی هم ایشگه تشله دیم. قره نـگ کـه خداگـه شکر درآمدیمیز آرتدی. بیر مدت اؤتیب، خاتینیم میـده قیزچـه سـی بیلن چارراهه لردن بیریده چادر آستیده غریبچیلیک قیلماققه کؤندی.

درآمدیمیز ینه–ده آشدی. بیز ایلگری بیر کیشی نینگ پیاده خانه سیده بیر اتاقنی کرایه آلیب یشردیک. اېندی بۋلسه بیرته میده حویلینی کرایه آلدیک!

آتم نینگ جنازه مراسمیده اشتراک اېتماق اوچون شهریمیزگه کېتگن اېدیم. قیتیشده، قیشلاقده گی غریب–بېچاره قرینداشلریمیز یلینیب–یالواریب ۷–۹ یاشلی ایکی اۋغیللرینی، غریبچیلیک–مریبچیلیک اۋرگنماق اوچون کابلگه آلیب بارینگ، دېب زۋرغه مېنگه تاقدیلر. اولر، بیزلرگه پول–موللری کېره ک اېمس، فقط تیریک قالسه لر بۋلدی، دېدیلر!

مېن او بېچاره لرنی اۋزیم بیلن کابلگه کېلتیردیم و عایله م نینگ غریبچیلیگی گه کیریتدیم!

هه مدیرصاحب، ایشیم انه شونداق دوام اېتدی. قیشلاقده گی قرینداشلریم ینه ۳–۴ ته اۋلمه لی باله لرنی تیریک قالماق لری اوچون مېنگه ییباردیلر. مېن بۋلسم اولرنی هم بشقه لر قطاری ایشگه تشله دیم!

غریبکار باله لرنینگ سانی آرتیشی بیلن اوییمیز تارلیک قیلدی. بیز کۋپ اتاقلی، یېرتوله لی (تاک اوی دار) کته بیر حویلینی کرایه آلیشگه مجبور بۋلدیک. قیزیقرلی سی شو اېدی که کېچقرون غذادن سۋنگ برچه میز کته بیر اتاقده تۋپلنردیک. برچه غریبکارلر تاپگن–توتگن پوللرینی آلدیمگه قۋیردیلر. کېین بۋلسه، پولدن بیر قسمی نی اولرگه قالدیریب، بشقه سینی اۋزیم آلردیم! قره نگ که، بوندن برچه میز راضی و خرسند اېدیک!

باره-باره درآمدیمیز شو درجه گه یېتـدی کـه اۉزیـم بیـر اوی ساتیب آلدیم. بو جریانده بیر نېچه عیال، اېرکک و باله لر هم بیزگه قۉشیلیب، مېنینگ نظارتیم آسـتیده غریبچیلیـک قیلـه باشـله دیلـر. معلوم که، اېندی سانی ۱۵ دن آرتگن آدملرنینـگ نظـارتی، خـرج و یېمگی آسان اېمسدی. قۉلگه کیریتیلگن تجربـه گـه کـۉره اولرنـی شهرنینگ بېلگی لنگن مناسب یېرلریده ایشگه قۉیردیم!

ایشیم فقـط شـو بـیلن چېکلـنمس اېـدی. کسـللیک، تـورلی جنجاللر، مرستون و پولیسـلرنینگ مزاحمتـی تاپیلگنـده، مـېن اونـی چققان حل قیلردیم. بو ایشلر اوچون البته که یېترلی وقـت و وسـیله کېره ک اېدی. شونده مېن غریبچیلیکدن چیقیب، بیر دفتر توزدیم و چققان ایش آلیب بارماق اوچون بیرگینه پایکش هم ساتیب آلدیم!

غریبچیلیک قیله دیگن لرنینگ سـانی ۲۰ کیشـیدن آشـگنده، مېن علیحده بیر حویلی نی اولرگه کرایه آلدیم. اۉزیم عایله م و بیـر نېچه میده غریبکارلر بیلن شخصی حویلیمیزگه یشه ی بېردیک!

زمان اۉتیشی بیلن ولایتلردن کېلگن، جای و حامی لری بۉلمه گن بیرعده غریبکارلر هم مېنگه مراجعت اېتیب، دسته میـز عضـوی بۉلدیلر! مـېن بۉلسـم، اولرنینـگ حقوقلریـدن حمایـه قیلیـب، سـاغ، ناساغلیک لریدن خبردار اېدیم. اولرنینگ برچه سـی اۉز درآمدلریـدن بیر قسمی نی مېنگه بېرردیلـر. قالـه بېرسـه، تـه جـایی و یېمـک-ایچمک لری اوچون هم ینه بیرآز پول اولردن اوندیرردیم!

اېندی مېنینگ غریبچیلیک ایشـیم شـونچه لـر رونـق تـاپگن اېدی که، شهرنینگ کۉپلب یېرلـری دسـته میـز آدملـری اختیاریـده بۉلیب، بو قلمروده اۉزگه لرنی یۉل بېرمسدیلر!

پولیس یا مرستون مسؤوللری مزاحمت قیلگنلریـده، مـېن دراو موتر بیلن یېتیب بارردیم. دریشی و نیکتایی لیـک شـکوهلی کیشـی چیرایلـی مـوتردن توشـگنده، مسـؤوللر البتـه کـه حرمـت بـیلن غریبکارلرنی قۋییب ییبارردیلر. مېن اولرنینگ تماغلرینی وقت–وقتـی بیلن یاغلب توررردیم!

دسـته میـز اعضاسـی تـورلی یوسـون و یـۋریقلر آرقـه لـی غریبچیلیک قیلردیلر: بیرعده لر ایسـریق (اسـپند) توتتمـاق؛ ایریملـر موترلرنی صافی قیلمـاق؛ بعضـیلر اېسـه تـورلی قۋشـیق و دعـالرنی اۋقیماق؛ عیاللر بۋلسـه ییغـی–سـیغی و یالوارمـاق بـیلن ایشـلردیلر! هرکیم اۋز ایشیگه اوستا و چققان اېدی. اینیقسه عیاللر شونداق هـم قیغولی و مونگلی آهنگده یالواریب ایش بجرردیلر که، حتی هرقنداق تاش بغیر آدم نینگ یوره گی نی هم سوو–سیماب قیلردیلر!

بولردن تشقری، دسـته میزنینـگ بیـر نېچـه کچـل، چـۋلاق، معیـوب لـری هـم بېلگـی لـنگن جـایلرده اۋلتیریـب، غریبچیلیـک قیلردیلر. اولر حتی بعضی معیوب باله لرنی عایلـه لریـدن اجـاره گـه آلیب، اۋزلری بیلن بیرگه تیلمچیلیک قیلردیلر!

بو مدتده، مېن برچه عایله اعضام نی غریبچیلیکدن چیقـردیم. اېندی بیز بشقه لردن سرپرسـتلیک قیلردیـک. بالـه لـریم مکتـب و فاکولته اۋقییدیلر. اۋزیم مرکزی دفترده بۋلـه مـن. بونـدن تشـقری شهرنینگ تورلی منطقه لریده بیر نېچه بۋلیم آچگن من. اولرنی بالـه لریم باشقره دیلر!

مېن ینه ایکی ته حویلی ساتیب آلدیم. بیر مـۋتریم لـین لـرده ایشله یدی. برچه غریبکارلرنی، ایکی ته کته حویلی نـی کرایـه گـه

آلیب جایلشتیرگن من. بیر مؤتر هم کؤر، کچل، چؤلاق غریبکارلرنی هر ایرته جای-جایلریگه آلیب باریب، کیچقرون آلیب قیته دی!

بو ییل قورغاقچیلیک بؤلیب، ولایتلر و قیشلاقلرنینگ وضعیتی جدا یمانلشدی. غریبلرنینگ تاشقینی کابل تمان کیله یاتیبدی. مین اولرنینگ بیر عده لریگه یشش جای و غریبچیلیک برابر قیلگن من. نیمه قیله ی مدیرصاحب، تینگری تعالی هرکیم گه بیر یؤلدن رزق و رؤزی نصیب قیله دی. شونیسی گه هم شکر که بیراوگه محتاج ایمس میز!

مین تورلی نرسه لرنی بهانه قیلیب، ایریم خارجی انجولردن پول و تورلی نرسه لر آله من. بیرار کون حویلی لردن بیریگه بیر عده تیلمچیلریمیزنی غریبچیلیککه ییبارمه ی، انجولرنینگ خارجی نماینده لریگه کؤرستیب، پول اوندیره میز...!

مین میرزا آچیل نینگ تخیلی داستانلرگه اؤخشش قصه سینی ایشیتیب، آغزیم آچیلیب قالدی. حتی مین پیاله ده گی چاییم نی هم ایچماغینی اونوتیب، میرزا گه ایته دیگن هیچ قنداق سؤز تاپالمه دیم. اؤرنیمدن توریب، "غریبچیلیک رهنماسی" و غریبکارلر باشلیغی میرزا آچیل گه شاشیلیب ساغ بؤلینگ میرزا! دیدیم و حیرت عالمیده اوندن زؤرغه خداحافظ لیک قیلیب چیقدیم. ارقه مدن ایسه، میرزا آچیل نینگ "او مدیرصاحب، قوم- قرینداش لرینگیزدن بیرارته غریبچیلیک قیلماقچی بؤلسه، بیز خذمتگه تیارمیز!" دیگنی نی ایشیتدیم...!!

کابل-سنبله ۱۳۸۷

آمر التفات قیلگن المه!

توشلیک قیلیب، چاپلشیب، اېندی ایشیمیزگه باشله گن پیلله ده دیپارتمنت آمری میزی نینگ تارتمه سینی تیتکیلب، پشه لب، اوره لگن پلاستیک خلته سینی بیر عمللب آچدی. او خلته ایچیدن ایکیته قیپ–قیزیل المه چیقه ریب، میزی نینگ اوستیگه قوْیدی.

او المه لردن بیرته بیریگی نی اوْزیگه تنلب، بیر یاققه قوْیدی و ایکینچی کیچیک راغی نی اېسه قوْلگه آلدی. او قوْلیده گی المه گه یخشی تیکیلیب قره‌ب، کېین اوندن کوْز اوزیب بیز همکارلرینی هم کوْزدن کېچیردی. المه و بیز همکارلرگه قره ش نوبت بیلن ایکی قتله تکرارلندی. کوْنگلیده قنداق دیر تصمیم آلیشده ایکیلنیب تورگنده ی اېدی، چاغی!

بیز همکارلر بوْلسه، هربیریمیز اوْز ایشیمیز بیلن مشغول اېدیک. شونده آمر قوْلیده گی المه نی، یقینیده اوْلتیرگن همکاریمیز اېرکین اکه گه اوزه تیب:

- اېرکین صاحب، ایکیته المه م بار اېکن، بیرته سینی اۉزیم یېیمن، بونیسی نی سیزلر بۉلیب یېنگلر، دېدی!

اېرکین اکه و بشقه لر آمرصاحب نینگ التفاتیدن کۉنگیللری آچیلیب، برچه نینگ آغزی ایلجه ییب کېتدی!

شونده مېن هزل آمیز آهنگده:

- هه آمرصاحب، قویاش قه یاقدن چیقدی؟! دېدیم.

آمرصاحب بۉلسه:

- آمر دېگن شونداق بۉله دی. منه سیزلرگه بوگون المه هم بېردیم! دېدی....

اېرکین اکه اېسه المه نی آمردن آلیب:

- ساغ بۉلینگ آمرصاحب. خدا سیزنی هېچ قچان کم قیلمسین. سیز حقیقی مهربان آمرسیز. شونیسی نی هم اۉزینگیز یېسنگیز یخشیراق بۉلردی، دېدی!

آمر اېسه:

- همکارلریم یېمسه، المه تماغیمدن اۉتمه یدی،دېدی!

اېرکین اکه المه نی یانیده گی همکاریمیز توران بېککه اوزه تیب:

- منه المه...، آلینگ. مېنینگ تیشیم آغریب توریبدی، یېیالمه یمن، دېدی!

توران بېگ بۉلسه آمرصاحب نینگ التفاتیدن بېحد خورسندچیلیک بیلدیریب، امکانی باریچه مقتاو سۉزلرنی آمرگه نثار قیلدی. او آمرگه: عجایب المه اېکن، اۉزینگیز یېسنگیز جدا هم اۉرینلی بۉلردی، دېدی!

آمر بۉلسه، اي توران بېگ نیمه دېیسیز. سیزلرسیز شیرین المه کامیم گه زهر بۉله دی، آلینگ یېنگلر، دېدی!

همکاریمیز توران بېگ بۉلسه خدانینگ بېرگن کونی آغزینی بۉش قۉیمه ی، کۉپینچه سقیز چینب اۉلتیرردی! شونینگ اوچون، اېرکین اکه گه:

– بیله سیز که مېن سقیز چیناتیبمن. المه دن کۉره سقیز چینش اعصابیم گه راحت بغیشله یدی، المه نی یېمه یمن، دېدی. کېین اونی آلیب، مېنینگ میزیم اوستیگه قۉییب:

– منه اوچقون صاحب، آمرصاحب نینگ المه سی سیزگه نصیب بۉلگن اېکن، نوش جان قیلینگ، دېدی!

مېن بۉلسه، اۉشه پیت عادتیمگه کۉره کمپیوترده فال کۉریب اۉلتیرگن اېدیم! کۉزیم نی کمپیوتردن اوزیب، آمرگه قره ته او کیشی نینگ آلمه بیلن بیزلرگه التفات کۉرستگنی اوچون بیلگن مقتاو سۉزلریم بیلن یخشیلب مقته دیم... کېین، آمرصاحب گه: المه نی سیز یېسنگیز جدا یخشی بۉلردی، دېدیم!

شونده آمر دېدی: اوچقون جان نیمه دېیسیز! اخیر بیله سیز که مېن همکارلرسیز هېچ نرسه یېالمه یمن! لطفاً یېنگلر!

مېن بۉلسه آمرنینگ سۉزلرینی اېشیتیب، ینه آغزیمگه کېلگن و بیلگن مقتاو سۉزلر بیلن اونی یخشی مقته دیم. کېین المه نی کمپیوترچی ییگیتیمیزگه اوزه تیب:

– نجیب جان منه آلینگ، بیر اوی آباد بۉلسین. آمرنینگ المه سینی سیزگه نصیب اېتگن اېکن، مزه قیلیب یېنگ، دېب میزی نینگ اوستیگه قۉیدیم!

نجیب جان بۉلسه آمرصاحب نینگ التفاتیدن بېحد ممنونیت و خوشلیک بیلدیریب، شونداق عجایب مهربان آمریمیز بارلیگیدن فخرلنگنی نی ایتدی... و آمرصاحب، بو المه نی اۉزینگیز یېسنگیز زۉر چیرایلی ایش بۉلردی، دېدی!

– یۉغ اې، گپیم بیرته. تماغیمدن اۉتمه یدی، دېدیم، اۉتمه یدی–ده، یېنگ!

المه اوزاق مدت نجیب جان نینگ میزی اوستیده قالدی؛ چونکه او کمپیوترده نیمه نی دیر تایپ قیلماقده اېدی. شو مدتده، آمرصاحب اۉزی نینگ کته المه سینی اله قچان نوش قیلیب بۉلگن اېدی!

بیروقت نجیب جان ایشدن بۉشب، المه نی آلیب دقت بیلن اریچدی و اونی بیر بشقابده اوشتدی. بیلمه دیک، اخلاصدن می یا که ایشدن چرچب اېسی کېتگنیدن می، او بشقابده گی المه نی آلیب باریب، آمرنینگ آلدیگه حرمت بیلن قۉیدی!

بونی قره نگ که، آمر هم بیلمه دیک فکری بۉلدی می یا یۉق می، قره مسدن قۉل اوزه تیب، آلدیگه قۉییلگن المه نی بشقابدن آلیب بېملال نوش جان قیلیب قۉیدی...!

هه عزیزلر، حقیقیده هم المه یېماق فقط آمرلرگه یره شر اېکن–ده....!!

کابل– قوس ۱۳۸۷

پوللرینگیزنی احتیاط قیلینگ!!

بیرنېچه اۋرتاقلر بیلن قۋشخانه ده چایلشـیب، اویـاق-بویاقـدن مزه قیلیب گورینگلشـیب اۋلتیـرگن اېـدیک. شـونده حیـدرقل تاغـه توستدن کیسه برلرنی سۋکیب ساوریب قالدی...!

بیرکیشی، نیمه بۋلدی؟ دېب سۋره دی.

حیدرقل تاغه دېدی:

- اونشتیریلگن اۋغلیم توره، قللیغیگه هیبتلیک آلمـاق اوچـون بیر دسته پولنی آلیب، آنه سی و آپه سی بیلن بیرگه بازارگـه چـیققن اېکن. برچه لر اونگه، پوللرینگنی یخشی احتیاط قیل. ایکی قۋلینگ نی چۋنتگینگدن اوزاق قیلمه، دېب تأکیدلب توررکنلر!

اولـر، مندویـده سـودا قیلیـب، تـوره هرگـل بیردسـته پـولنی چؤنتگیدن چیقریب دکاندارگه بېرگنیده، یره مس کیسه برلر کؤریـب قالیب، ایزیدن توشیب بار پولینی اؤغیرلگنلر!

اؤرتاقلردن بیری، قنداق اؤغیرلبدی؟ هوشی قـه یېـرده اېکـن؟ دېب سؤره دی.

حیدرقل تاغه اېسـه کؤیینیـب، برچـه نـگ اېشـیتینگلر، کـؤپ قیزیق بؤلگن دېدی:

– اؤغلیم و همراهلری بېملال سوداگه قیزیقیب بـاره یاتگنـده اؤغلیم نینگ قرشی سیدن ایکی چادرلی عیال کېلیب، کېکسـه سـی موده ب تـؤغری تـوره نینـگ ایـاغی آلدیگـه وای دېـب، ییقیلیـب کېتیبدی. شونده بشقه سی توره گه:

– او اوکه جان، قره شو کمپیر آنم گه یاردم بېر! دېبدی.

توره اېسه عالیجنابلیـک قیلیـب، چققـان کمپیرنـی قؤلتیغیـدن اوشلب، ییردن توریش گه کمکلشیبدی.

کمپیر اېسه اونی، بـالم خیـر کـؤرگین، خـدا عمرینگنـی اوزاق قیلسین! دېب یؤلینی آلیب کېتیبدی.

توره و همراهلری اېسه دکانمـه–دکـان یوریـب، بیـر دکانـدن قیسی دیر نرسه نی ساتیب آلماقچی بؤلیب، چؤنتگیدن پول چیقریب بېره ی دېسه، برچه چؤنتکلری بؤم–بؤش اېمیش!

اولرنینگ آغزلری آچیلیب قالیب، پوللری قه یېرده یؤقالگنی نی بیلمه ی گنگیب قالیبدیلر. شونده بیردن توره نینـگ اېسـیگه اؤشـه کمپیرنینگ ییقیلگنی و اونگـه یاردملشـگنی توشـیبدی. اولـر اؤشـه

صحنه ساخته لیک اېکنی و یاردملشیش جریانیده عیاللرنینگ شریک لری چونتکنی اوریب کېتگنینی توشونیبدیلر!

حیدرقل تاغه نینگ سۉزلری "کیسه برلیک" حقیده گی بشقه قیزیقرلی واقعه لر حکایتی نی اۉرتاقلردن اېشیتیش گه سبب بۉلدی.

بیرینچی بۉلیب اېلمراد اکه اۉز باشیدن اۉتگن قیزیقرلی واقعه نی قوییده گیچه سۉزلب بېردی:

– بیرکونی بازارنینگ گوجوم بیر یېریده دکانلرگه قره ب کېته یاتگنیمده، ایکی کیشی بیر–بیری بیلن نیمه نی دیر سوداسی بۉییچه سۉزلب تورگن اېدیلر. بیری ۲۰–۲۵ و ایکینچی سی اېسه اۉرته یاشلی کۉرینردی. یاشی نینگ قۉلیده بیلرزیک و بۉیینچاق کبی آلتین تاقینچاقلر بار اېدی. مېن اولرگه یقین یېتگنیمده، اۉرته یاشلی سی مېنگه قره ب:

– اکه، مېن شو تاقینچاقلرنی ساتیب آلماقچی من. بیر کۉرینگ، قنداق دی! دېدی.

مېن اۉشه کون قوریلیش گه کېره کلی نرسه لر آلماق اوچون، انچه پول آلیب تاغم بیلن بازارگه چیققن اېدیم. مېن قیزیقیب، تاقینچاقلرنی قۉلیمگه آلیب، قره ب چیقدیم و ساتیب آلووچی گه:

– جدا یخشی و چیرایلی نرسه لر اېکن، دېدیم. کېین اوندن: قنچه نرخ قۉییلگن؟ دېب سۉره دیم.

– اۉن بېش مینگ افغانی بېرسه آله من؛ لېکن او شونگه راضی بۉلسه هم، نیمه اوچون دیر مېنگه ساتماقچی اېمس! التماس، اونی کۉندیرینگ! دېدی.

مېن اېسه ساتووچی ییگیت گه قره ب:

– او اوکه، سیز ساته سیز، او کیشـی آلمـاقچی. ایتگنلریـدېک "ایکی تخته تېنگ کېلسه، نجارگه حاجت یۉق". نیمه قیله سیز سـودا نی بوزیب! دېدیم.

– مېنگه شـو آدم نینـگ تـورخی یاقمـه دی، بۉلمسـه ایـتگن نرخیمگه هم آلماقچی، دېدی ساتووچی مخصوص آهنگده!

– نیمه مونچه تاو–بالا گپیره سن؟ بېرسنگ، بېـر! دېـدی آلـه دیگن کیشی.

مېن بۉلسه خیرخواهلیک یوزه سیدن اۉرته گه کیریب:

– اوکه، جۉر کېلیب سودانی قیلینگلر یخشی بۉله دی، دېدیم.

– شو آدم اگر اۉن برابر قیمتگه آلسه هم بېرمـه یمـن، دېـدی ساتووچی آلووچی نی کۉرستیب!

شونده آلووچی یوره گی نـازه بۉلیـب، مېنـی اوزاقراققـه آلیـب باریب:

– اکه جان قربانینگیز بۉله ی، اۉغلیم نی اونشتیرماقچی مـن، مېن او نرسه لرنی شو خیر ایشی اوچون آلماقچی من. کېلینگ سـیز اره‌لشیب، شو سودانی بیر عمللب مېنگه آلیب بېرینگ. ایکـی دنیـاده خیر کۉره سیز، دېب یالواردی!

مېن بۉلسه دلال کیشی بۉلیب، شو خیـر ایشـدن بـې نصـیب قالمه ی دېب، ساتووچی نینگ قاشیگه باریب، دلالت خیر قیلدیم.

ساتووچی اېسه عجایب مهارت بیلن دېدی:

– اۉشه آدم نینگ یوزینی کۉرگیم یۉق. اونگـه سـاتمه یمـن، دېب آنت ایچگنمن. اېندی سیز کار خیر قیلماقچی بۉلسنگیز، بولرنی

سیز آلینگ. کېین سیز بیله سیز بـو تاقینچـاقلر و او یـوزی سـاووق آدم...!

مېن عجایب وضـعیتگه دوچ کېلیـب قـالگن اېـدیم: او تمانـده زارلنیب-یالواریب تورگن بېچاره ساتیب آلووچی، بو تمانده اېسه اؤجر ساتووچی! شونده ساتیب آلووچی مېنی اؤز قاشیگه ایملـب چقیریـب، یوره کنی سوو-سیماب قیله دیگن درجه ده مېنگه یلینیب، یالواریب:

- خدانینگ یوزینی کؤرینگ، مېن منه شو یېرده توره من، سیز بارینگ تاقینچاقلرنی اوندن آلیـب کېلینـگ، مېنـدن دراو شـو یېـرده پولینگیزنی سنب آلینگ، دېدی!

مېن بؤلسه، یوره گیم او بېچاره گه کوییب، بیر قتله هم بؤلسه شو خیر ایشگه اره لشه ی دېب، ساتووچی قاشیگه باردیم. اونگه ۱۵ مینگ افغانی نی چؤنتگیمدن چیقریب بېریـب، تـاقینچقلرنی آلـدیم. ساتووچینی تاغمگه تاپشیریب، بونگه قره ب تورینگ، مېن دراو کېله من، دېدیم. اؤزیم اېسه ۲۰-۳۰ آدیم نریراقده، مېنی کوتیب تـورگن حالیگی ساتیب آلووچی تمانگه حرکت قیلدیم.

بېرو بارده اونگه یېتیب بارگنیمچه، قره سـم بېلگیلـنگن یېـرده "جای بار، جولی یاغ!" شاشیلیب، اویاق-بویاق نـی قـره سـم، اونـدن اصلا دره ک یؤق اېدی! او، گؤیـا بیـر تـامچی سـوو بؤلیـب یېرگـه کېتگن اېدی...!

شونده مېن، چققان ساتووچی و تاغم تورگن یېرگـه یوگـوروب باردیم. او یېرده تاغم هم آغزی آچیلیـب، هریاققـه قـره ب تـورگن اېدی!

تاغمدن، قنی ساتووچی؟ دېب سؤره‌سم، او دېدی:

- بیلمه دیم، کۉزیم بیرآز بشقه تمان بۉلگنده، قره سم او غایب بۉلگن ایکن!

قیسقه سی، ایکله میز "تربوزی قولتیغیدن توشگن" کیشی دیک، الدنگنیمیزنی توشونیب قالدیک...!

شونده حیدرقل تاغه دیدی:

- ایلمراد اکه، هرقله ی قۉلیز بۉش قالمه ی، آلتین تاقینچاقلرگه خو ایگه بۉلیب سیز!

- قیسی آلتین؟... برچه سی "یوزی یلتیراق، ایچی قلتیراق" سب-سریق ارزیمه گن تیمیر ایکن!

بیرته-ایکیته لر هاه-هاهلب:

- کیین او یلتیراق تاقینچاقلرنی نیمه قیلدینگیز؟ اویگه آلیب باردینگیز می؟

- یۉغ اِی، نیمه دیپسیز. اونی اویگه آلیب باریب بۉلردی می. همه گه مسخره بۉلردیم-کو! اچیغیمدن همه سینی کابل دریاسینینگ کۉلمک لریگه تشله دیم!

ایلمراد اکه باشدن کیچیرگن اینچلی؛ بیراق قیزیق قصه سینی ایشیتیب، برچه میز:

- عمرینگیزده بیرار قتله دلاللیک قیلگن بۉلمسنگیز، سیزگه شونداق ایشلرگه اره لشوونی کیم قۉیگن ایدی...! دیب هزللشدیک.

توران بیگ ایسه اۉرنیده تیبره نیب، اۉزینی اۉنگلب دیدی:

- اۉرتاقلر، ایندی بۉلگن ایش بۉلدی. هرکیم هم عمریده بیر یا نیچه قتله الده نیشی ممکن. پشیمانلیک یا الدنگن نی ملامت

قیلیشدن فایده یوْق. منه اوْزیم هم بو نرسه دن بېپ نصیب قالمه گنمن. مېنی بو یره مس کیسه برلر فقط قیسقه مدتده جزا بېرگنلر!

برچه میز توران بېگ نینگ سوْزیگه قیزیقیب، قنی ایتینگ- چی، سیز قنداق قیلیب پولینگیزنی آلدیرگن سیز؟! دېب سوْره دیلر.

شونده توران بېگ آب و تابی بیلن شونداق باشله دی:

– مزارشریف کېتماق اوچون اوْرتاقلر بیلن وعده لشیب قوْیگن ایدیک. مېن اېسه شهردن مبائیل تیلفونیم نی چیقریب، اوْرتاقلردن قه یېرده لیکلرینی سوْره ماقچی بوْلدیم. بیری نینگ تیلفونی جواب بېرمه دی. بشقه سیگه تیلفون قیلدیم. نهایت، اولر مزارگه کېته دیگان موْترلرنینگ ایستگاه سیده اوچره شه میز، دېب ایتدیلر...

تیلفونیم ایکی سیمکارت بیلن ایشله یدیگان، کمره لی کوْزنی قمیشتیره دیگان چیرایلی و قیمتلی تیلفونلردن اېدی. مېن اېسه، تیلفونده سوْزلشگنیمدن سوْنگ، دراو یوْلاوچی (سواری) چقیریب تورگن بیر تاکسی گه اوْلتیریب، بېلگیلنگن یېرگه کېتماقچی بوْلدیم.

کوْپ اوْتمه ی، ینه ایکی یوْلاوچی هم کېلیب، ایکی یانیمدن مېن بیلن قیسیلیب اوْلتیردیلر. تاکسی یوْلگه توشدی. شونده سوْل یانیمده گی آدم مبائیلی نی چیقریب، مېنگه اوْزینی یاپیشتیریب، اوْنگ تمانیمده اوْلتیرگن اوْرتاغی تمان اوْزینی یخشی اېگیب:

– قره شو نمره توْغری می؟ دېب سوْره دی.

اوْرتاغی هم مېن تمان اېگیلیب، اونینگ تیلفونی گه بیرآز تیکیلیب قره ب:

– هه، توْغری! دېب جواب بېردی.

شونده مېن، ایکلـه سـی اره سـیده یخشـی قیسـیلیب تـورگن اېدیم! کېین ایکلـه سـی اۉزلرینـی اۉنگلـب، اۉرینلریگـه اۉلتیردیلـر. حالیگی آدم تیلفونی ده کیمگه دیر قیسقه سۉزلب قۉیدی.

تاکســی، میــنگن نقطــه میــزدن قریــب ۱۰۰-۱۵۰ متــر اوزاقلشگنده، حالیگی ایکله آدم هیداوچی گه، تاکسـی نـی تۉختـت، بیزنینگ کېتیشیمیز بۉلمه دی، دېدیلر!

هیداوچی اېسه تاکسی نی بیر چېکه ده تۉختدی. اۉشه زهـاتی ایکله آدم شاشیلیب، توشیب کېتدیلر! هیـداوچی اېسـه، تیلـی نینـگ تگیده غوت-غوتلب نیمه لر دیردېب، یۉلیگه دوام اېتدی. بیـر مـدت یۉل یوریب، نهایت بېلگیلنگن یېرگه یېتیب باردیک.

مېن اېسه دراو اویاق-بویاققه قره ب، یۉلداشلریمنی ایسـتردیم؛ بیراق اولرنی تاپالمه دیـم. شـونده اولرگـه تیلفـون قیلمـاق اوچـون تیلفونیم نی چیقرماقچی بۉلدیم. چۉنتگیم گه قـۉل تیقسـم، تیلفـون یۉق! شاشیلیب برچه چۉنتکلریم نـی بیرمـه-بیـر اختریـب چیقـدیم؛ بیراق تاپیلمه دی!

قیسقه سی یخشی اۉیلب، تیلفون نیمه بۉلدی اېکن دېب، انچه باش قاتیرگنیمدن سۉنگ، تیلفون گینم نی ایکی یانیمگـه اۉلتیـرگن اۉشه یره مس آدملر صحنه سازلیک قیلیب، آلگن و بېملال مـۉتردن توشیب کېتگنلرینی توشوندیم!

هه اۉرتاقلر، سیزلر اۉزنیکی سیزلر و گپ شـو یېـرده قالسـین. یۉقالگن بو تیلفون، مېن یۉقاتگن تۉرتینچی تیلفونیم اېدی...!

توران بېگ و بشقه لرنینـگ باشـدن کېچیـرگن چـین حکایـه لرینی جیم اېشیتیب اۉلتیرگن حاجی توردی بیردن قیمیرلب دېدی:

– اۋرتاقلر! بو یره مس کیسه برلرگه بس کېلیب بۉلمس اېکن. بولر آله من دېسه، خلص هرقنداق بۉلسه هم، بیرار چل–پـل قیلیـب آلمـه ی قـۉیمس اېکنلـر. منـه اۋزیـم، دایـم شـونداق واقعـه لـر و جبرکۉرگن کیشیلرنینگ داد و واویلالرینی اېشیتیب، کولردیم. سـیزلر کلپنگ و اېسی کېتگن سیزلر، دېـب حتـی ملامـت و سـلامت هـم قیلردیم؛ لېکن شونگه قره مه ی، قنچه لر احتیاط قیلگن بۉلسم هم، هرگل کابل کېلگنیمده بیر نېچه روپه پولیمنی آلدیریب قۉیگن مـن! منه اېنگ سۉنگی سی جدا هم قیزیق و عجایب. اولر عقلگه سـیغمه یدیگان درجه ده گی چل نی عملگه آشیردیلر:

بازارگه چیقیشدن آلدین، بار پولیمنی کیشی سـېزمه یـدگان و قۉلی یېتمـه یـدگان یېریمگـه یخشـی بېرکیتـدیم! دکـانلردن سـودا آلگنیمده، پولنی بېرکیتیب قۉییلگن یېردن سـېکین و کیشـی متوجـه بۉلمسدن چیقریب، دکاندارگه بېرردیم.

شو یوسونده، بېملال سودالریمنی میـده–میـده آلیـب، منـدوی نینگ گوجوم یېریگه یېتدیم. شونده، سقالی مـاش–گـوروچ (بـرنج)، سله لی بیرکیشی ۱۳–۱۴ یاشلی بیر اۋسمیر باله نی قوویب، قۉلیـده گی یغاچ بیلن اوروب، اياغی بیلن تېپیب، قرشیمدن تاپیلیـب قالـدی. باله نینگ کۉزلریدن یاشلری جـودیره ب، اۋزی اېسـه یـوره کلرنـی سوو قیله دیگان درجه ده ییغلـب، بیـردن اۋزینـی ایـاقلریم آسـتیگه تشـلب، زارلنیـب: حـاجی بوبـه جـان...، آتـم اۋلـدیره دی، مېنـی قوتقرینگ، دېب اياغلریمگه شوللیکدېک تیرمشیب آلدی!

شونده، باله نینگ آته سی ییتیب کېلیب، اونی یغاچ بیلن اورر و ایاغی بیلن ایسه تؤغری کېلگن ییریگه تیپردی. باله ایسه داد دیب، مېندن کمک تیلردی!

مېن ایسه یوره‌گیم کوییب، قؤلیم بیلن باله نینگ آته سیگه مانعلیک قیلیب:

– هی-هی، او برادر استغفرالله دېنگ، شیطاننی لعنتلنگ! بو بېچاره باله نی اؤلدیردیز-کو! دېیه باشله دیم.

بیراق او آدم ایسه نه یلغوز سؤزیمگه پروا قیلمه ی، باله نی اورماققه اینتیلردی، بلکه اؤته عصبانیت و اچیق بیلن مېنگه قره ب:

– او برادر، یؤلیمدن نری بؤلینگ. بو نینگ آلدینی شو حاضر آلمسم، ایرته گه سیزدی....! دېدی.

مېن ایسه اونینگ سؤزلریگه پروا قیلمسدن، شدت بیلن اونگه تؤسیق و باله گه ایسه قلقان بؤلردیم. بیراق او آدم نینگ غضبی شونچه لیک قینه گن ایدی که، هریاقدن باله گه یوگوروب، قؤلیده گی یغاچی یا ایاغی بیلن اونی اؤریب، تیپردی. بېچاره باله ایسه چتنیمگه کیریب آلیب، ایاقلریمنی قوچیب، هر ضربه تېککنده تاباره ایاقلریمگه تیرمشردی!

بیرقنچه بیکار کیشیلر مردمیمیزنینگ عادتیگه کؤره قیزیقیش بیلن بو عجایب صحنه نی تماشا قیلماقده ایدیلر!

بو صحنه قریب ۱۰-۱۵ دقیقه چؤزیلدی. شونده قنداق بؤلدی یو، باله ایاقلریم اره سیدن اؤقدېک چیقیب، بیر یاققه قاچیب کېتدی و آته سی ایسه مېنگه غضب بیلن باقیب، باله نینگ ایزیدن چققان قوویب کېتدی.

هه اۉرتاقلر، مېن اۉزیمچه باله نـی کلتکـدن قوتقریـب، ایـچ-ایچیمدن جدا خرسند و ممنون بۉلیب، اتاققه قیتدیم.

بو خیرخواهلیک ایش جریانیده نیمه بۉلگنینی بیله سیزلر مـی؟ دېب سۉره دی، حاجی توردی.

کیم دیر: نیمه بۉلردی، حتمـاّ چـۉنتگیزدن پـوللریزدی اوریـب کېتگن دیرلر! دېدی.

- البته که شونداق بۉلدی؛ لېکن بـو واقعـه سـیزلر اۉیلگنچـه ساده و عادی کېچمه گن، دېدی حاجی توردی.

- قنداق؟ دېب سۉره دی بیرکیشی.

- اېشیتینگلر، کیسه برلرنینگ حیله سی جدا هم قیزیق!

- قنی ایتینگ-چی! دېدیک قیزیقووچنلیک بیلن.

- گپ شو که، مېن کۉپ مراتبه چۉنتکلریمدن پـول ییتیریـب، چۉنتکدن بېزار و ایشانچسیز بۉلگن اېدیم. شـونینگ اوچـون، بوگـل بازار چیققنیمده پوللریم نی چۉنتککه اېمس؛ بلکه ایاغیمده گی مسی ایچیگه بېرکیتیب، قۉیگن اېدیم!

- عجایب تدبیر! دېدیلر اۉرتاقلر، هریاقدن.

بویاغی نی اېشیتینگلر! دېب، حاجی توردی دوام اېتدی:

- بونی قره نگلر که جرار و طرار کیسه برلـر، مندویـده سـودا آلیب، مسی ایچیدن پول چیقرگنیم نی کۉریب یا که سېزیب قالگنلر. شونده اولر، اونداق قلتیس یېردن پولنی آسانگینه آلیش قیینلیگی نـی بیلیب، ماهرلیک بـیلن سـیزلرگه حکایـت قیلیـب بېـرگن، آتـه سـی تمانیدن سبه له دیگان باله صحنه سینی نمایشگه قۉیگنلر!

– بو نمایش اولرگه قنداق یاردم بېرگن؟ دېب سۉره دی توران بېگ شاشیلیب.

– چیندن هم جین نینگ عقلیگه کېلمه یدیگان چل! اۉرتـاقلر، کلتک لنه دیگان باله کلتک یېب توریب، اياقلریم گه یاپشیب آلگـن ایدی. مېن اۉشه پیت، اونگه اۉزیمنی قلقان قیلیب، آته سـیگه مـانع بۉلیب تورسـم، او یـره مـس اياقلریمگـه چیرمشـیب، مسـی نینـگ ایچیدن بېملال بار–یاغیم نـی اوروب آلگـن و ایشـی توگـه گنـدن سۉنگ، حکایه قیلگنیمدېک، اياقلریم اره سیدن قاچیب، آته سـینیگ نقشینی اۉینه گن شریگی هم ایزیدن کېتگن!!

برچه میز حاجی توردی نینگ عجایب حکایه سـی و کیسـه برلرنینگ یۉلگه قۉیگن چللریـدن آغزیمیـز آچیلیـب قالـدی و همـه نینگ اۉز باشیدن اۉتکزگن ماجراسی اونوت بۉلدی...!

هه، عزیز اۉقووچیلر! شـونینگ اوچـون هـم بـو سرگذشـتلرگه "پوللرینگیزنی احتیاط قیلینگ!!" دېب عنوان قۉیدیک.

کابل–جدی ۱۳۸۷

حیله!

ریاست ایشلرینی تېکشیرماق اوچـون وزارتـدن اوچ کیشـیلیک بیر هیأت کېلـدی. توسـتدن بـو هیـأت ایلگریگـی کېلیـب کېـتگن هیأتلردن فرقلیراق کۉرینردی. چونکـه رئـیس و مـدیرلر بـیلن اۉتـه جدی و رسمیلرچه ایش توتیب، تکلیف اېتیلگن یېمـک-ایچمکلرنـی رد اېتیب، فقط سوو ایچردیلـر. رئـیس و یـاردمچیلری نینـگ برچـه اورونیشلری فایده بېرمه‌ی، اولر حتی توشلیکنی هم تشقریگه باریب، اۉز پوللریدن یېب کېلر ایدیلر!

هیأت جدا وسواس و سینچکاولیک بیلن برچه اسنادنی بیرتـه-بیرته کۉریب، تېکشیریب، بیر نېچه شـبهه‌لـی نرسـه‌لرنـی بېلگیلـب، مخصوص کتابچه‌سیگه یازیب قۉیدی. بو اېسـه رئـیس نینـگ عینـاً آغریق نقطه‌سیگه برماق باسگندېک بۉلدی!

رئیس و یاردمچیلری هیأت نینگ کۉنگلینی تاپیشده انچه حرکت قیلیب، کۉپ یۉللرنی سینب کۉردیلر؛ بیراق هرگل اولرنینگ اۉقلری مولجلگه تېگمسدی! نهایت، زیرک و کهنه‌کار رئیس عجایب و ساده بیر حیله‌نی ایشلتدی. هیأت بیلن ایش جریانیده، او سېکین تشقریگه چیقیب، مدیرلریدن بیرینی چارلب، مېنینگ قۉل تیلفونیمگه بیر قۉنغیراق قیل دېب، قولاغیگه هم بیر نیمه لرنی شیبرله‌دی.

رئیس تېزده قیتیب، تفتیشلرنینگ آلدیگه کېلیب مصروف بۉلدی. کۉپ اۉتمه‌ی، اونینگ تیلفونی جیرینگله‌دی. او، باسیقلیک بیلن سېکین تیلفونینی چیقاریب سۉزلشگه باشله‌دی:

– الو! بویورینگ اېشیته‌من!

– ...

– سلام، یخشی می‌سیز جناب وزیرصاحب، ساغمیسیز!

– ...

– یمان اېمس، سیزنینگ لطفینگیزدن منتدارمن!

– ...

– مېن حضورینگیزگه کېلیش و دیدارینگیز کۉریشنی جوده- جوده هم ایسته‌یمن!

– ...

– تۉغری ایته‌سیز جناب وزیرصاحب. لېکن بیله‌سیز کو، هم ایش کۉپ و هم سیزگه مزاحم بۉلمه‌یین دېیمن-ده!

– ...

– لطف ایته‌سیز، بیحد تشکر. بوگون شو ییرده اۉزیم نینگ مهمانلریم بار، خدا خواهلسه یقین کونلرده توشلیکنی بیرگه قیلیب، اۉتمیشلرنی هم ایسله‌یمیز!

– ...

– هه، هه،... کۉز اوستیگه، خدمتینگیزگه تیارمن! سیزدن بویروق، بیزدن باش بیلن یوگوریش!

– ...

– سیز ساغ بۉلینگ، خدا حافظ!

هیأت اعضاسی صحبت جریانینی دقت بیلن ایشیتیب، موضوعنی یخشی توشونیب آلدیلر!

بونی قره‌نگ که هیأت، صحبتدن کیین تکلیف ایتیلگن توشلیکنی میل خاطر و خورسندچیلیک بیلن قبول قیلدی! توشلیک جوده قووناق و خوش چقچق فضاده صرفلندی. هیأت عادیگینه ساوغه‌لرنی آلیب، خیرلشیب جۉنب کیتدی!...

هیأت اۉز گزارشیده ریاست نینگ ایشی و رئیس نینگ فعالیتینی مثبت و عالی، دیب کۉرستگن ایدی!

کابل– ثور ۱۳۸۷

آنت ایچمسلیککه آنت ایچگن قیشلاقلیکلر!

کۋکلم تو قیشلاغی یشاوچیلری نینگ برچه افتخارلری، هیچ قچان آنت ایچمسلیک لری ایدی. اولر اوشبو عجایب عادتلرینی دایم اۋزگه لرگه کۋز-کۋز قیلیب، شو بیلن فخرلنیب یورردیلر.

نیمه بۋلدی یو قیشلاق نینگ چاریقل آتلی بیر یشاوچیسی قنده ی دیر بیر جنجالگه یۋلیقیب، ماجرا محکمه گچه یېتیب باردی. محکمه نینگ قراریگه کۋره چاریقل اکه محکمه گه باریب، آنت (قسم) ایچیشی کېره ک بۋلدی!

بېچاره چاریقل اکه محکمه گه چقیریلدی. اونینگ بیرقنچه قیشلاقداشلری هم او بیلن بیرگه قۋشیلیب کېلیب، محکمه ایشیگی

قرشی سیده تۉپ بۉلیب توردیلر. چاریقل اکه قاضی نینگ حضوریگه کیرر ایکن، قیشلاقداشلری اونگه:

– او چاریقل، ینه آنت ایچیب یوزیمیزنی ییرگه قره تمه گـین! دیب قولاغیگه اوقتیردیلر.

چاریقل اکه محکمه گه کیریب کیتدی. قریـب یـریم سـاعتلر اۉتیب، نهایت او محکمه دن چیقیب، اونی صبرسیزلیک بیلن کوتیب تورگن قیشلاقداشلری قاشیگه کیلدی.

شونده قیشلاقداشلری تشویش بیلن:

– هه چاریقل، نیمه بۉلدی؟ دیب سۉره دیلر شاشیلیب.

چاریقل ایسه ایلجه ییب:

– اي برادرلر، هیچ نرسه ایمس ایکن. بولرنینگ آنـت ایچگـن لری هم خودی اۉزیمیز نینگ دایم ایتیـب یـورگن "والله–بـالله" میـز ایکن، دیب جواب بیریبدی!

کابل– سرطان ۱۳۸۷